

Gemeente Breda

Bestuursdienst

Afdeling Onderzoek en Informatie

Stadsmonitor 2003

Rapportage over maatschappelijke effecten
en beleidsprestaties

Publicatienummer: 1276
Datum: april 2004

In opdracht van:
Gemeente Breda, Bestuursdienst
Afdeling Burgerzaken

Uitgave:
Gemeente Breda, Bestuursdienst
Afdeling Onderzoek en Informatie
Projectnummer: 920

Claudius Prinsenlaan 10
4811 DJ Breda
Telefoon 076-5293513
E-mail: onderzoek@breda.nl
Bronvermelding verplicht

Inhoudsopgave

Samenvatting	5
Conclusies prestatieafspraken Convenant GSB/ISV	8
Inleiding	11
Werken	13
Wonen	39
Zorg	55
Cultuur	75

Samenvatting

A. Werken:

De resultaten in 2003 geven voor Breda een verslechtering te zien van het presteren van de economie. Voor het tweede jaar is er sprake van een daling van de werkgelegenheid. Deze gaat gepaard met een toename van de werkloosheid. Een signaal van een beginnend herstel van de Bredase economie is dat het producentenvertrouwen in het voorjaar van 2003 het dieptepunt lijkt te hebben bereikt. Een ander positief signaal is dat de Bredase ondernemers eind 2003 iets positiever over de toekomst zijn gestemd dan eind 2002. Hoewel Breda een werkgelegenheidsfunctie heeft voor een groter gebied, is deze functie bescheiden ten opzichte van de steden van vergelijkbare omvang. Met name voor veel hoogopgeleiden is Breda alleen een woonstad.

Ook de West-Brabantse economie geeft in 2003 een neergaande ontwikkeling te zien. De groei van de bedrijfsactiviteit van het West-Brabantse bedrijfsleven blijft ver achter bij het landelijk gemiddelde en bij Zuidoost Noord-Brabant en bij Zuid-Holland. Het herstel loopt ook achter bij de andere gebieden. In 2003 wordt West-Brabant geconfronteerd met een aanzienlijke stijging van de werkloosheid en een scherpe daling van de vacatures.

Eén van de speerpunten van het gemeentelijk economisch beleid is 'Breda Dienstencentrum'. Het verslechterde conjunctuurbeeld is echter ook van invloed geweest op de commerciële dienstensector wat tot uiting komt in een afname van het aantal banen. Dit geldt met name voor financiële instellingen.

De Bredase economie scoort laag op innovativiteit en kennisintensiteit. Het Bredase bedrijfsleven investeert relatief weinig in Research & Development. Het opleidingsniveau van de in Breda werkzame personen is relatief laag. Breda is niet sterk in de creatieve industrie, maar de bedrijven uit deze bedrijfssector zijn wel positief over de vestigingsaspecten van Breda. Versterking van de creatieve industrie lijkt dan ook voldoende kans van slagen te hebben in Breda.

De bedrijven op de Bredase bedrijventerreinen leverden in 2003 eenderde van de totale werkgelegenheid. In 2003 is er sprake van een forse daling van het aantal banen op deze terreinen. De situatie op de Bredase kantorenmarkt wordt bepaald door een groeiend aanbod in combinatie met een afnemende vraag. Er is in 2003 dan ook sprake van overaanbod. Toch is de opname nog redelijk hoog, met name door het relatief jonge terreinenaanbod. De kantorenvorraad van Breda is in de afgelopen jaren fors gegroeid. Daarmee is Breda de 12e kantoorstad van Nederland.

De Bredase binnenstad kan haar concurrentiepositie behouden mede door haar attractiviteit. De bezoekersaantallen wijken in positieve zin af van het landelijk beeld: een groei van zes procent in de Barones, terwijl de meeste winkelcentra vijf tot tien procent minder bezoekers trekken. Holland Casino Breda behoort wat betreft bezoekersaantallen tot de top 10 attracties van Noord-Brabant. De verplaatsing van het casino naar de binnenstad in 2003, samen met de uitbreiding van het Chassé Theater, betekent een verdere versterking van de attractiewaarde van de binnenstad. De attractiewaarde van Breda voor de toeristische bezoekers wordt bepaald door winkelen in combinatie met horecabezoek.

Breda slaagt er goed in de economische functies en voorzieningen bereikbaar te houden. Ook de waardering van ondernemers over de autobereikbaarheid en het parkeren liggen boven het gemiddelde van de G30. De drukte op de Bredase hoofdwegen is niet verder toegenomen. Het parkeren in Breda en Binnenstad ligt op het gemiddelde niveau van de G30.

Evenals landelijk is ook in Breda sprake van een afname van de agrarische activiteiten. Het tempo van de afname is in Breda hoger dan landelijk. Er lijkt nog geen sprake te zijn van vernieuwende economische ontwikkelingen in het buitengebied, die nodig zijn voor de versterking van de economie van het buitengebied.

B. Wonen:

De gewijzigde economische vooruitzichten zijn van invloed op het verhuisgedrag van bewoners. Vooral de niet-urgente woningzoekenden zijn afgehaakt of stellen verhuizen uit, waardoor de bevolkingsdynamiek op een lager niveau is gekomen. Het aantal woningen dat vrijkomt binnen de bestaande woningvoorraad is afgenomen en zorgt voor stagnatie in de doorstroming. De nieuwbouw is beperkt.

De vraag naar huurwoningen is toegenomen, vooral in de categorie van bereikbare huur. Er komen onvoldoende woningen vrij voor de huurders die een woning zoeken in dit segment. Omdat een groot deel van de huishoudens dat een bereikbare huurwoning zoekt behoort tot de aandachtsgroep van beleid, hebben zij niet de mogelijkheden uit te wijken naar andere segmenten van de woningmarkt.

De toename van de woningvoorraad en de toename van het aandeel koopwoningen moet resulteren in een toename van het aantal huishoudens met een midden of hoog inkomen. Sinds 1998 is deze groep inderdaad toegenomen. De meest recente cijfers hierover zijn van 2000. Binnen de groep van grote gemeenten heeft Breda samen met 's-Hertogenbosch het hoogste aandeel huishoudens met een midden- of hoog inkomen.

In 2003 is het aantal vestigingen toegenomen en is het binnenlandse vertrek gedaald. Breda vertoont daardoor een positief migratiesaldo. Het vestigingsoverschot van de stadsregio is voornamelijk te danken aan Breda. Dit is een indicatie voor de attractiviteit van Breda als centrumgemeente. Toch blijft het vertrek vanuit Breda naar de randgemeenten doorgaan. Uit analyses van voorgaande jaren blijkt dat 95% van de vertrekkers naar de regio een midden of hoog inkomen te hebben. Er vestigen zich echter evenveel mensen uit de hoogste inkomensgroep dan er vertrekken.

De leefbaarheid is tussen 1998 en 2002 gedaald, met name ten aanzien van overlast en verloederings. Toch is de leefbaarheid in Breda vergeleken met de G30 nog steeds goed. Er is een hoge tevredenheid met de kwaliteit van de woon- en leefomgeving. Het onderhoud en beheer aan de woonomgeving wordt goed gewaardeerd, evenals het groen. Breda heeft voor de vierde keer op rij de duurzaamheidspiegel gewonnen.

De laatste jaren is veel geïnvesteerd in Breda Noordoost en Zuidwest. De bewoners van de kwetsbare buurten in beide districten beoordeelden de leefbaarheid van hun buurt in 2002 nog steeds negatiever dan de rest van Breda. De verwachtingen voor de toekomst van de kwetsbare buurten in Zuidwest zijn positief. Van alle kwetsbare buurten beoordeelden bewoners van Geeren-Noord de leefbaarheid in 2002 het meest negatief.

C. Zorg:

In de rangorde van de G30 neemt Breda een toppositie in wat betreft sociale cohesie. De waardering voor de buurtvoorzieningen is hoog. De tevredenheid over speelvoorzieningen, maar vooral over jongerenvoorzieningen is vrij laag. De tevredenheid over speelvoorzieningen is wel aan het stijgen.

De arbeidsmarkt heeft zich in 2003 ongunstig ontwikkeld. De werkgelegenheids groei is omgeslagen in een werkgelegenheidsafname, het vacaturevolume neemt sterk af en de werkloosheid is het afgelopen drie jaar bijna verdubbeld. Zwakkere arbeidsmarkt categorieën, zoals ouderen, lager opgeleiden en allochtonen, zijn vooral de dupe van de verslechterde economische omstandigheden. Het aantal langdurig werklozen loopt vanaf de tweede helft 2002 gestaag op. Deze ontwikkeling heeft zich ook in 2003 doorgezet. Het aantal werkloze jongeren is meer gestegen dan voorzien. Het aandeel allochtonen, ouderen en werklozen met een (zeer) grote afstand tot de arbeidsmarkt is hoog.

Het aantal bijstandsccliënten in Breda stijgt in 2003 weer, evenals in heel Nederland. Algemeen wordt verwacht dat in 2004 het aantal bijstandsgerechtigden, zij het met ongeveer een jaar vertraging op de werkloosheidsontwikkeling, ook substantieel zal toenemen.

Het gemiddelde inkomen in Breda is vrij hoog, evenals het opleidingsniveau. Er is sprake van een laag armoedepercentage.

Maatschappelijke participatie hangt samen met de hoogte van inkomen, opleidingsniveau en leeftijd. De maatschappelijke participatie blijft in de meeste kwetsbare buurten achter ten opzichte van het Bredase gemiddelde.

Breda is er in geslaagd het slachtofferschap voor de hele stad terug te dringen. Deze tendens is ook in Noordoost te zien. Het slachtofferschap van geweldsmisdrijven in het Centrum neemt echter nog steeds toe. Waarschijnlijk mede hierdoor nemen de gevoelens van sociale onveiligheid in het Centrum eveneens toe.

Waar het gaat om het aantal verkeersslachtoffers naar rato van het aantal inwoners, neemt Breda binnen de G30 een middenpositie in. Vergeleken met deze gemeenten is het aandeel dodelijke verkeersslachtoffers en gewonden met ziekenhuisopname echter hoog.

D. Cultuur

Toeristisch-recreatieve bezoekers komen vooral om te winkelen en voor de sfeer en gezelligheid naar Breda. Aantrekkelijkheid van winkelen en sfeer worden in grote mate bepaald door het fraaie historische Stadshart. De investeringen in de culturele voorzieningen in Breda, zoals MEZZ, de Grote Kerk, de mogelijke komst van een museum voor grafische vormgeving en een megabioscoop, betekenen een kwantitatieve en kwalitatieve verbreding van het culturele aanbod in Breda. Mede via het Chassé Theater zet Breda zich goed op de bovenlokale kaart. Het relatief grote theater trekt bezoekers uit heel West-Brabant en daar buiten.

Cultuurparticipatie is hoger naarmate het opleidingsniveau en het inkomen toeneemt. Aandacht voor participatie onder achterstandsgroepen is een serieus punt. Het Actieplan Cultuurbereik beoogt de cultuurparticipatie onder vooral jongeren en allochtonen te verhogen.

Het bezoek aan het Chassé Theater is tussen 1999 en 2003 aanzienlijk gestegen. Het bezoek aan de Bredase musea is in 2003 gestegen ten opzichte van 2002, maar is sinds 1999 licht gedaald. Mogelijk dat door de komst van het culturele kwartier bij het Chassé Park en het museum voor grafische vormgeving de aantrekkelijkheid van Breda nog verder zal toenemen. Daarmee zal ook het doel - vergroten van de cultuurparticipatie - dichterbij komen.

Conclusies prestatieafspraken Convenant GSB/ISV

Analyse prestatieafspraken

Voor de Stadsvisie zijn in 1999 prestatieafspraken gemaakt met het Rijk in het kader van het Grote Stedenbeleid en de Investerings Sociale Vernieuwing. In totaliteit gaat het om 183 prestatieafspraken in het kader van het Convenant GSB/ISV. Er is sprake van een grote diversiteit aan afspraken. Het gaat om het uitvoeren van kleine en grote beleidsactiviteiten met beperkte of aanzienlijke financiële inspanningen. Daarbij zijn ook afspraken gemaakt over het behalen van bepaalde beleidsprestaties (in aantal of percentage).

Navolgend zijn deze beleidsprestaties geanalyseerd. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de vier themavelden van de Stadsvisie.

In Breda gebeurt echter meer. In de stadsmonitor zijn ook aanvullende beleidsactiviteiten opgenomen. Deze worden hier echter niet geanalyseerd.

Voor de prestatieafspraken is nagegaan in welke fase van het beleid zij zitten. Daarbij is de volgende verdeling gemaakt:

0 = activiteit stopgezet

1 = in voorbereiding

2 = in ontwerp

3 = in besluitvorming

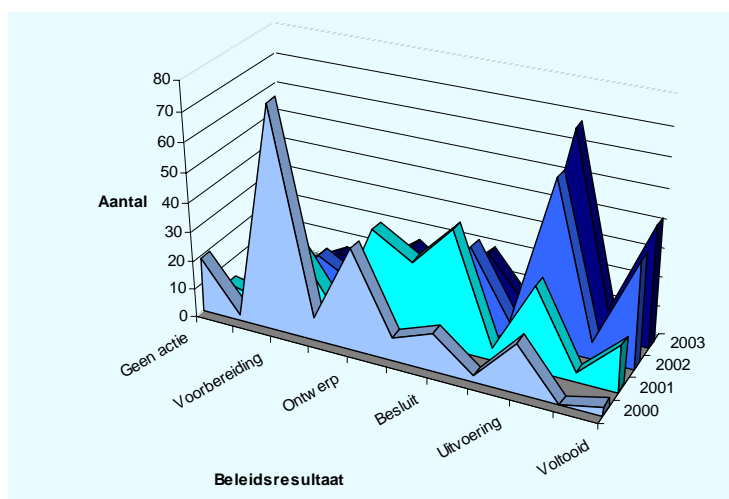
4 = in uitvoering

5 = voltooid

In de grafieken is een voltooide activiteit het volgende jaar eveneens weer opgenomen als voltooid. Daarmee is voor elk jaar een beeld van alle 183 prestatieafspraken gemaakt.

Totaalbeeld

Figuur 1 Ontwikkeling beleidsresultaten van totaal aantal beleidsprestatieafspraken

Het grootste deel van de activiteiten zit in het eerste jaar in de voorbereiding of de ontwerpfase. Een beperkt deel is in het eerste jaar in uitvoering of zelfs voltooid. Het tweede jaar is hier nog niet veel verandering in gekomen. Wel zijn er over veel prestatieafspraken besluiten genomen. In het derde jaar is meer dan de helft van de afspraken in uitvoering of is zelfs al voltooid. In het vierde jaar ligt het aandeel in uitvoering of voltooid op 66%, daarbij is 23% voltooid. Voor ruim een vijfde deel (21%) van de prestatieafspraken ligt het toch moeilijk om na vier jaar deze tot uitvoering te brengen. Deze zijn nog steeds in voorbereiding of ontwerp.

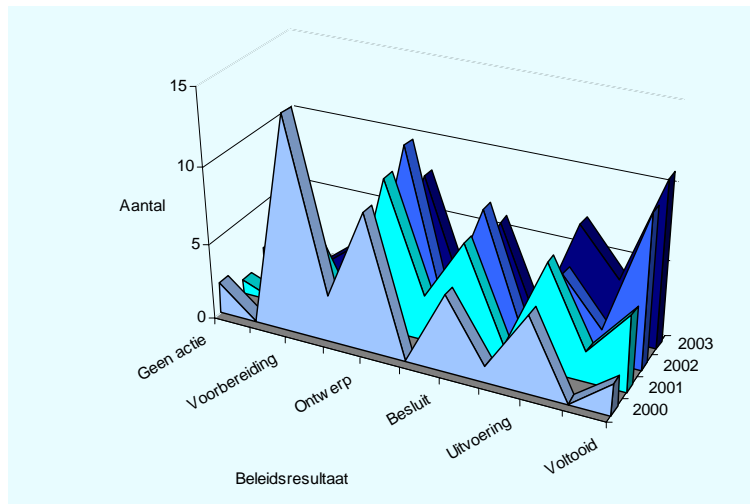
Thema's Werken, Wonen, Zorg en Cultuur

Op terrein van Werken en Zorg is het aandeel voltooide prestatieafspraken relatief hoog. Bij werken zijn echter de in voorbereiding of ontwerp zijnde prestatieafspraken na 4 jaar nog relatief hoog. Voor Cultuur is het aandeel in uitvoering zijnde prestatieafspraken hoog. Wonen scoort in alle fase net onder het gemiddelde, alleen het aandeel voltooide prestatieafspraken is laag.

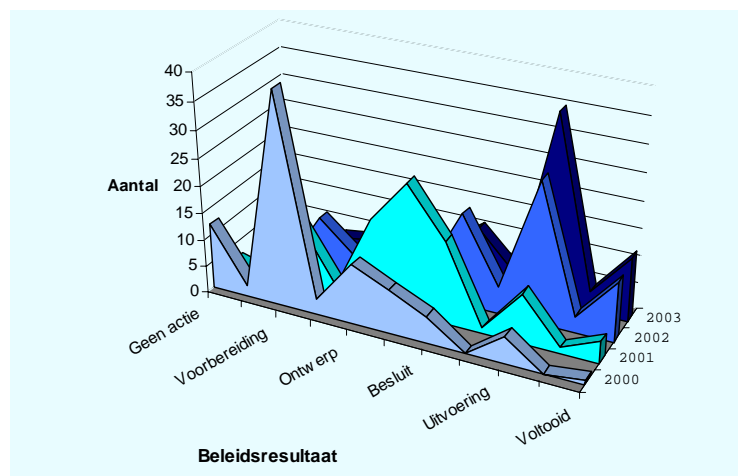
Figuur 2 Belangrijkste afwijkingen ten opzichte van totaal beeld (meer of minder dan 5%-punten)

Beleidsfase	Werken (41)	Wonen (86)	Zorg (32)	Cultuur (24)	Gemiddeld (183)
In voorbereiding of ontwerp	+	+	-	-	21%
In besluitvorming	-	+	-	+/-	13%
In uitvoering	-	+/-	+/-	+	43%
Voltooid	+	-	+	+/-	23%

Figuur 3 Ontwikkeling beleidsresultaten van totaal aantal beleidsprestatieafspraken voor thema werken

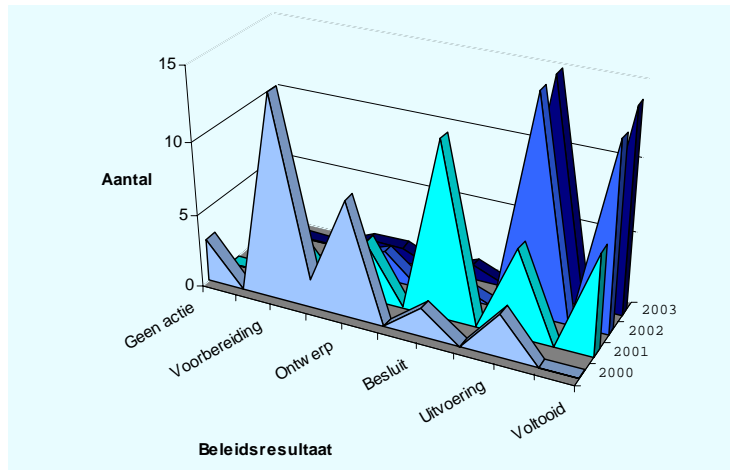

Figuur 4 Ontwikkeling beleidsresultaten van totaal aantal beleidsprestatieafspraken voor thema wonen

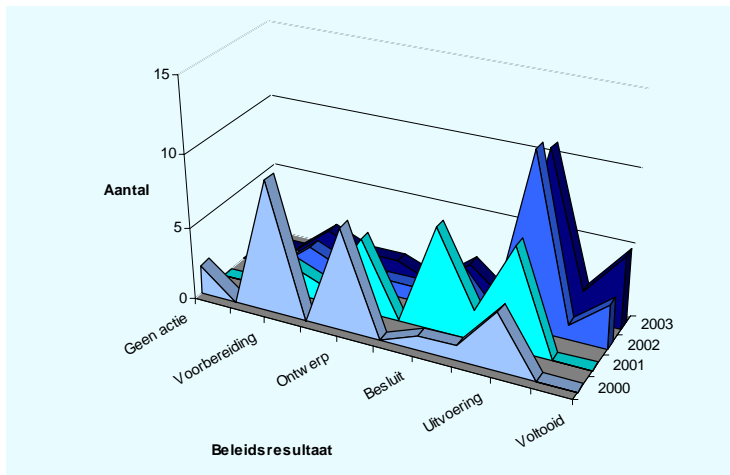

Figuur 5 Ontwikkeling beleidsresultaten van totaal aantal beleidsprestatieafspraken voor thema zorg

Figuur 6 Ontwikkeling beleidsresultaten van totaal aantal beleidsprestatieafspraken voor thema cultuur

Inleiding

Voor u ligt de nieuwe integrale versie van de Stadsmonitor 2003. Deze stadsmonitor borduurt voort op de opgezette structuur van voorgaande jaren. Voor de vier beleidsthema's *werken, wonen, zorg en cultuur* betekent dit dat alle doelen zijn opgenomen, de met het Rijk overeengekomen prestaties zijn vermeld, aanvullende beleidsactiviteiten zijn opgenomen en de bereikte maatschappelijke effecten zijn beschreven. De monitor geeft in hoofdlijnen weer hoe Breda er op de genoemde thema's voor staat.

Omdat het Jaarverslag en de Stadsmonitor van 2002 veel overlap vertoonden, is er voor gezorgd dat de Stadsmonitor van 2003 en het Jaarverslag van 2003 beter op elkaar aansluiten.

1. Doelstellingen

De stadsmonitor heeft tot doel:

1. Verantwoording richting Rijk van GSB II. Daartoe is het geformuleerde beleid getoetst: hebben we bereikt wat we hebben afgesproken en met welke inspanningen? Voor een goede interpretatie worden ook die beleidsactiviteiten meegenomen die niet als prestatieafspraken in het convenant van 1999 zijn verwoord.
2. Bijlage van het Jaarverslag 2003. Hierdoor kan het Jaarverslag, wat betreft het onderdeel maatschappelijke resultaten, volstaan met conclusies uit de Stadsmonitor.¹

2. Opbouw

In voorliggende rapportage wordt per thema de stand van zaken omtrent de doelstellingen besproken. Het gaat hierbij zowel om beleidsinspanningen in het kader van de doelstelling als om de indicatoren die de maatschappelijke resultaten van de doelstelling weergeven. Ieder doel wordt afgesloten met een korte conclusie.

De maatschappelijke resultaten zijn, daar waar mogelijk, beschreven in de vorm van trends sinds 1999. Daar waar relevant is een relatie gelegd met landelijke en regionale gegevens in de vorm van benchmarking. In de meeste gevallen is de peildatum 31 december 2003 gehanteerd. De uitkomsten zijn gebaseerd op cijfermateriaal uit onderliggende onderzoeken en monitoren. Is een onderzoek in 2003 niet uitgevoerd dan heeft de analyse plaatsgevonden op basis van de uitkomsten van een eerder jaar. Indien dit het geval is, is hiervan steeds melding gemaakt in de opsomming van de maatschappelijke indicatoren.

Naast de conclusies per doelstelling zijn de conclusies ook per thema samengevat.

Als bijlage is een begrippenlijst opgenomen.

3. Aanvullingen

De destijds overeengekomen prestatieafspraken – in de stadsmonitor vetgedrukt weergegeven – hebben alle een relatie met het Grote Stedenbeleid van het Ministerie van BZK. In Breda gebeurt echter meer. Vandaar dat aan de prestatieafspraken een aantal van belangzijnde beleidsactiviteiten zijn toegevoegd. Ter informatie is de stand van zaken van alle beleidsactiviteiten weergegeven. De codering die daarbij is gebruikt, is als volgt:

- = activiteit stop gezet
- 1 = in voorbereiding
- 2 = in ontwerp
- 3 = in besluitvorming
- 4 = in uitvoering
- 5 = voltooid

¹ Deze conclusies zijn de opmaat voor een presentatie aan de vakdirecteuren. Het Jaarverslag alsmede de samenvatting en conclusies van de stadsmonitor zullen gebruikt worden voor de SWOT-analyse die voorafgaat aan de opstelling van het convenant van GSBIII.¹

Werken

W1. Versterken economische positie

A Doel

Versterken van de economische positie van Breda en de regio.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen van twee bedrijfsverzamelgebouwen met een lage huurprijs voor starters	1/2	2/3	2	3
- Verbeteren fysieke condities voor startende ondernemers	1/2	2/3	2/3	2/3
- Stimuleren van lokale samenwerking wat betreft opvang en begeleiding van starters	2	2/3/4	2/5	3
- Ondersteunen van ICT activiteiten voor starters	1	2/3	2	3
- Verdere professionalisering van de activiteiten van de Jonge Ondernemerssociëteit	2	2/3/4	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Opzetten Economische Barometer van Breda		4	5	5

C Maatschappelijke Resultaten

Het conjuncturele beeld voor 2003 en 2004 is verre van rooskleurig. Nederland ondervindt net als andere Europese landen de gevolgen van de recessie. In 2003 en 2004 heeft Nederland de laagste groei van alle Europese landen. De verwachting is dat Nederland pas in 2005 weer op Europees niveau komt.

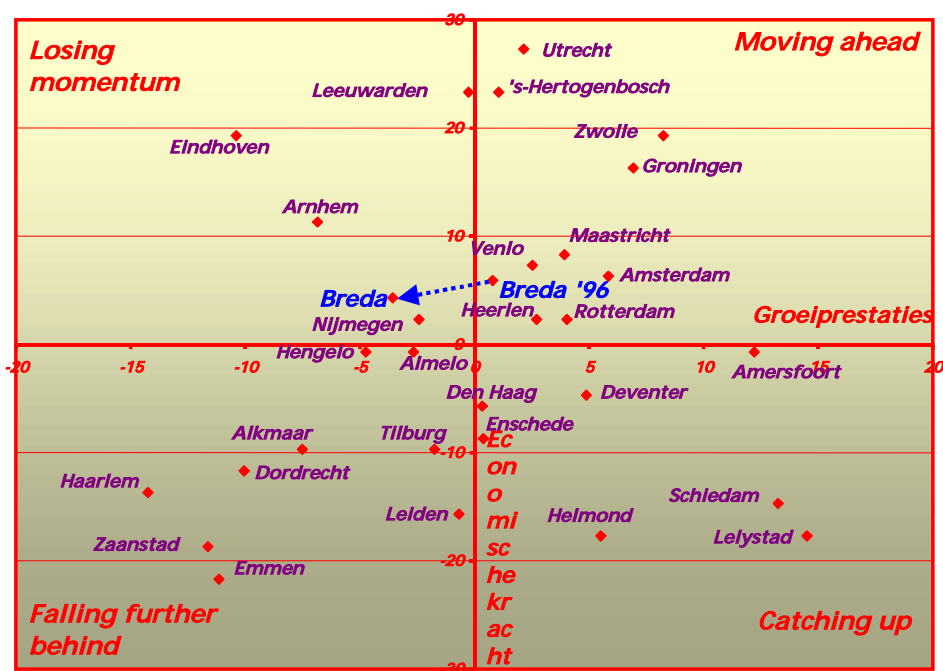
De thermometerstand, een samengestelde score die de economische situatie van Breda aangeeft, voor 2003 komt uit op een 6,3. De economische situatie heeft zich in het afgelopen jaar negatief ontwikkeld; ten opzichte van vorig jaar is de thermometerstand met ruim een half punt gedaald. Alleen wat betreft het inkomensniveau, waar Breda al hoog op scoorde, heeft Breda haar positie weten te verbeteren. Positief daarbij is, dat ook het armoedepercentage in Breda relatief laag is.

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Werkgelegenheid (naar aantal werkzame personen)	93629	95332	94447	92537
2. Werkgelegenheidsfunctie	86	87	85	84
3. Producentenvertrouwen ondernemers		6,5	6,3	6,1
4. Vacatures	10000	9200	7350	6500
5. Ontwikkeling starters	800	742	750	809

Bron: Vestigingenregister gemeente Breda; Onderzoek en Informatie / RBA / Burgerenquête; Onderzoek en Informatie / Economische Barometer Breda

Werkgelegenheid en werkloosheid scoren nog wel positief voor Breda. Wat betreft de werkgelegenheidsfunctie is Breda één plaats gedaald. Het rapportcijfer voor het Bredase werkloosheidsniveau is 6,3. De Bredase werkloosheid neemt de vormen aan van het niveau van de economische recessie van begin negentiger jaren. De bezettingsgraad van het Bredase bedrijfsleven is net een voldoende. De bedrijfsactiviteit van het bedrijfsleven in West-Brabant geeft met een score van 3,9 een forse achteruitgang zien ten opzichte van vorig jaar. West-Brabant blijft hiermee flink achter bij de ontwikkelingen in Zuidoost-Brabant, Zuid-Holland en Nederland. De West-Brabantse economie is daarmee gevoeliger voor de conjuncturele neergang dan elders.

Figuur 1 Economische positie van Breda

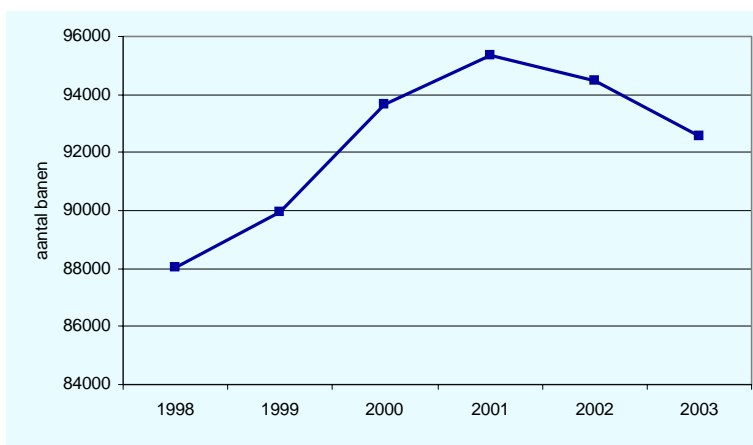
De Economische Barometer van 2004 laat zien dat de economie van Breda en de regio in zwaar weer terecht is gekomen. Vergeleken met de andere grote steden presteert Breda nog wel bovengemiddeld, maar Breda zakt elk jaar een plaatsje verder weg. Midden negentiger jaren behoorde Breda nog tot de economische kopgroep van de grote steden in Nederland. Breda dreigt nu weg te zakken naar de achterhoede. De meeste lokale basiscondities geven een relatief gunstig beeld voor Breda. Zo ook heeft Breda een zeer gediversificeerde economie. Het lijkt er echter op dat dit voordeel de laatste jaren tenietgedaan wordt door de lage kennisintensiteit van het Bredase bedrijfsleven. Daarnaast blijkt Breda een aantrekkelijke woongemeente te zijn voor de hogere inkomens en personen met een hoog opleidingsniveau.

1. Werkgelegenheidsontwikkeling

Breda telde in 2003 92.500 banen. Hiermee is er voor het tweede jaar sprake van een daling van de werkgelegenheid. In één jaar zijn er in Breda ruim 2.000 banen verdwenen. De afname van het aantal banen is nu gegroeid tot ruim twee procent (- 2,0%). In de periode 1999-2003 kende de Bredase werkgelegenheid een gemiddelde groei van 0,6%.

Figuur 2 Werkgelegenheidsontwikkeling Breda

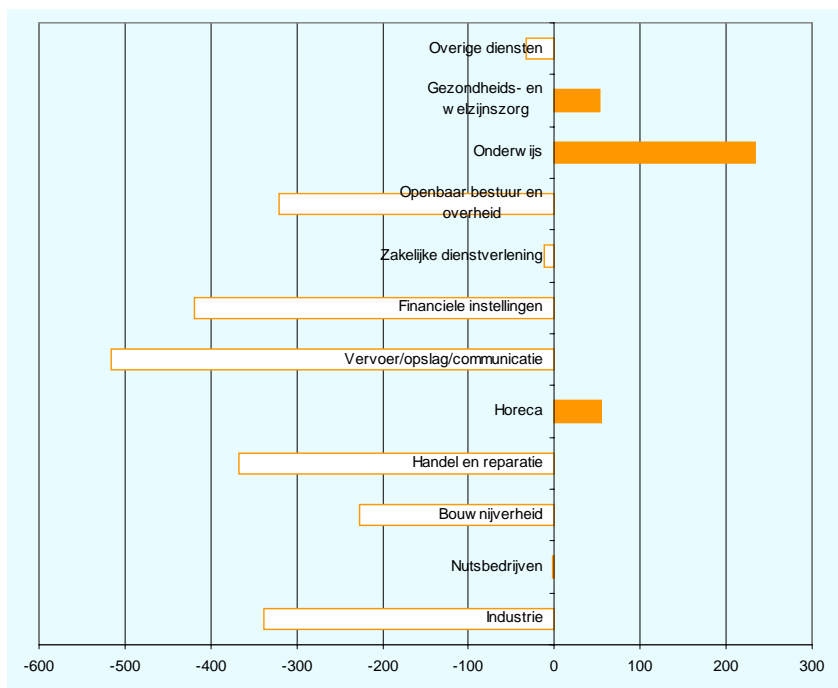
Bron: Vestigingenregister Onderzoek en informatie

Groei en afname werkgelegenheid

In de meeste economische secties is sprake van een afname van de werkgelegenheid. Alleen onderwijs en in mindere mate gezondheids- en welzijnszorg en horeca laten nog een groei van het aantal banen zien. In tegenstelling tot het voorgaande jaar is nu niet alleen in de marktsector, maar ook bij de overheid sprake van een afname van de werkgelegenheid.

Opvallend verschil met 2002 is dat nu niet in de industrie, maar in de commerciële dienstverlening de werkgelegenheid het meest is afgenomen. De volgende figuur toont de verschillen in afname en toename van de werkgelegenheid van het afgelopen jaar.

Figuur 3 Werkgelegenheidsontwikkeling naar sector 2002-2003

Bron: Vestigingenregister Onderzoek en Informatie, 2003

2. Producentenvertrouwen Bredase ondernemers

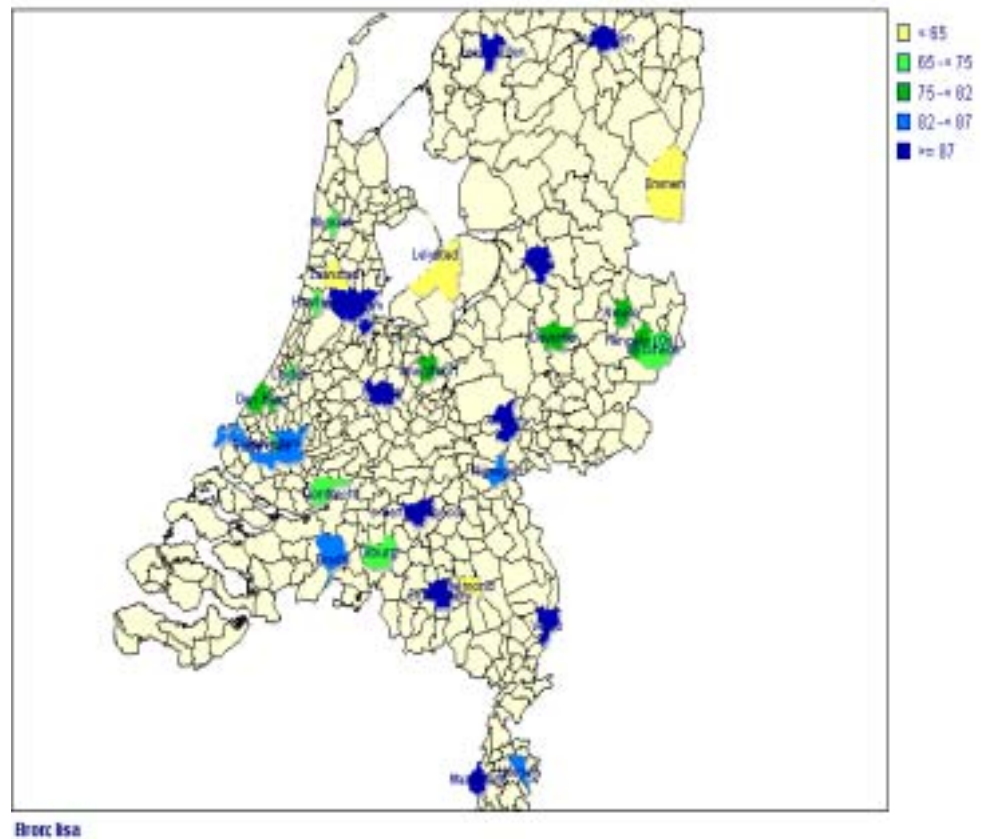
Het producentenvertrouwen van Bredase ondernemers laat zien hoe bedrijven er economisch voor staan. Gemiddeld laten de stemmingsindicatoren van het producentenvertrouwenonderzoek in het

najaar van 2003 een lichte verbetering zien ten opzichte van het voorjaar. Daarbij kan gesproken worden van een broos herstel. Met name in de logistieke sector is er nog niet echt sprake van een verbetering van de situatie. Vergeleken met een jaar geleden is gemiddeld de bezettingsgraad en de huidige bedrijfsactiviteit gedaald. De Bredase ondernemers zijn eind 2003 wel iets positiever over de toekomst gestemd dan eind 2002. Bovendien lijkt het producentenvertrouwen in het voorjaar 2003 haar dieptepunt te hebben bereikt.

3. Werkgelegenheidsfunctie Breda

Het belang van de werkgelegenheidsfunctie kan worden uitgedrukt in het aantal banen per 100 inwoners. Breda komt daarbij van de Nederlandse grote steden op een elfde plaats. Breda is voor het tweede achtereenvolgende jaar een plaats gezakt. Vooral de grote steden aan de A2 hebben een hoge werkgelegenheidsfunctie. De positie die Breda inneemt, is lager dan de rangorde naar bevolkingsomvang. Dit betekent dat de werkgelegenheidsfunctie minder sterk is dan men qua bevolkingsomvang zou verwachten. Ook qua groei van het aantal banen per 100 inwoners over de periode 1998-2002 blijft Breda achter op de andere grote gemeenten en komt Breda niet verder dan de tweeëntwintigste plaats.

Figuur 4 Aantal banen per 100 inwoners

Bron: LISA, 2002, bewerking Onderzoek en Informatie

Breda heeft als centrale stad een werkgelegenheidsfunctie voor een groter gebied. Dit vertaalt zich (gegevens 2000) in een inkomend pendelsaldo van 8.600 personen: tegenover 27.000 Bredanaars die buiten Breda een baan hebben, staan 35.600 personen van elders die voor hun werk naar Breda komen. Breda loopt hiermee vergeleken met de Brabantse grote gemeenten (B5) achter bij Eindhoven en 's Hertogenbosch maar steekt positief af bij Tilburg en Helmond. Ruim de helft van de Bredase uitgaande pendelaars blijft in Noord-Brabant, een kwart heeft een baan in Zuid-Holland.

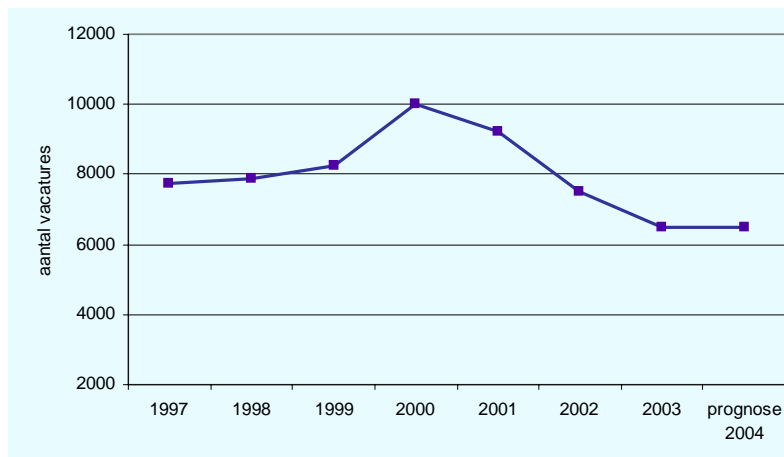

4. Vacatures

Landelijk is het aantal ontstane vacatures vanaf eind 2001 scherp gedaald.

Het CBS constateert eveneens dat in 2003 het aantal vervulde vacatures sterk is gedaald. Een afname van zowel het aantal ontstane als vervulde vacatures bevestigt een sterke teruggang van de dynamiek in de arbeidsmarkt.

Figuur 5 Ontwikkeling aantal ontstane vacatures Breda

Bron: CWI, regionale arbeidsmarktprognoses 2003-2008 laag scenario; Vacatureomvang Breda 1997-2001 RBA MWB; bewerking Onderzoek en Informatie

De in 2002 opgetreden economische groeivertraging heeft eveneens zijn effect gehad op de Bredase vacatureomvang. Het aantal vacatures is in de periode 2000-2003 met 3500 gedaald (-35%). In West-Brabant daalde de afgelopen twee jaar het aantal vacatures in alle sectoren. Deze daling varieerde in 2003 van -9% bij het Onderwijs, -15% bij de industrie tot -36% bij de Horeca. De verdere voorzichtige economische verwachtingen geven voor 2004 maximaal hetzelfde vacatureniveau als 2003.

5. Starters

Starters leveren een bijdrage aan de lokale economische dynamiek. Ondanks de economisch slechtere tijden is het aantal starters in Breda in 2003 nog (licht) toegenomen; van 802 naar 809. De startende bedrijven hebben gezorgd voor ruim 1.400 banen in Breda. Het aantal starters is het grootst in de zakelijke diensten en de consumentendiensten. Vergeleken met 2002 is de toename van het aantal starters het grootst in de logistiek en de consumentdiensten. Het aantal starters is afgenomen in de quataire sector. Met name in de gezondheidszorg is het aantal starters afgenomen.

D Conclusies

De resultaten geven voor Breda een verslechtering te zien van het presteren van de economie. De werkgelegenheid laat voor het tweede achtereenvolgende jaar een afname zien. In 2002 lieten vooral conjunctuurgevoelige sectoren als industrie en logistiek een afname zien van het aantal banen. In 2003 is in de commerciële dienstverlening de werkgelegenheid het meest afgenomen, maar ook de overheidssector geeft een afname van het aantal banen te zien. De werkgelegenheidsdaling gaat gepaard met een toename van de werkloosheid.

De Bredase ondernemers blijven somber over de economische situatie. Wel zijn ze eind 2003 iets positiever over de toekomst gestemd dan eind 2002. Dit is een signaal van een beginnend herstel van de Bredase economie. Een ander signaal is dat het producentenvertrouwen in het voorjaar van 2003 het dieptepunt lijkt te hebben bereikt. Hoewel Breda een werkgelegenheidsfunctie heeft voor een groter gebied, is deze functie bescheiden ten opzichte van de steden van vergelijkbare omvang.

W2. Economische profiel: Breda (Euroregionaal) dienstencentrum en vervoersknooppunt

A Doel

Uitwerking van het economische profiel: Breda Dienstencentrum waaronder euregionaal zakelijk dienstencentrum en vervoersknooppunt van Zuidwest Nederland.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Periodieke verkenningen van te verwachten behoefte aan bedrijfs-/kantoorruimte en ontwikkelingen op de arbeidsmarkt	4	4	4	4
- Ontwikkeling Spoorzone met de volgende producten:				
- Masterplan	1	2	2	2
- Ontwikkelingsplan	1	2	2	2
- Bereikbaarheidsplan	2	2	2	2
- Buurtplannen Belcrum en Spoorbuurt	1	2	2	2
- Mede uitvoeren aanleg HSL en verbreding en verplaatsing A16 inclusief knooppunt Princeville	4	4	4	4
- Hoogwaardig OV naar Oosterhout en Etten-Leur	1	1	2	2
- Studies en overleg over een rechtstreekse spoorverbinding naar Utrecht vanuit Breda	1	1	-	-

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren integrale vervoerwaardenstudie	2	5	-	-
- Ontwikkelen integrale OV-terminal	1	2	2	2
- Ontwikkeling actieplan Kennis			1	1
- Opstellen kantorennota	5	5	5	5

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Diversificatie-index	85	84	85	
2. Groei werkzame personen zakelijke dienstverlening (norm: +3,5% per jaar)	7,5%	3,0%	0,5%	-0,1%
3. Kennisniveau Bredase economie:				
- Aandeel werkgelegenheid hoger opgeleiden personen	28%			
- ICT bedrijvigheid	4359	4075	4062	3580
- R&D intensiteit	1999: 1%		1%	
4. Waardering ondernemingsklimaat	6		6,4	
5. Verdichting rond knooppunten	6511	6954	7651	7327

Bronnen: Vestigingenregister Gemeente Breda; Onderzoek en Informatie / Benchmark Ministerie Economische Zaken/ Lisa

1. Diversificatie-index

Breda beschikt over een gediversificeerde economie. Van de G30 is Breda van alle GSB-gemeenten het meest gediversificeerd. In het verleden stond de gediversificeerde economie van Breda garant voor een stabiele economische ontwikkeling. In tijden van hoogconjunctuur was de economische ontwikkeling in Breda minder voorspoedig dan elders, terwijl bij een laagconjunctuur Breda juist minder last had van de economische neergang. Uit de resultaten van de Economische Barometer Breda blijkt dat de huidige economische recessie juist wel extra negatief doorwerkt op de Bredase economie.

2. Banen zakelijke dienstverlening

Als indicator voor het realiseren van het economisch profiel stelt Breda zich als doel in vijf jaren een gemiddelde werkgelegenheidsgroei van 3,5% te realiseren. Vanaf 2001 stabiliseert het aantal banen in de zakelijke dienstverlening zich op een niveau van ongeveer 14.000. Door de slechtere resultaten in deze bedrijfstak ligt de gemiddelde jaarlijkse groei met 2,8% voor de periode 1999-2003 onder de taakstelling van Breda Dienstencentrum.

3. Kennisniveau Bredase economie

Het kennisniveau van de Bredase economie uit zich in:

- Opleidingsniveau beroepsbevolking en werkzame personen
- Research- & Development-intensiteit.
- Creatieve industrie

• *Opleidingsniveau beroepsbevolking en werkzame personen*

Het opleidingsniveau van de beroepsbevolking geeft in vergelijking met het opleidingsniveau van de in Breda werkzame personen een afwijkend beeld. De samenstelling van de Bredase beroepsbevolking kent duidelijk een oververtegenwoordiging van hoger opgeleiden (+ 9%) en een ondervertegenwoordiging van lager opgeleiden (- 8%). In de rangorde van het aandeel van de beroepsbevolking met een hoog opleidingsniveau neemt Breda van de grote steden in Nederland een 7^e positie in. Breda kent een uitgaand pendelsaldo bij de hoger opgeleiden en een inkomend pendelsaldo bij middelbaar- en lager opgeleiden.

• *Research & Development-intensiteit*

In de ruimtelijke economische ontwikkeling van Nederland spelen technologie en innovatie een belangrijke rol. Ministerie van Economische Zaken onderschrijft dit.

Innovatie kan op verschillende manieren worden gemeten. Senter heeft in de rapportage Hot Spots 2002¹ de ruimtelijke verdeling van innovatieve bedrijvigheid in Nederland in 2002 van bedrijven in kaart gebracht.

Breda is hierop geen Hot Spot. Breda heeft wel de potentie om zich richting Hot Spot te begeven. Dat komt door de redelijke omvang van subsidies die technologische vernieuwing en strategieontwikkeling in het MKB versterken.

• *Creatieve industrie*

Volgens de Stichting Nederland Kennisland² gaat het in de kenniseconomie niet alleen om de kwaliteit en de prijs van het product. Ook de kracht van een merk, de beleving die het product oproept en in hoeverre een consument zich kan identificeren zijn van belang. Al die zaken hangen af van culturele producten als branding, design en marketing. Tegelijkertijd is een groeiend deel van de economie gericht op het verhandelen van ideeën en niet-tastbare producten.

Breda is een concentratie van creatieve diensten, maar Breda behoort duidelijk niet tot de belangrijkste concentratiegebieden in Nederland. De creatieve industrie is goed voor 5% van de Bredase werkgelegenheid. Opvallend daarbij is de kleinschaligheid van de creatieve industrie: bijna tweederde van alle bedrijven zijn eenpersoonsbedrijven.

4. Buitenlandse bedrijven buitenlandse markten Bredase bedrijven

Bijna de helft van de Bredase bedrijven (> 10 banen) is op de bovenregionale markt georiënteerd: 32% op de nationale markt en 16% op de internationale markt. De meer internationaal gerichte bedrijven behoren vooral tot de sectoren logistiek (transport en groothandel) en de industrie. Meer regionaal (en lokaal) georiënteerd zijn de consumentendiensten, zoals detailhandel en horeca, maar

¹ Senter, Hot Spots 2002, Regionale patronen van de nationale innovatie-instrumenten, oktober 2003.

² Stichting Nederland Kennisland, Tijd om te kiezen, Kenniseconomiemonitor 2003, Amsterdam, september 2003.

ook de zakelijke dienstverlening. De bovenregionale oriëntatie van veel Bredase bedrijven is ook terug te zien in reden van vestiging in Breda. Voor bedrijven die niet van oudsher in Breda gevestigd zijn (33%), zijn de ligging van Breda in Nederland en de Benelux, de bereikbaarheid en de afzetmogelijkheden de belangrijke redenen om te kiezen voor Breda als vestigingsplaats. Ten opzichte van 2000 worden de gunstige ligging in Nederland alsmede de goede afzetmogelijkheden iets vaker genoemd.

Het aantal Benelux-vestigingen geeft een indicatie voor het belang van de Benelux-markt voor Breda. Uit de gegevens van REWIN blijkt dat zich in de periode 1998 - medio 2003 in Breda 75 nieuwe vestigingen hebben gevestigd. Bij een derde van deze groep bedrijven gaat het om Beneluxeerders; bedrijven die eerst èn in België èn in Nederland een vestiging hadden en die nu samengevoegd zijn tot één vestiging in Breda. Breda lijkt hiermee goed te profiteren van de kostengedreven samenvoegingsoperaties in het Benelux-gebied, waarbij ondernemingen hun activiteiten op een groter geografisch schaalniveau bundelen.

Breda telt volgens opgave van de BOM 167 buitenlandse vestigingen. Bij zes van de tien buitenlandse bedrijven gaat het om hoofdkantoren van Nederland en van de Benelux.

5. Verdichting rond knooppunten

De ontwikkeling van het vervoersknooppunt dient gepaard te gaan met een toename van de intensiteit van banen en woonadressen rond de NS-stations. Wat betreft Breda is bij NS-station centraal, maar vooral bij NS-station Prinsenbeek tussen 1999 en 2002 sprake van een toename van de intensiteit van banen, van respectievelijk 4.794 naar 4.919 banen en van 1.353 naar 2.408 banen. Het afgelopen jaar is echter rondom beide stations sprake van een daling van het aantal banen.

D Conclusies

Het verslechterde conjunctuurbeeld is van invloed geweest op de ontwikkelingen in de commerciële dienstensector in 2003. Voor het tweede achtereenvolgende jaar laat deze sector over vrijwel de gehele linie een afname van het aantal banen zien. Met name financiële instellingen geven het afgelopen jaar een achteruitgang van het aantal banen te zien.

Economische vernieuwing in Breda, dus ook het verder uitwerken van het profiel Breda Dienstencentrum, vraagt om een versterking van de factor kennis in Breda. Breda behoort niet tot de concentratiegebieden van Research & Development in Nederland. Een lichtpuntje is, dat Bredase bedrijven wel positief scoren op de invoering van bestaande, maar voor een bedrijf nieuwe technologieën. Naast de kwaliteit en de prijs van het product is ook de kracht van een merk, de beleving die het product oproept en in hoeverre een consument zich kan identificeren van belang. In het kader hiervan wordt steeds vaker de term creatieve industrie gehanteerd. Breda is niet sterk in de creatieve industrie, maar voldoet wel aan de voorwaarden om deze tot ontwikkeling te brengen.

Begin 2004 heeft het gemeentebestuur van Breda onder de naam Via Breda de structuurvisie Spoorzone 2025 gepresenteerd. 'Via Breda' verwijst naar de goede ligging van Breda over de weg en het spoor en de toenemende aantrekkingskracht van de stad door de ontwikkelingen in het plangebied. Men gaat straks niet meer langs, maar Via Breda. De uitwerking van de plannen sluit nauw aan bij de komst van de Hogesnelheidstrein. Breda wil optimaal gebruik van deze kans. De ontwikkelingen in Via Breda moeten een extra economische impuls gaan geven aan Breda.

W3. Vestigingslocaties

A Doel

Creëren van aantrekkelijke vestigingslocaties voor nieuwe bedrijven en revitaliseren van bestaande bedrijventerreinen

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Verbeteren van de kwaliteit en de uitstraling van de bedrijventerreinen:				
- Realiseren van nieuwe bedrijventerreinen: Steenakker (29 ha), Hoogeind 1, 2 en 3 (78 ha), Hazeldonk III (25 ha) en tussen 2003 en 2005 beschikbaar komende terreinen (70 ha)	1	2-5	2-5	4/5
- Uitvoeren revitalisering van bestaande bedrijventerreinen: De Krogten (met prioriteit), startproces Hazeldonk, Emer/Hintelaken	1/4	2-4	2-4	2-4
- Het introduceren van bedrijvenparkmanagement ten behoeve van inspanningen op het gebied van duurzaamheid, zuinig ruimtegebruik, bereikbaarheid en clustervorming (pilot: Steenakker)	2	4	5	5
- Realiseren industriële bewegwijzering	3/4	4/5	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren klantgerichte planontwikkeling van uitbreidingslocaties;	2	2/4	2/4	2/4
- Haalbaarheidsstudie herstructureringsmaatschappij			1	1
- Ontwikkeling vastgoedmarktmonitor			1	5

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Uitgifte bedrijventerrein			zie tekst	
2. Opname kantoorruimte			zie tekst	
3. Werkgelegenheidsfunctie bedrijventerreinen en kantoorlocaties			zie tekst	
4. Tevredenheid bedrijfsomgeving			zie tekst	
5. Tevredenheid (gerevitaliseerde) bedrijventerreinen	34%		41,9%	-

Bronnen: Vestigingenregister Gemeente Breda; Onderzoek en Informatie / Bedrijvenenquête; Onderzoek en Informatie / Bedrijventerreinen- en kantorenmonitor; Onderzoek en Informatie / Benchmark EZ; Research voor Beleid/ Dynamis

1. Ontwikkeling nieuwe bedrijventerreinlocaties

De gerealiseerde gronduitgifte in Breda in de periode 1998 - 2003 laat een duidelijke piek zien in 1999 en 2000 (19 hectare) waarna dit cijfer is gedaald tot ruim 15 hectare in 2002. Het uitgiftecijfer voor 2003 wordt geraamd op 12 hectare. Hiermee volgt Breda ook de dalende trend die landelijk wordt waargenomen. Het niveau van de verkopen over de afgelopen zes jaren ligt gemiddeld op 15,6 hectare. De gemeente heeft zich als taakstelling opgelegd om in de periode 2000-2015 tussen 285 en 389 ha uitgeefbaar terrein te realiseren. Dit betekent een jaarlijkse gronduitgifte tussen de 19 en 26 ha. Het tempo van de gronduitgifte beweegt zich op een niveau dat beneden de minimum taakstelling ligt van 19 ha per jaar.

Figuur 6 De gronduitgifte in de periode 1998 – 2002

1999	19 ha
2000	19 ha
2001	17 ha
2002	15 ha

Bron: Economische Zaken Gemeente Breda

2. Ontwikkeling nieuwe kantoorlocaties

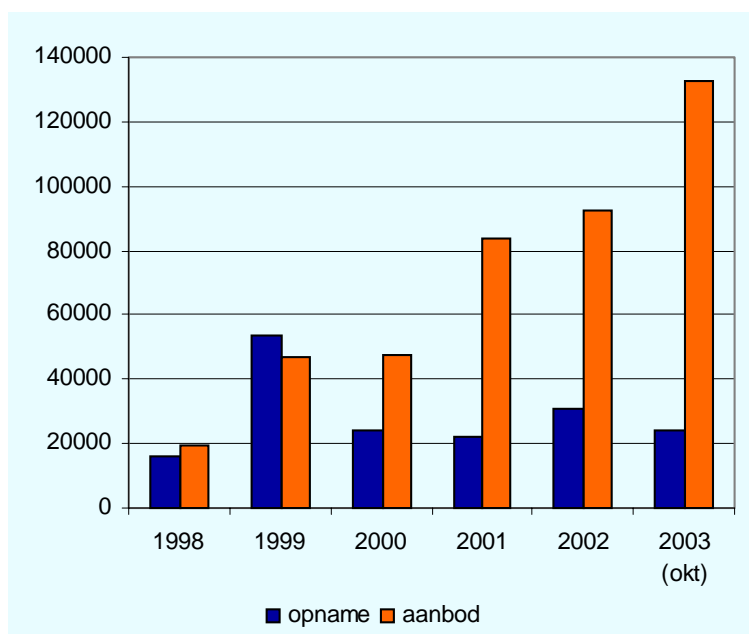
Naast de bedrijventerreinen is de kantorensector een belangrijke ruimtebehoevende sector. Het gemeentelijk beleid is er op gericht de Spoorzone te ontwikkelen tot een hoogwaardige kantoorlocatie.

De kantorenvoorraad van Breda is in de afgelopen jaren fors gegroeid. Breda is de 12^e kantoorstad van Nederland. Bijna een kwart van de totale kantorenvoorraad van Breda is niet in kantoorgebieden gelegen maar is ruimtelijk gespreid over de stad.

In 2002 en 2003 is bijna 50.000 m² vvo aan kantooroppervlakte aan de voorraad toegevoegd, waarvan 30.000 m² in 2002.

Het nieuwe aanbod kantoorruimte vanaf januari 2002 bestaat voor 54% uit leegstand en 41% uit nieuwbouw. De overige 5% betreft renovaties. Bijna het totale aanbod (91%) staat te huur. Slechts 5% van de aanbiedingen in oktober 2003 bestaat uit kantoorruimtes met meer dan 2.500 m² vvo. In bijna driekwart van de gevallen gaat het om kleine kantoorunits van minder dan 500 m².

Figuur 7 Aanbod en opname van kantoorruimte Breda in m²

Bron: Dynamis, NVM, Property.nl

De omvang van het aanbod komt neer op 22% van de totale kantorenvoorraad. In een conjunctuureel mindere periode is voor een goed functionerende kantorenmarkt een percentage 4 à 5% gewenst. Breda zit daar ruimschoots boven, zodat gesproken kan worden van een ruime kantorenmarkt in Breda. Verhoudingsgewijs wordt de meeste kantoorruimte aangeboden in het kantorengedebied Lunetstraat. Maar liefst 84% van de daar aanwezige voorraad zit in het aanbod. Ook in Westhage (45%), Breda Oost (39%) en de Ettensebaan (30%) is het aanbod relatief zeer hoog. In het Centrum behoort slechts 11% van de totale voorraad tot het aanbod.

In de voorgaande figuur is te zien dat de opname in 2002 is toegenomen en in 2003 opname weer is gedaald. In tegenstelling tot andere steden is de opname de laatste jaren redelijk stabiel gebleven ondanks de economische tegenwind.

In oktober 2003 bedraagt de totale leegstand in Breda 92.000 m². De leegstand onder kantoren is meer dan verdubbeld sinds 2001.

3. Werkgelegenheidsfunctie bedrijventerreinen en kantoorlocaties

De bedrijven op de Bredase bedrijventerreinen leverden in 2003 samen een werkgelegenheid op van ruim 31.000 banen. Daarmee wordt 34% van de totale werkgelegenheid gerealiseerd op de bedrijventerreinen. In 2002 en 2003 is er sprake van een forse daling van het aantal banen op de bedrijventerreinen met bijna 8%. Dit is een grotere afname dan van de totale werkgelegenheid. In 2003 bedraagt het aantal banen op kantorenlocaties 25.500. Dit is 27,5% van de totale werkgelegenheid in Breda. Het aandeel van de kantorenlocaties in de totale Bredase werkgelegenheid is sinds 1999 met 1,5% toegenomen. In het laatste jaar is dit aandeel iets afgenomen met 0,5%. De teruggang heeft vooral te maken met de ontwikkelingen bij de financiële instellingen. Deze branche heeft te maken met grootschalige en structurele reorganisaties die verlies aan werkgelegenheid tot gevolg hebben. Daarnaast is ook 40% van de Bredase transport- en communicatiesector gevestigd in de kantoorgebieden. Ook in deze branche is sprake van een daling van de werkgelegenheid. Het stadscentrum levert de grootste bijdrage aan de werkgelegenheid op kantorenlocaties. In 2003 zijn hier 4.600 personen werkzaam.

Bedrijvigheid stedelijke assen

De bedrijven gelegen rond de stedelijke assen telden in 2003 zo'n 21.900 banen (24% van de totale Bredase werkgelegenheid). Bijna de helft van deze banen is geconcentreerd aan de Claudius Prinsenlaan. In de periode 1999-2003 groeide de werkgelegenheid aan de stedelijke assen met een kleine 2.800 banen (+ 15%). In dezelfde periode nam de totale Bredase werkgelegenheid met 3% toe. In dezelfde periode is de oppervlakte aan kantoorruimte aan de stedelijke assen met 97.000 m² toegenomen.

4. Tevredenheid bedrijfsomgeving

Net als in 2000 zijn vier op de tien Bredase bedrijven tevreden tot zeer tevreden over de bedrijfsomgeving. Als meest belangrijke aspecten van de directe bedrijfsomgeving worden door Bredase bedrijven in 2002 (net als in 2000) genoemd: de bereikbaarheid per auto, het onderhoud van wegen en straten, het opruimen van zwerfvuil en veiligheid/toezicht en criminaliteitspreventie. Daarnaast staan bij meer dan 80% van de bedrijven ook goede parkeermogelijkheden, representativiteit en een goede bewegwijzering hoog in het vaandel.

Voor bedrijven wordt de bedrijfsomgeving steeds belangrijker. Alleen de bereikbaarheid per auto, de parkeermogelijkheden, het aanbod van groenvoorzieningen, de aanwezigheid van andere bedrijven en de telecommunicatiemogelijkheden worden wat minder genoemd dan in 2000. Alle overige aspecten van de bedrijfsomgeving worden door de bedrijven (nog) belangrijker gevonden dan in 2000.

Bredase bedrijven scoren hoog (én belangrijk én hoge waardering) op autobereikbaarheid en telecommunicatie. Omgevingsaspecten die naar het oordeel van het Bredase bedrijfsleven het meest voor verbetering in aanmerking komen, zijn parkeermogelijkheden, zwerfvuil en criminaliteit. Deze aspecten zijn én belangrijk voor bedrijven én ze worden door hen laag gewaardeerd.

Als het gaat om de veiligheid en criminaliteitspreventie is een duidelijk negatieve trend zichtbaar: 33% van de bedrijven denkt hier negatief over, hetgeen 11% meer is dan in 2000. Hierop wordt in zorg (Z6) nader ingegaan. Over het opruimen van zwerfvuil denkt 32% van de bedrijven negatief, 4% meer dan in 2000. De overige omgevingsaspecten laten geen significante ontwikkeling zien.

5. Tevredenheid (gerevitaliseerde) bedrijventerreinen

Uit de landelijke benchmark van 1999 kwam met een rapportcijfer van 5,9 een geringe tevredenheid van de Bredase ondernemers over de beschikbaarheid van geschikte bedrijfslocaties naar voren; met een 6,3 waren zij iets meer tevreden over de ontwikkeling en revitalisering van bedrijfslocaties. Uit de benchmark van 2002 blijkt dat de tevredenheid van de Bredase ondernemers over deze twee items is toegenomen. Het rapportcijfer voor de beschikbaarheid van bedrijfslocaties is gestegen van 5,9 naar 6,5 en het beleid voor ontwikkeling en revitalisering van bedrijfslocaties stijgt

van 6,3 naar 6,6. De tevredenheid over de bedrijfslocaties ligt hiermee boven het gemiddelde van de G30-steden.

Naast de ontwikkeling van bedrijfsterreinen werkt Breda aan herstructurering van bedrijfslocaties. Belangrijkste voorbeeld is bedrijventerrein Krogten, een landelijk voorbeeldproject van duurzame revitalisering. De afgelopen twee jaren is de tevredenheid van bedrijven op de bedrijfslocaties waar Breda is gestart met revitalisering toegenomen van 34% naar 42%.

D Conclusies

Het merendeel van de bedrijven op bedrijventerreinen is op de nationale, dan wel de internationale markt gericht. Ligging in de Benelux, bereikbaarheid van Breda en ligging in Nederland noemen ondernemers als belangrijkste redenen van vestiging.

De Gemeente Breda is op verschillende locaties bezig met het verbeteren van de kwaliteit en de uitstraling van de bedrijventerreinen. Speciale aandacht wordt daarbij gegeven aan de introductie van bedrijvenparkmanagement.

De bedrijven op de Bredase bedrijventerreinen leverden in 2003 samen een werkgelegenheid op van ruim 31.000 banen. Daarmee wordt 34% van de totale werkgelegenheid gerealiseerd op de bedrijventerreinen. In 2002 en 2003 is er sprake van een forse daling van het aantal banen op de bedrijventerreinen. Het uitgiftecijfer voor 2003 wordt geraamd op 12 hectare. Hiermee volgt Breda ook de dalende trend die landelijk wordt waargenomen. Het niveau van de verkopen over de afgelopen zes jaren ligt gemiddeld op 15,6 hectare.

Kenmerkend voor de huidige kantorenmarkt is een terugval van de vraag en een toename van het aanbod. Uitstel van verhuisbeslissingen, het afslanken van bedrijven en bedrijfsbeëindigingen liggen hieraan mede ten grondslag. Er is momenteel sprake van overaanbod; er dreigt een prop in de markt te komen. In vergelijking met andere steden weet Breda zich nog wel redelijk goed staande te houden. De direct opneembare kantoorvoorraad (leegstand) als percentage van totale voorraad in Breda is momenteel 14%. Zowel Dynamis als Zadelhoff komen tot een relatief positief oordeel over de Bredase kantorenmarkt. De opname is nog boven verwachting hoog. Belangrijke trend voor de kantorenmarkt is de vraag naar kwaliteit. Breda scoort redelijk goed op kwaliteit, ook omdat het aanbod hier relatief jong is.

Vier op de tien Bredase bedrijven zijn tevreden over de bedrijfsomgeving. De meest belangrijke aspecten van de directe bedrijfsomgeving zijn voor hen: de bereikbaarheid per auto, het onderhoud van wegen en straten, het opruimen van zwerfvuil en veiligheid/ toezicht en criminaliteitspreventie. De bereikbaarheid per auto wordt door de meeste Bredase bedrijven positief gewaardeerd. Over het opruimen van zwerfvuil en het handhaven van de veiligheid en criminaliteitspreventie zijn de bedrijven slecht te spreken. Als het gaat om de veiligheid en criminaliteitspreventie is een duidelijk negatieve trend zichtbaar.

W4. Binnenstad

A Doel

Versterking van de economische functie van de binnenstad

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Oost-westflank: versterken van economische functies, versterken toerisme en recreatie, realiseren van het Chassépark			3	4/5
- Uitvoeren herstructurering Westflank			2	2
- Realiseren bewegwijzering in binnenstad	5	5	5	5
- Uitvoeren DPO kernwinkelapparaat	5	5	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Opstellen nota detailhandel:	1	3	4	5
-Actualiseren horecabeleidsplan			2	3
-Hotelinventarisatie			2	5
-Ambulante handelbeleidsplan			4	5
- Inzetten centrummanagement	4	-	1	3
- Ontwikkelen locaties langs de Oost-westflank	2	2	2	2
- Opzetten visie dwaalmilieus			1	2
- Aanpak entrees binnenstad			1	2

C Maatschappelijke Resultaten

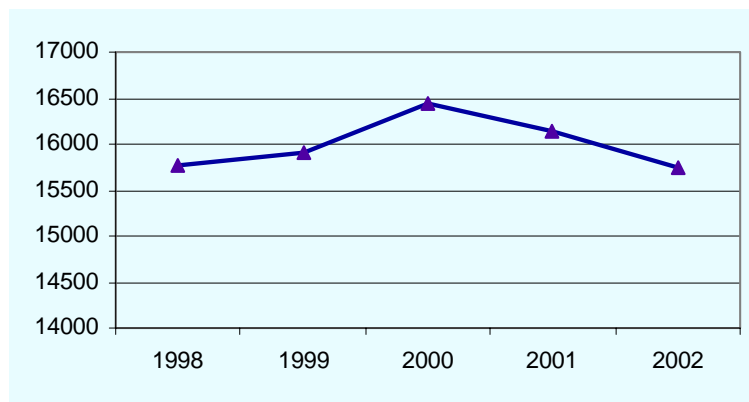
Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aantal werkzame personen binnenstad naar SBI-sector	17887	18463	18065	17533
2. Waardering binnenstad		zie tekst		
3. Winkelvloeroppervlak en aantal passanten binnenstad		zie tekst		
4. Aantal toeristische bezoekers en bestedingen		zie tekst		

Bronnen: DPO binnenstad Breda; Onderzoek en Informatie / Locatus / Bedrijvenenquête; Onderzoek en Informatie / Vestigingenregister gemeente gemeente Breda;; Onderzoek en Informatie / Stichting Continu Vakantie Onderzoek

1. Aantal banen

De Bredase binnenstad (exclusief stationsgebied) telt 1.300 vestigingen. Het aandeel van de binnenstad in de totale Bredase werkgelegenheid bedraagt 17%. De belangrijkste werkgelegenheidssectoren in de binnenstad zijn overheid, detailhandel, zakelijke dienstverlening en gezondheids- en welzijnzorg.

Figuur 8 Werkgelegenheidsontwikkeling binnenstad

Bron: Vestigingenregister, Onderzoek en Informatie

De omvang van de werkgelegenheid in de binnenstad is in 2003 met 15.800 banen nagenoeg gelijk aan het niveau van 1999. Tot en met 2001 is sprake van een jaarlijkse toename van het aantal ba-

nen in de binnenstad, maar daarna loopt de werkgelegenheid weer terug. Bij de financiële instellingen, detailhandel en de overheid is sprake van een teruggang van de werkgelegenheid. Deze achteruitgang werd gecompenseerd door een flinke toename van de werkgelegenheid in de gezondheids- en welzijnzorg en de zakelijke dienstverlening.

2. Waardering binnenstad: ondernemers en bezoekers

Voor de ondernemers in de binnenstad is de omgeving een belangrijk gegeven. Het meest belangrijk vinden zij representativiteit, een schone en nette stad (goed opruimen zwerfvuil), bereikbaarheid auto, en parkeermogelijkheden. Van deze omgevingsfactoren worden door de binnenstadsondernemers representativiteit en onderhoud positief gewaardeerd. Daarentegen beoordelen ze het parkeren en de bereikbaarheid met de auto als negatief.

Een wat minder positief beeld geven de ondernemers in de 'inlopers' te zien, met name ten aanzien van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in de directe omgeving van hun bedrijven.

In oktober 2003 zijn door het Platform Binnenstadsmanagement verkiezingen georganiseerd voor Beste Binnenstad 2003. In de beoordeling van de binnensteden door de vakjury stond attractiviteit centraal. Breda is weliswaar niet verkozen tot beste binnenstad (Den Bosch), maar Breda behoorde wel tot de vier genomineerde gemeenten. Breda beschikt over een aantal unieke omgevingskenmerken die door de binnenstadsbezoekers positief gewaardeerd worden.

3. Winkelvloeroppervlak en passanten

Ondanks vernieuwing in de binnenstad (zoals de Barones) is de totale winkelvloeroppervlakte in de Bredase binnenstad niet toegenomen; tegenover de toename in het kernwinkelapparaat stond een afname in de flanken van de binnenstad. De Barones heeft in de eerste plaats gezorgd voor een kwaliteitsimpuls van de Bredase binnenstad.

Op basis van de verzamelde telgegevens van Locatus wordt het aantal bezoekers voor Bredacentrum Oost (Veemarktstraat, Grote Markt, Halstraat, Ridderstraat, Eindstraat, Ginnekenstraat) geraamd op 535.000 bezoekers per week en Bredacentrum West (Karrestraat, Barones, Brugstraten, Torenstraat) wordt geraamd op 234.000 weekbezoekers. Vergeleken met 28 andere winkellocaties, komt Bredacentrum-Oost hiermee op een 2^e plaats en West op een 10^e plaats.

De resultaten van passantentellingen van april 2002 wijzen er op dat na een periode van daling tot 1999 het aantal passanten in de binnenstad op donderdag weer toeneemt. De toename van de drukte is beperkt tot overdag; tijdens de koopavond is het aantal passanten weer verder afgenomen.

Het aandeel bezoekers aan de binnenstad van buiten Breda neemt verder toe. Winkelen/stadten is nog steeds het belangrijkste bezoekmotief. De binnenstad, als plaats om de dagelijkse boodschappen te doen, neemt in belang af. Vooral niet-Bredanaars komen voor de gezelligheid dan wel als tijdverdrijf naar de binnenstad. De horeca als bezoekmotief is stijgende en is voor zowel Bredanaars als niet-Bredanaars even aantrekkelijk. Het totale winkelaanbod is minder een reden om de binnenstad vaker dan in het verleden te bezoeken. Er heeft een kwalitatieve verschuiving plaats gevonden naar de inloper Wilhelminastraat/Ginnekenweg, waar een grote verscheidenheid aan speciaalzaken is waar te nemen. De waardering voor de variatie in het winkelaanbod in de binnenstad neemt af. Sfeer en gezelligheid scoren daarentegen wel hoog.

4. Toeristisch bezoek binnenstad

Uit het Continu Vakantie Onderzoek (CVO) blijkt dat in 2002 bijna 1,4 miljoen bezoekers ruim 4,6 miljoen toeristische bezoeken aan Breda hebben gebracht. Dit betekent een gemiddelde bezoekfrequentie van 3,3 keer per jaar. In vergelijking tot voorgaande onderzoeksjaren, weet Breda daarmee de dagtoerist steeds vaker aan zich te binden (bezoekfrequentie in 2000 en 2001 was respec-

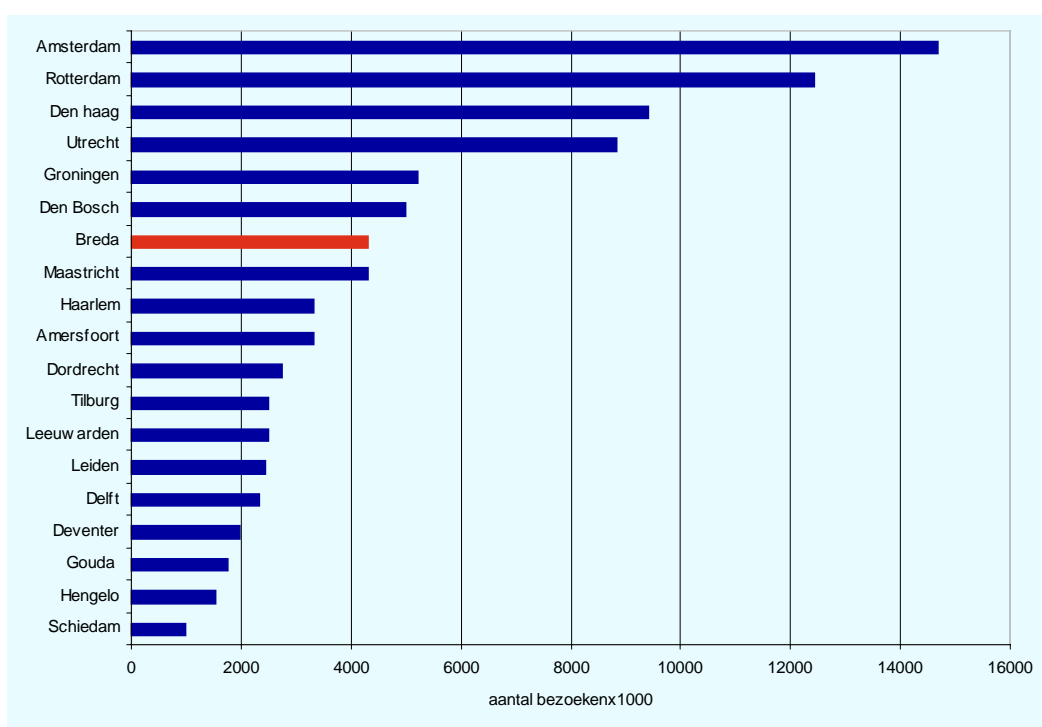

tievelijk 2,5 en 2,9). Uitgaande van het bestedingsniveau van 2001 (€57 per keer per persoon) kan de totale omvang van het dagtoerisme worden ingeschat op 264 miljoen euro.

De meeste bezoekers komen uit de eigen provincie (53%), gevolgd door de aangrenzende provincies Zuid-Holland (21%) en Zeeland (7%). Bezoeken op een doordeweekse dag zijn het meest populair (57%), gevolgd door de zaterdag (34%). De zondag scoort met 7% relatief laag. Breda is het hele jaar door aantrekkelijk voor dagtoeristen; seizoenen hebben weinig invloed op het aantal bezoekers. Breda trekt relatief veel bezoekers van middelbare leeftijd, 'jongere ouderen' en mensen met een gemiddeld tot hoog inkomen. Jongeren tussen de vijftien en dertig jaar en vijfenzestigplussers blijven hierbij achter.

'Winkelen voor het plezier' is voor Breda met 74% een veel belangrijker bezoekmotief dan voor de meeste andere steden (gemiddeld 61%). Vaak wordt het winkelen gecombineerd met horecabezoek. Andere bezoekmotieven blijven hier ver bij achter met minder dan 10%.

Figuur 9 Toeristisch bezoek

Bron: CVO, 2002

Toeristische bedrijvigheid in Breda

Toerisme en recreatie spelen een steeds grotere rol in de economie. Rabobank Nederland³, spreekt de verwachting uit dat deze economische waarde in de toekomst alleen maar groter wordt, waardoor de branche met recht een pijler van de economie genoemd kan worden. Uit de cijfers van Rabobank Nederland blijkt dat de provincie Noord-Brabant met de toeristische markt een belangrijke plaats inneemt.

Uitgaande van de door Rabobank Nederland gehanteerde definitie telt Breda 1.200 vestigingen in de toeristische sector, met in totaal 9.000 banen. Het aandeel van de toeristische sector in de totale werkgelegenheid is 9,7%. Het belang van de toeristische sector is daarmee voor Breda groter dan voor Noord-Brabant en Nederland. In de periode 1999 – 2003 is het aantal banen in de toeristische sector in Breda met 460 toegenomen

3 Stafgroep Economisch Onderzoek van Rabobank Nederland, Visie op provinciale dynamiek 2003, Focus op toerisme en recreatie, Utrecht, juni 2003.

Met een aandeel van beide 31% zijn horeca en cultuur, recreatie, sport en amusement de belangrijkste onderdelen van de toeristische sector. Het personenvervoer neemt bijna een kwart van de werkgelegenheid in deze sector voor haar rekening.

Hotels

Naast een groeiambitie op het gebied van het dagtoerisme (winkelen, horeca, musea, etc.) heeft Breda ook een groeiambitie op het gebied van verblijfstoerisme. Als toeristen langer in de stad verblijven (en overnachten) geven ze immers meer geld uit. Door ZKA Consultant & Partners is een studie gedaan naar het verblijfstoerisme in Breda⁴. Uit dit onderzoek blijkt dat het aantal hotelkamers in Breda in de periode 1998-2002 met 42% is toegenomen. Het aantal overnachtingen met 48%. In dezelfde periode nam landelijk het aantal hotelbedden met 14% toe. Ongeveer 80% van het Bredase hotelaanbod bevindt zich in het 3- en 4-sterrensegment. Zeven van de tien overnachtingen betreft zakelijk bezoek aan Breda. Wat betreft seizoensspreiding is het aanbod redelijk evenwichtig over het jaar verdeeld.

D Conclusies

Omdat het gebied waar de binnenstadsbezoekers vandaan komen, groter wordt, moet Breda met steeds meer steden concurreren om haar marktpositie te versterken. Tot nu toe staagt Breda hierin gezien de groei van het aantal bezoekers van de Barones en van de rest van de binnenstad en de bezoekfrequentie hier van niet-Bredase bezoekers.

De Bredase binnenstad kan haar concurrentiepositie behouden door zich te onderscheiden ten opzichte van andere binnensteden.

Ondanks dat winkelen een belangrijk motief is voor een bezoek aan de binnenstad, is het aantal banen in de detailhandel voor het derde achtereenvolgende jaar afgenomen. De detailhandel in de binnenstad blijft hierbij achter bij de landelijke ontwikkelingen.

Toerisme en recreatie spelen een steeds belangrijke rol in de Nederlandse economie. De populariteit van stedentrips neemt daarbij toe. De attractiewaarde van Breda voor de toeristische bezoekers wordt (nog) meer dan in de meeste andere grote steden bepaald door winkelen in combinatie met horecabezoek. Andere bezoekmotieven zijn hier ondergeschikt aan. Het aandeel van het toerisme in de totale werkgelegenheid is in Breda groter dan in Noord-Brabant en Nederland. Vooral horeca en cultuur, recreatie, sport en evenement zijn goed vertegenwoordigd in Breda.

W5. Beheer Bedrijfsomgeving

A Doel

Verbeteren van beheer van de bedrijfsomgeving van economische en recreatieve locaties

B Beleid

Geen prestatieafspraken.

⁴ ZKA Consultant & Partners, Slapen of dromen, ontwikkelingsmogelijkheden verblijfsaccommodaties stadsregio Breda, juni 2003.

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Implementatie gebiedsplan historisch stadshart en			4	4
- Implementatie reguleringsplan evenementen en markten			4	4
- Implementeren jaarprogramma stadstoezicht			4	4
- Uitvoeren gebiedstypeplan hoofdwegen			1	1
- Implementatie gebiedstypeplan fietspaden			4	4
- Gebiedsplan Buitengebied			4	4
- Implementatie gebiedstypeplan bedrijventerreinen			4	4
- Ontwikkelen beheertoets			1	1
- Realiseren nieuwe milieustations (Ecocentrum)			1	1
- Realiseren collectieve afvalinzameling			2	2
- Ondergrondse glasbakken bij winkelcentra			2	2

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Waardering beheer en onderhoud openbare ruimte	45%	-	42%	-

bron: Bedrijvenenquête; Onderzoek & Informatie

1. Waardering beheer en onderhoud openbare ruimte

Hiervoor is al ingegaan op het belang en waardering dat bedrijven geven aan verschillende aspecten van de bedrijfsomgeving. Daarbij kwam naar voren dat binnenstadondernemers het onderhoud positief waarden. De overige Bredase ondernemers zijn van mening dat het opruimen van zwerfvuil verbetering behoeft.

Over het beheer en onderhoud in de bedrijfsomgeving is 40% van de bedrijven tevreden. Daarentegen vindt 46% dat het onderhoud aanpassing behoeft. Volgens bedrijven moet de gemeente haar beleid met name aanpassen ten aanzien van het onderhoud van de bestrating en de groenvoorzieningen. Ook het beleid ten aanzien van het opruimen van zwerfvuil dient aangepast te worden.

In de landelijke benchmark van 2002 geven de Bredase ondernemers een 6,5 voor de staat van de openbare ruimte. Ten opzichte van 2000 is deze waardering licht gedaald en ligt iets onder het landelijk gemiddelde.

Het aandeel bedrijven dat actief wil participeren in een samenwerkingstraject tussen gemeente en bedrijfsleven is gestegen van 13% in 2000 naar 18% in 2002. De bereidheid voor het leveren van een financiële bijdrage is gering.

D Conclusie

Bredase ondernemers geven een rapportcijfer van 6,5 aan de staat van de openbare ruimte. Ten opzichte van 2000 is deze waardering iets gedaald. In vergelijking met de G30-steden is de waardering in Breda iets lager.

Bedrijven vinden het nodig dat de gemeente meer aandacht geeft aan beheer en onderhoud van de openbare ruimte. De gemeente zou vooral meer aandacht moeten geven aan onderhoud van bestratingen, onderhoud groenvoorzieningen en het opruimen van zwerfvuil. De bereidheid van bedrijven om medeverantwoordelijkheid voor het beheer op zich te nemen groeit, zo lang het maar niet gaat om het leveren van een financiële bijdrage.

W6. Bereikbaarheid

A Doel

Het garanderen van een goede bereikbaarheid van de economische functies en voorzieningen.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Vaststellen van een nieuw verkeersplan Breda, uiterlijk 2001, als basis voor programmering van maatregelen in buurten en wijken.	2	2	5	5
- Prioriteit geven aan stedelijke assen:				
- Claudius Prinsenlaan (o.a. kantoren, HBO-onderwijs en ziekenhuis)	3	5	5	5
- Ettense Baan, diverse bedrijfs- en kantoorfuncties	1	2	2/5	4/5
- Lunetstraat	1	1	1/2	2/4
- Terheijdenseweg	4	4	4/5	4/5
- Voltooien van beoogd fietsnetwerk, uiterlijk ultimo 2004	2/3/4	2/3/4	2/3/4	1/4/5
- Opstellen OV-nota; optimaliseren van bereikbaarheid OV en langzaam verkeer	3	5	5	5
- Herstructurering Westflank en doorsteek Karnemelkstraat	2	2	2	2
- Uitwerking structuurstudie Breda-West.	1/4	1/4	1/4	1/4
- Aanleggen Westtangent inclusief ondertunneling spoor	2	3/4	4	4
- Uitvoeren jaarplan parkeren (met ondergrondse parkeergarages)	4	4/5	4/5	5

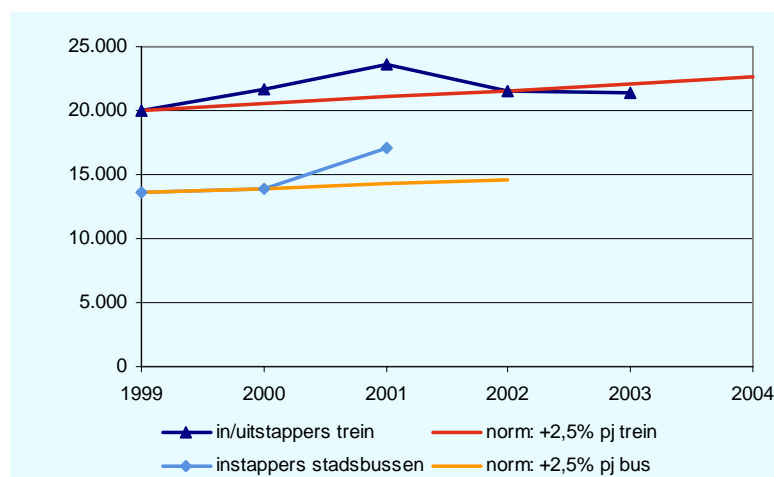
C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Vervoersprestaties stedelijk OV				
trein	23.548	21.536	21.434	
bus	13.865	17.118		
2. Verkeersintensiteit		zie tekst		
3. Bedrijvigheid stedelijke assen		zie tekst		
4. Niveau van bereikbaarheid van economische functies		zie tekst		

Bronnen: BBA / Afdeling Verkeer / Bedrijvenenquête; Onderzoek en Informatie / Vestigingenregister; en Informatie / Bedrijventerrein- en kantorenmonitor; Onderzoek en Informatie / Vastgoedregistratie
Burgerenquête; Onderzoek en Informatie

1. Vervoersprestaties stedelijk OV en stedelijke assen

Figuur 10 Personenvervoer openbaar vervoer per jaar, inclusief prestatienorm

Bron: NS en BBA

• Busdiensten

Tussen 1998 en 2001 is het aantal reizigers in de stadsbussen van de BBA geleidelijk gegroeid met 12% naar 6.426.600, een jaarlijkse groei met 3 tot 4 procent. De groei van het aantal reizigers op de stedelijke assen is hierop wat achtergebleven met een groei van 2%. Cijfers voor 2002 en 2003 ontbreken vooralsnog.

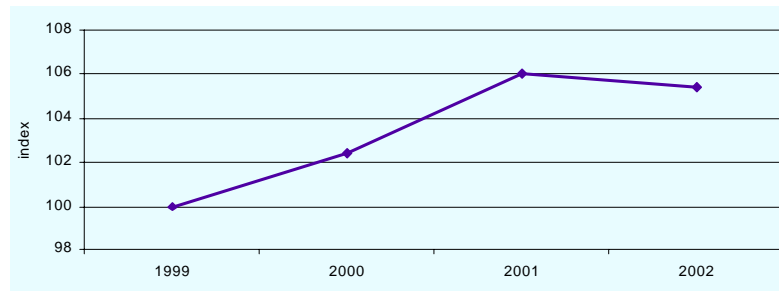
• **Treinreizigers**

Op een gemiddelde werkdag zijn er in 2002 door de NS 21.434 in-/uitstappers op het Bredase CS-station gemeten. Vergelijken met de andere G30 steden is dit aantal gering. Verwacht wordt dat met de komst van de HSL-shuttle het Bredase aantal zal toenemen.

2. Verkeersintensiteit

Het werkdaggemiddelde op stadsontsluitingswegen⁵ vertoont een groei van 5% over de jaren 1999 – 2002. Dit komt neer op 1,8% groei per jaar wat aansluit bij de landelijke autonome groei van circa 2%. Door de relatief sterke daling van de verkeersintensiteit op de Zuidelijke rondweg is in 2002 het werkdaggemiddelde gedaald ten opzichte van 2001.

Figuur 11 Index werkdaggemiddelde (intensiteit) autoverkeer op stadsontsluitingswegen in Breda

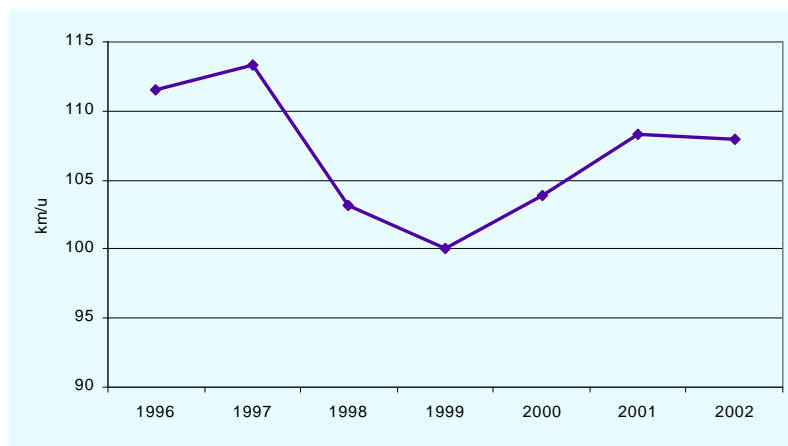
Bron: Verkeer en

Vervoer, 2003

3. Bereikbaarheid

Na een daling in de gemiddelde snelheid van het gemotoriseerd verkeer in Breda tot 1999, neemt de gemiddelde snelheid tot 2001 toe en stabiliseert zich in 2002.

Figuur 12 Gemiddelde snelheid gemotoriseerd verkeer bij een afstand tussen 5-15 km in de avondspits in Breda

Bron: pilot bereikbaarheidsmonitor, AVV, 2003

Vergeleken met de andere G30 gemeenten is de Bredase bereikbaarheid gemiddeld. Breda is de 13^e stad qua goede bereikbaarheid. De bereikbaarheid van de Brabantse steden Tilburg, Den Bosch en Helmond blijkt beter te zijn.

3. Waardering bereikbaarheid en parkeren door ondernemers

Van alle vestigingsplaatsfactoren vinden Bredase bedrijven de bereikbaarheid van hun bedrijf met de auto het meest belangrijk. Aan de bereikbaarheid met fiets en openbaar vervoer wordt relatief

⁵ Onder de stadsontsluitingswegen vallen de noordelijke en zuidelijke rondweg, de Claudius Prinsenlaan, Tilburgseweg, Ettensebaan, Backer en Reubweg, Kapittelweg, Ettensebaan, Franklin Roosevelt- en Graaf Engelbertlaan.

minder waarde gehecht. De meeste bedrijven vinden de autobereikbaarheid goed tot zeer goed. De bereikbaarheid met de fiets wordt zeer positief beoordeeld. Het oordeel van bedrijven over de bereikbaarheid met het openbaar vervoer is minder positief.

In de landelijke benchmark van 2002 geven Bredase ondernemers de bereikbaarheid per auto een rapportcijfer van 7,4. De waardering is hiermee ten opzichte van 2000 nog iets toegenomen en ligt ruim boven het gemiddelde van de G30 steden. De bereikbaarheid en parkeren worden gewaardeerd met een rapportcijfer van 6,7. Vooral het parkeren in Breda scoort hiermee hoger dan het gemiddelde van de G30 steden. In het algemeen scoren de bedrijventerreinlocaties het hoogst op bereikbaarheid en parkeren. Ook de bereikbaarheid van het centrum krijgt een ruime voldoende (6,6). Het parkeren in de binnenstad krijgt daarentegen niet meer dan een 5,8. Dit ligt op het gemiddelde van de G30-steden.

D Conclusies

De drukte op de Bredase hoofdwegen stabiliseert zich, evenals de gemiddelde snelheid. Breda scoort hierop boven gemiddeld. Breda slaagt er in het algemeen goed in de economische functies en voorzieningen bereikbaar te houden. De autobereikbaarheid wordt door ondernemers in Breda als redelijk goed ervaren. Vergeleken met de G30 ligt de score boven het gemiddelde.

Ook het parkeren in Breda wordt door Bredase ondernemers hoger gewaardeerd dan het gemiddelde van de G30-steden. De lagere beoordeling van het parkeren in de binnenstad ligt op het gemiddelde niveau van de G30.

W7. Werkgelegenheid in de wijk

A Doel

Verbeteren van de werkgelegenheid, bestaande bedrijvigheid en bedrijfsterreinen in de wijk (doel 3).

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Verbeteren van de kwaliteit van de bestaande wijkwerkterrein Verbeetenstraat/Oosterstraat/Scheldestraat (met prioriteit)	1/2	4	2	2
- Starten met aanpak wijkwerkterrein Koele Mei	1	2	1	1
- Herstructureren wijkwinkelcentra:				
-Brabantplein		-	-	-
-Graaf Hendrik III-plein			5	5
-Dr. Struyckenplein			3	

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Aanpassen bestemmingsplan Steenakker			5	5

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aantal werkzame personen naar SBI-code wijkwerkterreinen	10726	10531	10136	9517
2. Werkzame personen detailhandel in buurt- en wijkcentra	4361	4280	4189	4135
3. Werkzame personen in relatie tot het aantal inwoners (incl. spreiding)		zie tekst		

Bron: Vestigingenregister gemeente Breda; Onderzoek en Informatie / RBA / Burgerenquête; Onderzoek Informatie

1. Werkgelegenheid wijkwerkterreinen

Breda heeft 24 wijkwerkterreinen. De meeste wijkwerkterreinen zijn aan of vlakbij wijkontsluitingswegen gesitueerd. Deze terreinen tellen zo'n 9.500 banen; 10% van de totale Bredase werkgelegenheid. De belangrijkste economische activiteiten op de wijkwerkterreinen zijn: industrie (26%), zakelijke dienstverlening (21%) en handel en reparatie (15%). Over de periode 1999 en 2003 is het aantal banen op de wijkwerkterreinen met ruim 300 afgenomen. Dit betekent een afname van 3%, terwijl in dezelfde periode de totale Bredase werkgelegenheid met 3% toenam.

2. Werkgelegenheid buurt- en wijkcentra

Werkgelegenheidsfuncties, zoals detailhandel, in buurt- en wijkwinkelcentra worden steeds belangrijker als motor voor economische en sociale vitaliteit van wijken en steden.

De buurt- en wijkwinkelcentra tellen in totaal ruim 4.100 banen. Vanaf 2001 is er sprake van een geleidelijke daling van de werkgelegenheid in deze winkelcentra. Het afgelopen jaar is het aantal banen met 1% afgenomen.

3. Functiemenging wonen - werken

De functiemenging van wonen en werken is in Breda veruit het hoogst in het Centrum. Noordwest en Zuidwest hebben in verhouding tot het aantal inwoners weinig werkgelegenheid.

D Conclusies

De werkgelegenheid op wijkwerkterreinen en in buurt- en wijkwinkelcentra is belangrijk voor de sociale en economische vitaliteit in de Bredase buurten en wijken. De bedrijven op deze locaties genereren werkgelegenheid voor verschillende doelgroepen op buurtniveau. De afgelopen jaren is sprake van een geleidelijke afbrokkeling van de 'buurtwerkgelegenheid'.

W8. Economische functie buitengebied

A Doel

Versterking van de economische en recreatieve functies van het buitengebied

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren van een verkenning van de ontwikkelingen in de agrarische bedrijfstakken	2	2	2	1
- Recreatief gebruik bevorderen door: Realiseren van 60 km zones in het landelijk gebied op basis van nieuw vast te stellen verkeersstructuur	3	5	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoering reconstructieplannen	4	4	4	4
- Deelname ruimte-voor-ruimte regeling	2	2	2	-
- Formuleren beleid functieverruiming buitengebied				2
- Ontwikkelen en uitvoeren recreatiebeleid				2/3

C Maatschappelijke Resultaten

Indicator:	2000	2001	2002	2003
1. Ontwikkeling bedrijfsvestigingen en werkzame personen landbouw	432 1803	396 1841	378 1561	374 1548
2. Waardering buitengebied	zie tekst			
3. Recreatiegedrag op basis van: -MEC-bezoekers		174377	200000	-

Bronnen: CBS, Burgerenquête; Onderzoek en Informatie / MEC / Bezoekersonderzoek Galderse Meren; Onderzoek en Informatie; Vestigingenregister Gemeente Breda; Onderzoek en Informatie

1. Ontwikkeling bedrijfsvestigingen en banen landbouw

Het Bredase buitengebied telt in 2003 374 vestigingen in land- en tuinbouw en 265 niet-agrarische vestigingen. Het aantal vestigingen en ook de werkgelegenheid in de land- en tuinbouw neemt jaarlijks af. Daar tegenover staat vanaf 2001 een toename van de niet-agrarische bedrijvigheid. De daling van het aantal agrarische bedrijven in de periode 1999-2002 ligt in Breda met 20% aanzienlijk boven het landelijk gemiddelde van 12%. In dezelfde periode daalde de oppervlakte cultuurgrond in Breda met 8% van 493.000 naar 454.000 are. De afname in are was het grootst voor graasdierbedrijven (- 22.000 are) en combinatiebedrijven (-20.000 are). De graasdierbedrijven nemen in Breda met 65% het grootste deel van het areaal cultuurgrond in beslag. Het aandeel van tuinbouw bedraagt 15%.

De samenstelling van de land- en tuinbouwbedrijven in Breda verschilt in belangrijke mate met die van geheel Nederland. De Bredase landbouw bestaat voor ruim 40% uit tuinbouwbedrijven en voor een 34% uit graasdierbedrijven. De Nederlandse landbouw bestaat voor 45% uit graasdierbedrijven en voor 17% uit tuinbouwbedrijven.

2. en 3. Waardering en gebruik buitengebied

Was de tevredenheid over het beheer van het buitengebied in 2001 ten opzichte van 2000 licht gestegen, in 2002 is deze tevredenheid gedaald tot iets onder het niveau van 2000. Vooral de waardering over de veiligheid is gedaald: van 80 naar 70%. 72% van de Bredanaars vindt het buitengebied schoon; 77% waardeert het als heel, niets stuk.

Er is nauwelijks andere informatie over de waardering van de Bredanaars of andere (potentiële) gebruikers van het buitengebied. De informatie beperkt zich tot gegevens over MEC. In 2003 telde het MEC en de kinderboerderij 200.000 bezoekers. De waardering van deze bezoekersgroep is gestegen van 7,7 in 2001 naar 7,9 in 2002. In 2003 is geen meting gehouden.

D Conclusies

Evenals landelijk is ook in Breda sprake van een afname van de agrarische activiteiten. Het tempo van de afname is in Breda hoger dan landelijk. In de periode 1999-2002 daalde in Breda het aantal agrarische bedrijven met 20% en het areaal cultuurgrond met 8%. De vergelijkbare landelijke percentages zijn respectievelijk 12% en 1%. De agrarische bedrijfsstructuur in Breda wijkt in belangrijke mate af van het landelijke beeld. Bijna de helft van de agrarische bedrijven in Breda bestaat uit tuinbouwbedrijven, terwijl dat voor geheel Nederland niet meer dan 5% is. Het aantal agrarische bedrijven is in Breda afgenomen.

Er is een beperkt aantal beleidsactiviteiten in voorbereiding of in uitvoering om de toeristische betekenis van Breda te verbreden. Nog weinig is bekend over het toeristisch gebruik van het buitengebied en de waardering er van.

De waardering over het beheer van het buitengebied is in 2002 gedaald ten opzichte van 2000 en 2001. De waardering over het MEC is in deze periode toegenomen.

W9. Positie regio

A Doel

Versterken van de positie van de regio in bovenregionaal en (inter)nationaal verband

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Aantrekken van regionale en euregionale dienstverleners	1	4	4	4
- Prioriteit geven aan Rijn-Schelde Delta en Zuidelijke Alliantie	4	4	4	4

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren regionaal grondbeleid	1	1	1	1
- Uitvoeren regiofinanciering	1	1	1	1
- Ontwikkelen regionaal bedrijventerrein Moerdijkse Hoek	1	1	1	1
- Uitvoeren beleidsprogramma's, economisch profiel (AREA) en arbeidsmarktbeleid	4	4	4	4
- Promotie-activiteiten in kader Brabantstad		1	2	2
- Verbetering informatie-infrastructuur			4	4

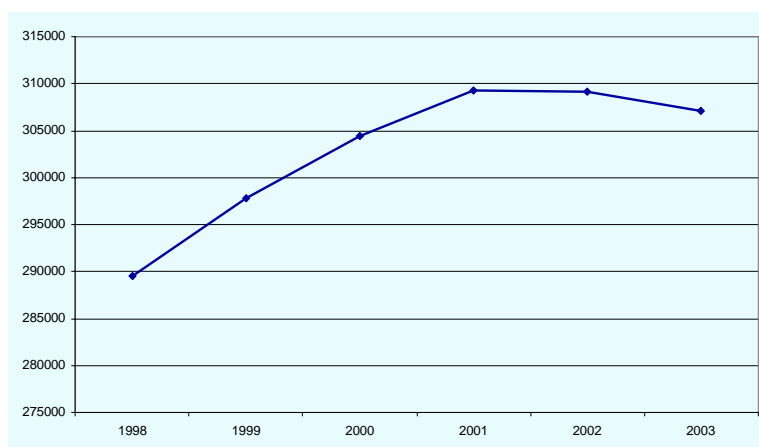
C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aantal werkzame personen (SES)	304442	309211	310833	307049
2. Bedrijfsactiviteit West-Brabant	zie tekst			
3. Evenwichtige vraag/aanbodverhouding				
-Vacatures	10.000	9.500	7.530	6.500
-Niet werkenden	5.155	5.155	6.129	8.535
4. Pendel			24500	-

1. Werkgelegenheidsontwikkeling West-Brabant

West-Brabant telt per april 2003 37.700 vestigingen waar zo'n 307.000 personen werkzaam zijn. Tussen 1998 en 2002 kende West-Brabant jaarlijks een groei van het aantal banen. In 2002 was sprake van een stabilisatie van het werkgelegenheidsniveau en in 2003 is de werkgelegenheid met zo'n 2.000 banen (- 0,7%) afgenomen. West-Brabant ondervindt hiermee ook duidelijk de gevolgen van de economische teruggang in Nederland. Absoluut was met een afname van 2.000 banen de daling van de werkgelegenheid het grootst in Breda. Ondanks de economische slechtere tijden zijn er ook nog gemeenten die een werkgelegenheidsgroei laten zien, zoals Roosendaal (+ 1.150) en Etten-Leur (+ 350).

Figuur 13 Werkgelegenheidsontwikkeling West-Brabant 1998-2002

Bron: Vestigingenregister SES West-Brabant, 1999-2002

In zowel de gezondheids- en welzijnszorg als het onderwijs is sprake van een groei van de werkgelegenheid met 1.800 banen. Daar staat in de kwartaire sector een opvallende daling van de werkgelegenheid bij de overheid met 1.400 banen tegenover. De afgelopen jaren was juist bij de overheid nog sprake van een flinke groei van de werkgelegenheid. Daarnaast is er sprake van een flinke daling het aantal banen in de industrie (- 1.700 banen), handel en reparatie (- 1.200 banen) en bouwnijverheid (- 1.000 banen).

2. Bedrijfsactiviteit West-Brabant

De omzet van het regionale bedrijfsleven is een indicator voor het functioneren van de regionale economie. Uit ervaring en onderzoek is gebleken dat er een nauw verband bestaat tussen de omzet op rekening-courant en de financieel-economische activiteit van een bedrijf. Vanuit die constatering heeft Rabobank Nederland een activiteitsindicator ontwikkeld die toegepast is op de in West-Brabant gevestigde bedrijven die in de boeken van de samenwerkende Rabobanken in West-Brabant staan.

In de periode medio 2002 – 2003 groeide de financieel-economische bedrijfsactiviteit van de West-Brabantse bedrijven met 2,5%. De groei van het West-Brabantse bedrijfsleven blijft hiermee ver achter bij het landelijk gemiddelde (5,7%) en het gemiddelde van Zuid-Holland (6,1%). Ook ten opzichte van Zuidoost Noord-Brabant steekt de groei in West-Brabant ongunstig af.

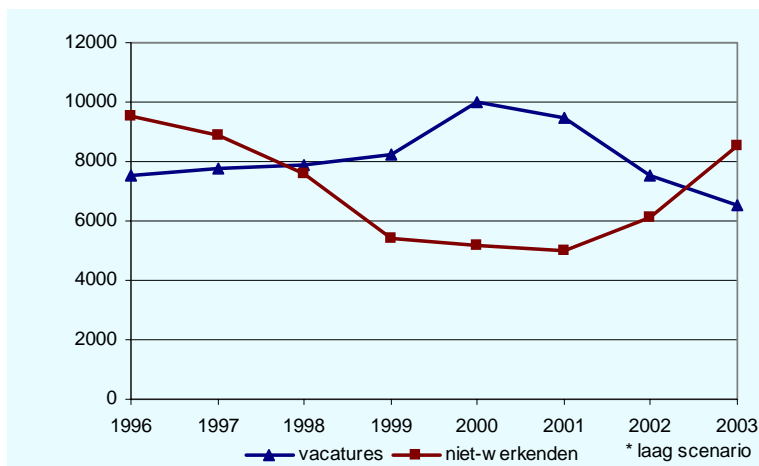
Wat betreft het R&D-gehalte wordt West-Brabant door Senter ingedeeld in de categorie losing momentum: de investeringen in R&D in West-Brabant zijn wel bovengemiddeld, maar de groei ligt onder het landelijk gemiddelde, waardoor West-Brabant achter dreigt te raken.

3. Ontwikkelingen arbeidsmarkt West-Brabant

Een positieve arbeidsmarktsituatie is een belangrijke vestigingsplaatsvoorwaarde voor Breda. Een randvoorwaarde hiervoor is een evenwichtige verhouding op de regionale arbeidsmarkt tussen vraag en aanbod. De grote economische groei in de afgelopen jaren is van invloed geweest op de regionale arbeidsmarkt. De krapte op de arbeidsmarkt in de regio is tot en met 2001 toegenomen. Vanaf 2002 wordt een tegengestelde ontwikkeling zichtbaar. De werkloosheid neemt sterk toe terwijl het aantal ontstane vacatures in deze periode behoorlijk afneemt. De onevenwichtige verhouding van vraag en aanbod in de voorgaande periode van hoogconjunctuur is vanaf 2002 aanmerkelijk verminderd.

Figuur 14 Ontwikkeling vacatures en niet-werkenden 1996-2003 Breda en omstreken

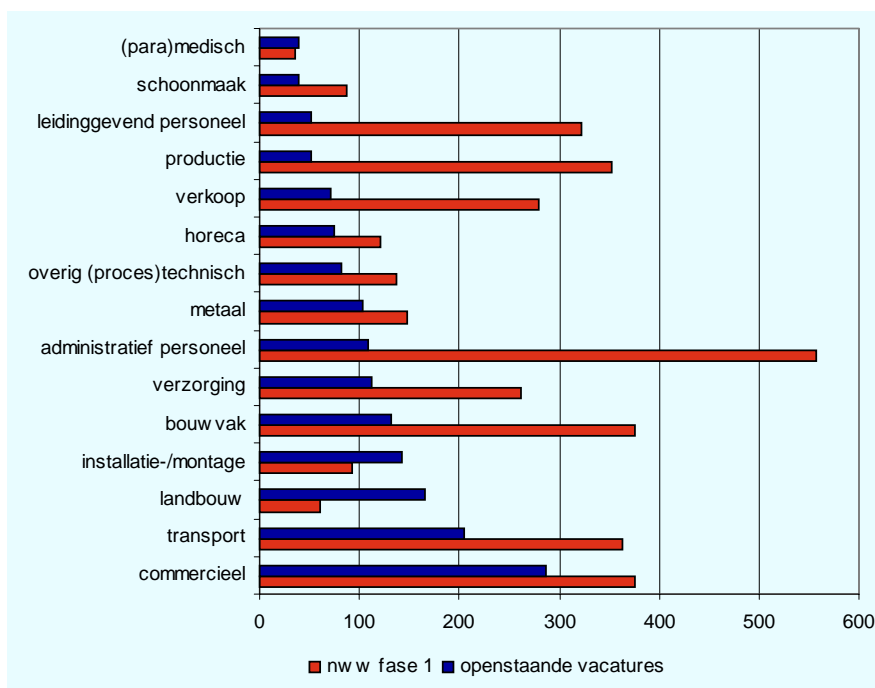
Bronnen: RBA Midden en West Brabant, CWI, ECORYS-NEI, SEOR, TNO INRO; bewerking Onderzoek en Informatie

Vanaf 2003 overtreft de werkloosheid in omvang de marktvrage (=vacatures). Deze ontwikkelingen indiceren voor de Bredase regio een afnemende krapte op de arbeidsmarkt.

In tegenstelling tot de afgelopen jaren waarbij duidelijk sprake was van een overspannen arbeidsmarkt komen vraag en aanbod meer in evenwicht te liggen. Het CBS constateert dan ook voor Nederland dat er vanaf medio 2003 niet meer gesproken kan worden van een gespannen arbeidsmarkt. Als gevolg van de werkgelegenheidsdaling is het aantal uitbreidingsvacatures sterk vermindert. Door de lagere arbeidsmobiliteit van werknemers (zij kiezen in een periode van laagconjunctuur voor meer baanzekerheid) is de vervangingsvraag eveneens gedaald.

Tot 2000 nam het aandeel moeilijk vervulbare vacatures jaarlijks toe. Vanaf 2001 wordt een daling van dit aandeel zichtbaar, van 63% in 2001 naar 37% in 2002. Het aantal moeilijk vervulbare vacatures is in deze periode bijna gehalveerd. In 2003 is dit verder gedaald.

Figuur 15 Top 15 vacatures en werklozen fase-1 naar beroepsgroep West-Brabant, september 2003

Bron CWI district Zuid-West Nederland

Naar verwachting zal de afnemende krapte aan arbeidsaanbod op de regionale arbeidsmarkt voelbaar worden doordat de regionale arbeidsmarktknelpunten sterk verminderen. Alleen bij enkele specifieke beroepsrichtingen zal nog sprake zijn van een kwalitatief tekort aan geschikt personeel. Zo is bijvoorbeeld dit jaar bij de beroepsgroepen: overig (proces)technisch, metaal, installatie-/montage, landbouw en (para)medisch nog altijd sprake van een krappe vraag-aanbod verhouding.

4. Pendel

ETIN Adviseurs heeft voor 2000 een pendelmatrix geconstrueerd met onder meer een detaillering naar gemeenteniveau. Uit dit onderzoek blijkt dat het SES-gebied een negatief pendelsaldo heeft van 24.500 personen.

Breda heeft met 8.600 het meest positieve pendelsaldo. De uitgaande pendel vanuit het SES-gebied is het grootst naar Zuid-Holland. Ruim een derde van deze groep uitgaande pendelaars heeft een opleiding op hbo/wo-niveau.

D Conclusie

De West-Brabantse economie geeft in 2003 een neergaande ontwikkeling te zien. De groei van de bedrijfsactiviteit van het West-Brabantse bedrijfsleven blijft ver achter bij het landelijk gemiddelde en bij Zuidoost Noord-Brabant en bij Zuid-Holland en ook het herstel loopt achter bij de andere gebieden.

De werkgelegenheid is afgenomen, vooral in conjunctuurgevoelige sectoren als industrie, bouw en handel was er een flinke afname van het aantal banen. Ook de overheid geeft een afname van 1.400 banen te zien.

De werkloosheid is het afgelopen jaar fors toegenomen. Ook hier valt op dat West-Brabant het aanzienlijk slechter doet dan landelijk. De spanning op de arbeidsmarkt is in 2003 in West-Brabant vrijwel verdwenen.

In 2003 wordt West-Brabant geconfronteerd met een aanzienlijke stijging van de werkloosheid en een scherpe daling van de vacatures. Er zijn wel verschillen te constateren tussen de verschillende sectoren van de arbeidsmarkt. Zo geldt met name voor administratief personeel, productiepersoneel, leidinggevend personeel, verkooppersoneel en bouwvakpersoneel dat het aantal werklozen aanzienlijk groter is dan het aantal vacatures. Voor landbouwpersoneel, isolatie-/montagepersoneel en (para)medisch personeel geldt daarentegen dat het aantal vacatures nog steeds groter is dan het aantal werkzoekenden.

Wat betreft het R&D-gehalte wordt West-Brabant door Senter ingedeeld in de categorie losing momentum: de investeringen in R&D in West-Brabant zijn wel bovengemiddeld, maar de groei ligt onder het landelijk gemiddelde, waardoor West-Brabant achter dreigt te raken.

West-Brabant kent een grote uitgaande pendel. Met name Zuid-Holland vervult een belangrijke werkgelegenheidsfunctie voor West-Brabant. Het aandeel hoogopgeleiden is groot onder deze groep uitgaande pendelaars.

Wonen

Wo1. Stedelijke woonmilieus in de regio

A Doel

Positie verbeteren van de stedelijke woonmilieus in de regio

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
* De VINEX taakstelling zal in de periode 2000-2004 plaats vinden: het netto toevoegen van 6335 nieuwe woningen op diverse locaties.	4	4	4	4
- Ontwikkelen van vraag en aanbod op verschillende schaal-niveaus in samenhang met afspraken VINEX en VINAC: -Differentiatie naar huur en koop bij de bouwproductie zal 30% en 70% bedragen			4	4
- In uitvoering nemen van VINEX woningbouw in Kroeten, Teteringen en Chassépark en Nieuw-Wolfslaar			3/4	3/4
- Opstellen van een bevolkingsprognose op basis van het IPB model in 2000	4	5	-	-
- Bevolkingsopbouw moet aansluiten bij profiel uitbreidings-gebied:			5	5
- Uitvoeren van een onderzoek naar de plancapaciteit voor de periode 2005-2020 in 2000: nota Maatwerk in Programmering		2	3	3
- Het scheppen van nieuwe ontwikkelingsmogelijkheden inzake ruimtelijke knelpunten en ruimtegebrek	1/4	1/4	1/4	1/4
- Evalueren van de VINEX-taakstelling	1/4	1/4	1/4	1/4
- Opstellen van een structuurstudie Breda-Oost		-	1	2
* Aanpakken van herstructureringsactiviteiten van circa 4000 woningen in de periode 2000-2004				
- Aanpakken van ca. 310 woningen in Tuinzigt, 252 in Heuvel en 108 woningen in Geeren-Noord (verbetering, upgrading of sloop/vervanging) in het kader van herstructurering	1/2	4	4	4
- Voor januari 2001 komen tot nieuwe afspraken met corporaties over verdeling woonruimte en herstructurerings-activiteiten	2	2	4/2	4/2
- Opnemen van levensloopbestendigheid in het programma van eisen bij herstructurering in Heuvel (en NO)	1/2	2	4	4
* Flexibel en aanpasbaar bouwen				
- Stimuleren van meer flexibiliteit in eigendom van woningen door middel van drie experimenten in het kader van uitbreidbaar bouwen in de periode 2000-2004 (plan Teteringen)	1	1	1	1
- Aannemers voorlichten tot meer flexibel gebruik van de woning	1	-	1	1
- Opleveren van minimaal 1000 opgepluste woningen	2/4	4	5	5
- Prioriteit aan project 'Geschikt wonen voor iedereen' in Zuidoost Breda daarna verbreding en verdieping	1/4	1/4	2/4	3/4
- Uitgifte van 80 tot 100 kavels per jaar met meer differentiatie naar kavelgrootte, eigen expressie en meer twee onder een kap	1/4	1/4	1/4	1/4
- Komen tot 4 tot 6 initiatieven van collectief opdrachtgeverschap (plan Teteringen)	1	1/2	1/2	1/2
- In 2003 evalueren van particulier opdrachtgeverschap/consument	1	1	1	1
- Het aanleggen van 7 standplaatsen voor woonwagens in Teteringen/Noordoost	1	1	1	2
- Het aanleggen van 8 standplaatsen voor woonwagens in Kroeten	1	3	3	3

Prestatieafspraken (vervolg):	2000	2001	2002	2003
- Realiseren van specifieke stadsrandmilieus in uitbreidingsgebieden	1/4	1/4	1/4	1/4
- Wijziging van de verhouding huurwoningen en koopwoningen in de periode 2000-2020 naar 30%-70%			4	4
* Voorbereiden van een Nieuwbouw EffectenRapportage samen met de 4 Bredase corporaties en de provincie:	2	-	4	4
- Uitvoering geven aan Maatwerk in Programmering		2	3	3
- Verhuisonderzoek pilot Westerpark	2	5	5	5
- Jaarlijks uitspreken van de raad over ontwikkelingen op de woningmarkt			5	5
Aanvullende beleidsactiviteiten:				
- Ontwikkelen beheer Chassépark via PPS-constructies		5	5	5

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Vraag en aanbod . huursector . koopsector . verkoopsnelheid	zie tekst			
2. Vitaliteitsfactor; de ontwikkeling van de verkoopprijzen van woningen en overig onroerend goed (x €000)				
Regio	183,0	209,0	217,6	
Breda		183,1	203,2	212,9
3. Vermindering van selectieve migratie: norm: jaarlijks +5%	zie tekst			
4. Toename aantal huishoudens uit groep van midden- en hogere inkomens (norm: +7,5%)	58,9 +2,6%			
5. Woningdichtheid binnen het stedelijk gebied			17,9	
Bronnen: Woning Behoeftte Onderzoek; CBS / Makelaars / ISV; landelijk / Jaarboek GSB; ISEO / GSBmonitor Breda; O&I / Regionale InkomensStatistiek; CBS / Basis Informatie Systeem; O&I				

1. Vraag en aanbod

Breda telt ruim 166.100 inwoners met een grote variëteit van huishoudens. Volgens opgave van het WoningBehoeftte-Onderzoek (WBO) 2002 behoort circa een op de drie huishoudens tot de aandachtsgroep van het woonbeleid met lage inkomens.

In Breda staan ruim 72.150 woningen met een grote diversiteit naar woningtype en woonmilieu. Naar samenstelling van de woningvoorraad is sprake van een iets groter aandeel koopwoningen dan huurwoningen.

Het WBO geeft aan dat bij benadering 33.000 woningen behoren tot de bereikbare voorraad, terwijl de aandachtsgroep op circa 24.000 huishoudens wordt geschat. In theorie betekent dit dat er 1,4 bereikbare woningen per aandachtsgroep huishouden beschikbaar zijn in Breda. Een deel van de bereikbare voorraad wordt evenwel bewoond door huishoudens die niet tot de aandachtsgroep behoren (de goedkope scheefheid). In Breda ligt de goedkope scheefheid onder het gemiddelde van Nederland.

Door verhuizen vindt een continue afstemming plaats tussen de vraag en het aanbod van woningen. In de afgelopen jaren is de verhuisstroom op een lager niveau gekomen. Dit is vooral het gevolg van een afname van de binnenverhuizingen. De lagere dynamiek heeft als effect dat er minder woningen worden vrijgemaakt binnen de bestaande woningvoorraad en dat de doorstroming stagneert. Met name de aandachtsgroepen zijn aangewezen op het vrijkomen van woningen uit de bereikbare voorraad en kunnen niet uitwijken naar een ander segment van de woningmarkt. Het tekort van aangeboden woningen leidt in dit segment tot een grotere spanning tussen vraag en aanbod.

Nieuwbouw vormt een stimulans om de doorstroming op gang te brengen. Het afgelopen jaar zijn netto 441 woningen aan de voorraad toegevoegd. Sinds 1999 worden jaarlijks gemiddeld ruim 725 woningen opgeleverd, met name in de koopsector.

• Huursector

Van de Bredanaars met verhuisplannen is het aantal bewoners dat op zoek is naar een huurwoning gestegen. (Van 38% in 2001 naar 42% in 2003).

Bijna driekwart is op zoek naar een huurwoning in de prijsklasse tot 454 euro.

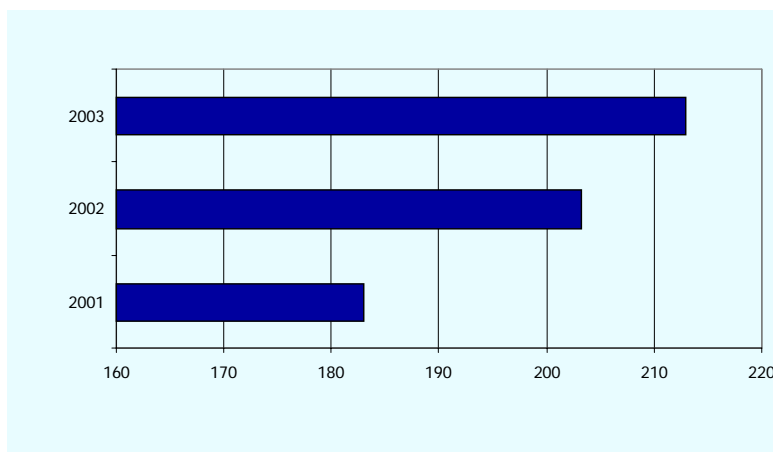
Ruim een kwart van de huurwoningen in Breda behoort tot de particuliere huursector. Omdat met name de grote beleggers hun bezit afstoten neemt het aantal particuliere huurwoningen af. Uit gesprekken met particuliere verhuurders blijkt dat er weinig woningen vrijkomen. Met name in het segment van de minder dure huren is de doorstroming laag.

Het aantal personen dat zich als woningzoekende voor een huurwoning van de Bredase corporaties laat inschrijven stijgt nog steeds, hoewel minder dan voorgaande jaren. Volgens gegevens van de Stichting Woonruimte Breda waren eind december 2002 ruim 15.000 huishoudens als woningzoekend ingeschreven. Ten opzichte van december 2001 betekent dit een stijging met 4%. De verklaring hiervoor moet worden gezocht in het geringe aantal mutaties (verhuizingen in de bestaande voorraad en de nieuwbouw) en de toename van het aantal inschrijvingen. Uit een nadere analyse van gegevens blijkt dat de actuele woningvraag van de Bredase corporaties wordt gevormd door circa 9.200 huishoudens (61%) die – op basis van inkomensgrenzen - tot de aandachtsgroep van het volkshuisvestingsbeleid horen.

In 2002 was de gemiddelde wachttijd voor een woning circa 29 maanden voor ingeschrevenen die tot de aandachtsgroep van beleid horen en 38 maanden voor ingeschrevenen die niet onder de aandachtsgroep vallen. In vergelijking met 2001 is de wachttijd toegenomen.

• Koopsector

Figuur 1 Gemiddelde mediane verkoopprijs koopwoningen gemeente Breda (NVM)

Bron NVM

De toenemende vraag naar koopwoningen van de afgelopen jaren is in 2003 getemperd. De tegenvallende economische vooruitzichten hebben de woonconsument voorzichtiger gemaakt. Volgens gegevens van de burgerenquête zijn de meeste bewoners met verhuisplannen nog steeds op zoek naar een koopwoning (58%). Wel is sprake van een verschuiving in de richting van belangstelling voor de woningen van 232.500-350.000 euro (de hogere middeldure koop).

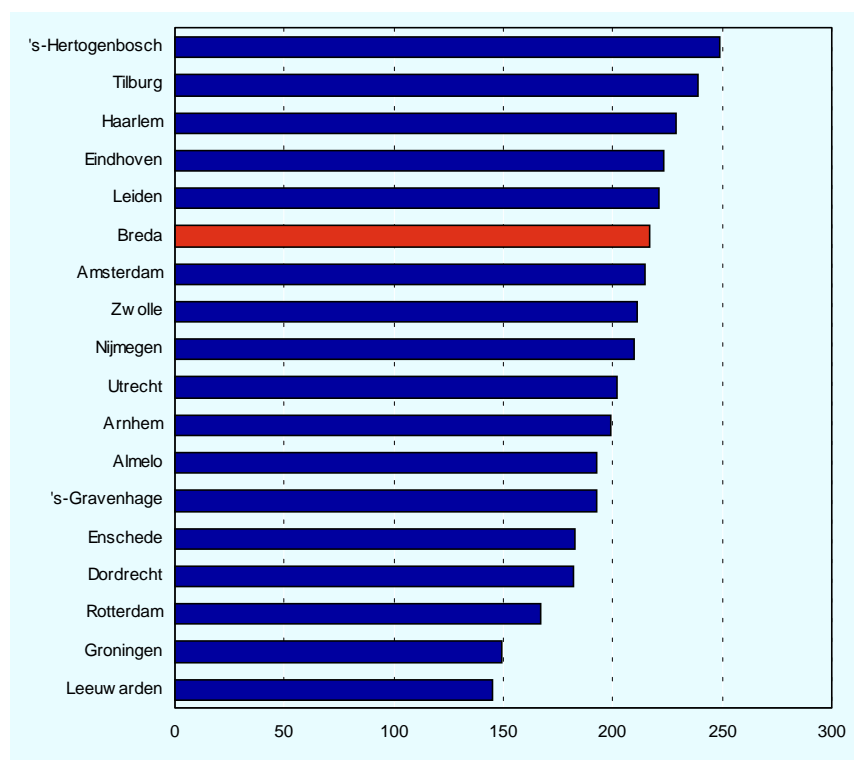
In 2003 is de periode dat huizen te koop staan gestegen. De gemiddelde tijd dat een woning in Breda te koop staat is gestegen van 41 dagen in het vierde kwartaal van 2002 naar 79 dagen in 2003. Voor de regio ligt de verkooptijd zelfs nog iets hoger (83 dagen). Dit geldt met name voor de

koopwoningen in het dure segment. Mits van goede kwaliteit is de vraag naar huizen in het lagere en middensegment nog steeds hoog. De verkoopprijs neemt nog steeds toe. Het prijsniveau vormt voor veel starters een belemmering om te kopen, waardoor een groot deel van deze groep is aangewezen op de huursector. Doorstromers zijn vaak in de gelegenheid om een verhuizing uit te stellen. Tegen de achtergrond van de onzekere economische omstandigheden nemen de doorstromers minder risico en is de bereidheid tot verhuizen bij deze groep gedaald.

2. Vitaliteitsfactor

De vitaliteitsfactor geeft een indicatie van de aantrekkelijkheid van de stad / regio. Deze wordt uitgedrukt in de ontwikkeling van de verkoopprijzen van woningen (en overig onroerend goed) ten opzichte van de landelijke trend.

Figuur 2 Mediane woningprijzen regio's x €1000 (4^e kwartaal 2003)

Bron: NVM 2004

De gemeenten van de G30 vallen onder de regio's die in de vorige grafiek zijn opgenomen. De regio's van alle Brabantse G30 steden scoren hoog. Met een mediane woningprijs van € 217.630,= ligt de regio Breda onder het prijsniveau van de regio's 's-Hertogenbosch, Tilburg en Eindhoven, maar boven dat van het gemiddelde van de regio's van de grote gemeenten (€ 211.000).

Met een prijs van € 215.000,= ligt de mediane verkoopprijs van woningen in de gemeente Breda iets lager dan in de regio. Deze prijs van een woning in de Breda is ten opzichte van vorig jaar gestegen met 4,8%, wat hoger is dan de prijsstijging in de regio Breda (1,7%). De stijging is het gevolg van een toename van de prijs van eengezinswoningen. De dure woningen zijn in prijs gedaald bij een stagnatie in de prijs van appartementen. Dit geeft aan dat de krapte op de woningmarkt zich vooral voordoet bij de goedkope en middeldure koop bij de meer ontspannen markt voor appartementen en dure koop.

3. Migratie

Een van de prestatieafspraken die Breda gemaakt heeft met het Rijk is het terugdringen van de selectieve (binnenlandse) migratie.

• Vestiging en vertrek Breda

In Breda is al jaren het aantal vestigers groter dan het aantal vertrekkers. Per saldo heeft Breda dus een aantrekkende werking.

Binnen de groep van de G30 neemt Breda een middenpositie in ten aanzien van zowel het niveau van vestiging als het niveau van vertrek per 1.000 inwoners van de gemiddelde bevolking.¹

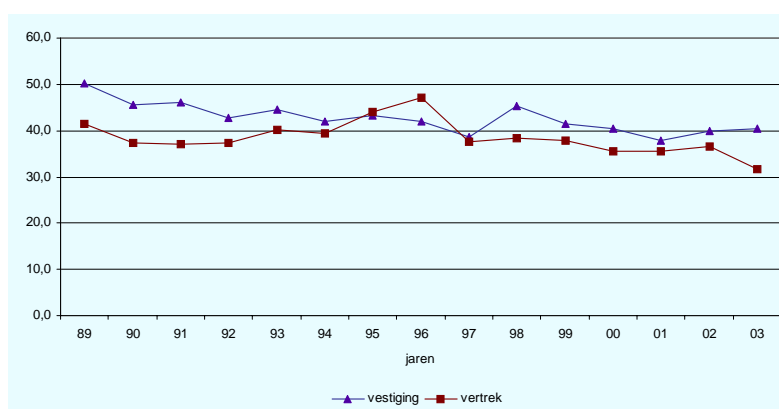
Het positieve migratiesaldo komt door de binnenlands migratie. Vestiging vanuit en vertrek naar het buitenland houden elkaar in evenwicht.

• De binnenlandse migratie naar/van Breda ²

Vanaf 2001 is het niveau van vestiging gestegen. Het niveau van vestiging in 2003 komt overeen met dat van 2000. Het aantal vertrekkers per 1000 inwoners is echter gedaald en ligt onder het niveau van voorgaande jaren sinds 1997.

In 2003 kent Breda een binnenlands vestigingsoverschot van 1436 inwoners.

Figuur 3 Binnenlandse vestiging en vertrek per 1000 inwoners

Bron: CBS en O&I: BIS

• De stadsregionale migratie

Samen met Oosterhout en Etten-Leur vormt Breda de stadsregio. De stadsregio Breda is aantrekkelijk voor vestigers en vertoont al jaren een positief migratiesaldo. In 2002 hebben zich 1010 meer mensen gevestigd in de regio dan er zijn vertrokken.

Hoewel het migratiesaldo in 2001 en 2002 lager is dan in de twee voorgaande jaren (met ruim 1500 personen), is het aandeel van Breda vrij stabiel met bijna tweederde deel van de migratie naar de regio. Er zijn nog geen gegevens bekend over 2003. Dit betekent dat niet alleen de regio Breda aantrekkelijk is als woongebied voor vestigers van buitenaf, maar dat vooral Breda attractief is. Het geeft aan dat goed wordt gewaardeerd.

Bij het zoeken naar een geschikte woning oriënteren Bredase huishoudens zich op de regionale woningmarkt. De omvang van vestiging en vertrek naar en van de regiogemeenten verschilt per gemeente. Vooral naar Etten-Leur is het aantal vertrekkers aanzienlijk groter dan het aantal vestigers vanuit deze randgemeente. Tussen 1999 en 2003 is dit migratiesaldo wel afgenomen van -264 naar -144.

De laatste gegevens over het vertrek van midden- en hogere inkomens naar de regiogemeenten dateren uit 2001. In 2001 behoorde circa 95% van de vertrekkers naar de regio tot de hogere en middeninkomens, terwijl van de vestigers 88% tot deze categorieën behoort.

Vergeleken met 2000 is het aandeel lage inkomens dat zich in Breda vestigt toegenomen (van 5% in 2000 naar 12% in 2001).

¹ Het betreft hier de totale migratie, inclusief vestiging en vertrek vanuit/naar het buitenland.

² Voor 2003 gaat het om voorlopige gemeentelijke cijfers.

4. Toename aantal huishoudens uit groep van midden- en hogere inkomens

Het gemiddeld besteedbaar gestandaardiseerd inkomen per huishouden in Breda ligt met € 18.200,= iets boven het landelijk gemiddelde van € 18.000,=. Binnen de G30 neemt Breda een gunstige positie in en steekt hiermee – samen met 's-Hertogenbosch - ook positief af ten opzichte van de overige grote Brabantse steden.

De gemeente Breda wil de inkomenspositie van de stad versterken. Het beleid is erop gericht om een toename te realiseren van het aantal huishoudens met een midden- en hoger inkomen met 7,5% tussen 1999 en 2004. De jongste cijfers hierover dateren van 2000.

Het CBS hanteert voor de midden- en hogere inkomens een grens die ligt boven de 40% van de landelijke inkomensverdeling. In Breda behoren 41.050 huishoudens tot de groep van midden- en hoge inkomens. Met een aandeel van 38,9% respectievelijk 20% komt dit vrijwel overeen met het landelijk gemiddelde. Het aandeel huishoudens met een midden- en hoger inkomen is in de periode 1998-2000 toegenomen met 2,6%.

5. Woningdichtheid binnen het stedelijke gebied

De woningdichtheid binnen het bestaande stedelijke gebied bedraagt voor Breda 17,9. Dit ligt zowel onder het gemiddelde van de GSB gemeenten als dat van de vijf Brabantse GSB gemeenten.

D Conclusies

De gewijzigde economische situatie is van invloed op het verhuisgedrag van bewoners. Vooral de niet-urgente woningzoekenden zijn afgehaakt of stellen verhuizen uit, waardoor de verhuisdynamiek op een lager niveau is gekomen. Het aantal woningen dat vrijkomt binnen de bestaande woningvoorraad is afgenomen en zorgt voor stagnatie in de doorstroming. De nieuwbouw is beperkt. De vraag naar huurwoningen is toegenomen, met name in de categorie van bereikbare huur. Er komen onvoldoende woningen vrij voor de huurders die een woning zoeken in dit segment. Omdat een groot deel van de huishoudens die een bereikbare huurwoning zoeken tot de aandachtsgroep van beleid behoren, hebben zij niet de mogelijkheden om uit te wijken naar andere segmenten van de woningmarkt.

Na de extreme prijsstijgingen van de afgelopen jaren lijkt de markt voor koopwoningen tot rust te zijn gekomen. Dit geldt vooral voor de duurere woningen. De vraag naar kwalitatief goede woningen in het goedkope en middeldure segment blijft onverminderd hoog. In dit opzicht onderscheidt Breda zich niet van de rest van Nederland.

Breda streeft naar een groei van het aandeel koopwoningen van 51% naar 70% in 2020 via de gereedkoming van de Vinexlocaties en de herstructureringsoperaties evenals de verkoop van bestaande huurwoningen. Hierdoor zal vooral het tekort aan middeldure koopwoningen verkleind worden. Door het stimuleren van doorstroming – onder meer door de strategische nieuwbouw op de Vinex-locaties – moet worden voorzien in het vrijkomen van goedkope huurwoningen. Dit proces verloopt echter traag.

De toename van de woningvoorraad en de toename van het aandeel koopwoningen moet resulteren in een toename van het aantal huishoudens met een midden of hoog inkomen. Sinds 1998 is deze groep inderdaad toegenomen. De meest recente cijfers hierover zijn van 2000. Binnen de groep van grote gemeenten heeft Breda samen met 's-Hertogenbosch het hoogste aandeel huishoudens met een midden- of hoog inkomen.

Per 1.000 inwoners is de binnenlandse vestiging in 2003 toegenomen bij een daling van het binnenlandse vertrek. Al jaren vertoont Breda een positief migratiesaldo.

In 2002 is het vestigingsoverschot naar de stadsregio lager dan in voorgaande jaren. Al jaren komt dit overschot voor tweederde deel ten gunste van Breda. Dit is een indicatie voor de attractiviteit van Breda als centrumgemeente.

Toch blijft het vertrek vanuit Breda naar de randgemeenten doorgaan. In 2001 bleek 95% van de vertrekkers naar de regio een midden of hoog inkomen te hebben.

Wo2. Fysieke leefomgeving

A Doel

Vergroten waardering fysieke leefomgeving mede door beheer.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Realiseren van 200 woningen boven winkels in binnenstad	2/4	2/4	2/4	2/4
- Ruimtelijke inpassing van de afvalvoorzieningen en een betere aansluiting van de inzamelfaciliteiten op de bebouwingstypen en de wensen van de bewoners (hoge service, lage lasten, hoog milieurendement)	2	1/4	2/4	4
- Realiseren nieuwe 30 km zones in het stedelijk gebied als onderdeel van verkeersplan	2/4	2/4	2/5	2/5
- Realiseren 60 km zones in het landelijk gebied	1/3	5	5	5
- Realiseren van stedelijke woonmilieus in nabijheid van wijkwinkelcentra in samenhang met herstructureren winkelcentra			2/4	2/5
- Het verder ontwikkelen en implementeren van districtsgewijs werken			5	-
- Maatregelen tot grootschalig groen in de stad en het ontwikkelen van natuur en landschap door het sluiten van ecologische structuren				
-Elementplan bomen	3	4	4	4
-Programma groen en buitengebied projectenplan:				
-Herinrichten Landgoederenzone Haagse Beemden	2	4	4	4
-Herinrichten Stadsmark	1	2/3	3/4	4
-Vergroten Markboezem		1	2	2
-Aanleg 100 hectare bos		1	1	2
-Landinrichting Weerijds	1	3	3	4
-Facelift waterlopen Hoge Vucht	4	4	4	4
-Landinrichting Teteringen	1	2	4	4
-Waterakkers Teteringen			2/5	3
-Herinrichting Bavelse Leij / Ooievaarsbos	4	4	5	5
-Landinrichting Ulvenhout – Galder	2	3	3	4
- Instandhouden door het niet verder aantasten van het buitengebied door compensatie in de ecologische hoofdstructuur			3	4
- Komen tot een uitbreiding van samenwerking tussen private en publieke investeringen: ontwikkelen beheer Chassépark via PPS			5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen en implementeren gebiedstypeplan woongebieden			4	4
- Implementatie gebiedsplan historisch stadshart en regulering stadshart			4	4
- Komen tot voldoende parkeerfaciliteiten voor bewoners en bezoekers			1/4	1/4
- Nota handhaving en regulering met daarin handhavingsprogramma buitenruimte		4/5	4/5	4/5
- Ontwikkelen nieuwe beheervormen			1	2
- Ontwikkelen beheertoets			1	2/3
- Implementeren beleidsplan natuur- en milieueducatie inclusief MEC			3/4	4
- Ontwikkelen en implementeren gebiedstypeplan parken			1	2/3
- Evaluatie wijk- en dorpsraden	0	2	2	5
- Ontwikkelen gebiedsplan natuur- en recreatiegebieden	1	2	1	2/4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aspecten leefbaarheid:				
-Verloedering	3,4	-	3,6	-
-Overlast	1,8		2,1	-
-Evaluatie buurt				-
2. Tevredenheid over fysieke buurtvoorzieningen		zie tekst		
3. Rapportcijfer woonomgeving	7,5	-	7,4	-
4. Tevredenheid over schoon, heel en veilig in de buurt				
5. Vertrouwen in de toekomst van de buurt	33%	-	30%	-
6. Waardering over gemeente om bewoners bij veranderingen in de buurt te betrekken	59%	-	56%	-
7. Medeverantwortelijkheidsgevoel voor leefbaarheid, actief om buurt te verbeteren	19%	-	21%	-

Bronnen: Leefbaarheidsmonitor; Onderzoek en Informatie / Regionaal Woningbehoefte Onderzoek; CBS / Woningkartotheek; Onderzoek en Informatie / Jaarverslagen Essent, Onderzoek en informatie / Bedrijvenenquête

1. Aspecten leefbaarheid

Vergeleken met andere steden is de verloedering³ in Breda beperkt. De leefbaarheid is in Breda vrij hoog. In het algemeen is de leefbaarheid licht aan het dalen. Het gaat hierbij om alle aspecten van leefbaarheid: de beoordeling van de woning, buurt, woonomgeving (zowel fysieke als sociale aspecten hiervan). De verloedering en overlast zijn licht aan het stijgen. Het gaat hierbij zowel om overlast van groepen jongeren als om overlast van dronken mensen of drugsoverlast in de eigen buurt.

Over de beheersing van verloedering in de Bredase buurten, alsmede over de tevredenheid met de voorzieningen in de buurt en de waardering van de sociale kwaliteit van de leefomgeving (cohesie) zijn prestatieafspraken in het convenant opgenomen. De afspraak is gemaakt dat deze aspecten zullen verbeteren, mede door een verbetering in Noordoost.

2. Tevredenheid over fysieke buurtvoorzieningen

Sinds 1996 is de tevredenheid over sommige voorzieningen in de buurt gestegen, bij andere is deze gedaald. Een van de prestatieafspraken is dat deze tevredenheid in 2004 zou moeten zijn toegenomen ten opzichte van de percentages van 1998.

Een positieve tendens is met name waar te nemen ten aanzien van speelmogelijkheden voor kinderen. Ook de tevredenheid over het groen en voorzieningen voor jongeren is toegenomen. De tevredenheid over speelmogelijkheden en jongerenvoorzieningen scoort overigens wel laag vergeleken met de andere voorzieningen.

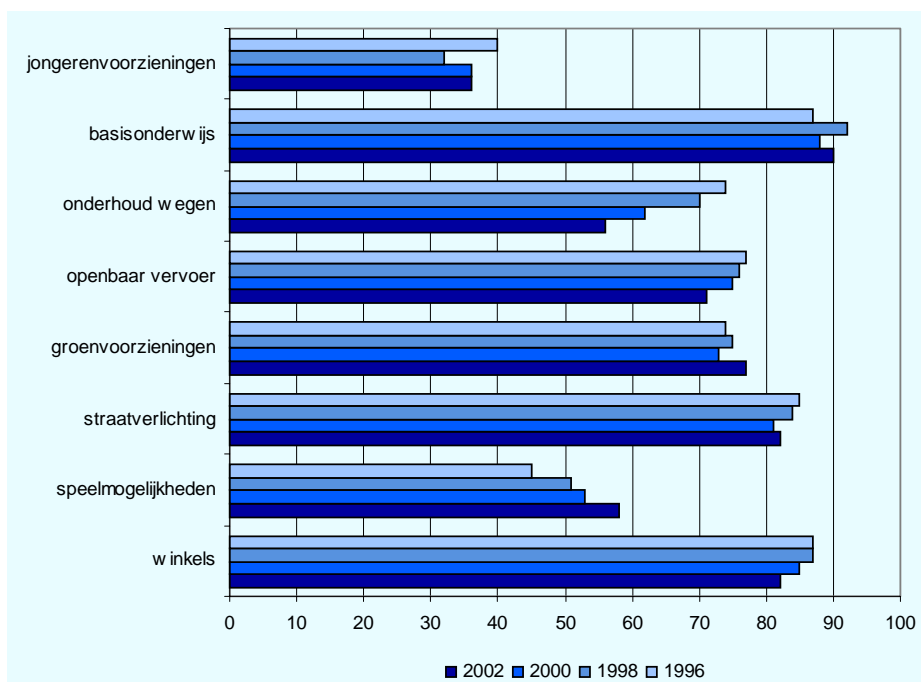
Negatieve tendensen zien we bij de tevredenheid over onderhoud van wegen en fietspaden, winkelvoorzieningen in de buurt en het openbaar vervoer.

Vergeleken met andere steden is de Bredanaar vrij tevreden over de voorzieningen in de buurt. Alleen over het openbaar vervoer en de jongerenvoorzieningen oordelen de Bredanaars wat minder positief dan gemiddeld in de andere grote gemeenten van de G30.

³ De verloederingscore is gebaseerd op de mate waarin bewoners worden geconfronteerd met een viertal aspecten in hun buurt: de bekladding van muren en/of gebouwen, de vernieling van telefooncellen, bus- en tramhokjes, rommel op straat en hondenpoep. Naarmate deze score hoger wordt zijn de bewoners minder tevreden over de fysieke kwaliteit van de leefomgeving. Een hoge score geeft dan ook een grote mate van verloedering weer, een lage score een geringe verloedering. De schaalscore kent een minimumwaarde van 1 en een maximum van 10.

Figuur 5 Tevredenheid met fysieke buurtvoorzieningen in %

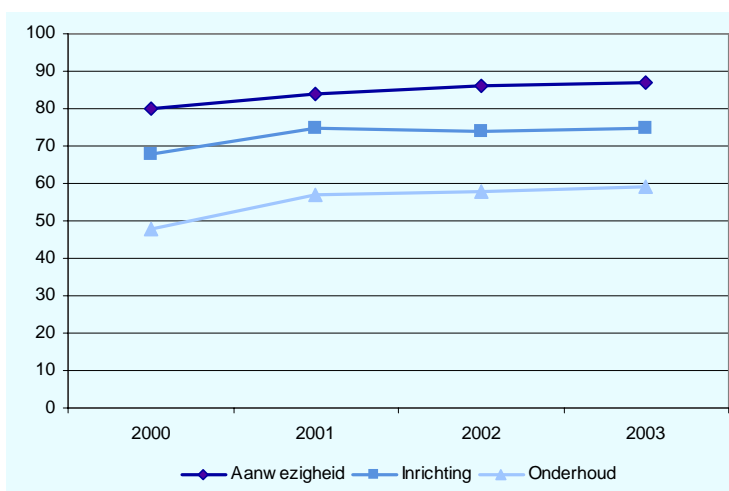
Bron: Leefbaarheidsmonitor, O&I

3. Tevredenheid over groenvoorzieningen

Onderzoeksbureau Alterra berichtte in 2004 dat Breda op een 21^e plaats staat wat betreft de omvang van het groen in het stedelijk gebied. Desalniettemin krijgt de hoeveelheid groen van de Bredanaar de meest positieve waardering van de groenaspecten. Waarschijnlijk is dat de Bredanaar het groen buiten de straal van 1 km buiten het stedelijk gebied (de grens van het onderzoek van Alterra), ook tot de groenomvang rekent. De algemene tevredenheid over groenvoorzieningen in de eigen buurt is hoog: ruim driekwart is tevreden. Na een afname van de tevredenheid in 2000 is in 2002 weer sprake van een toename (zie voorgaande figuur). Vergeleken met andere grote steden is de tevredenheid hoog.

De tevredenheid over diverse aspecten van het groen neemt licht toe. Vergeleken met 2000 is de toename het grootst voor het onderhoud van het groen.

Figuur 6 Tevredenheid aspecten groenvoorzieningen (in procenten)

Bron: Burgerenquête, O&I

4. Tevredenheid over schoon, heel en veilig in de buurt

Sinds 2000 is het oordeel over de buurt waarin men woont, wat betreft de ontwikkeling op het gebied van schoon, heel en veilig ongeveer gelijk gebleven. Gemiddeld geeft 13 à 14% van de Bredanaars aan dat de buurt schoner, heler of veiliger is dan vorig jaar. Ook het aandeel Bredanaars dat een verslechtering ziet bij schoon, heel en veilig blijft min of meer gelijk. De percentages ontevreden Bredanaars zijn hiervoor respectievelijk: 28, 19 en 23.

Het oordeel van de bewoners over de hoeveelheid onkruid in de buurt wordt positiever. Het aandeel Bredanaars, dat meent dat het onkruid in zijn buurt toeneemt, neemt in 2003 beduidend af. In 2000 vindt 44% van de Bredanaars, dat de hoeveelheid onkruid in zijn buurt toeneemt, in 2003 is dat 34%. Daarnaast stijgt het aandeel bewoners, dat meent dat het onkruid in zijn buurt afneemt van 13% in 2000 naar 19% in 2003.

5. Vertrouwen in de toekomst van de buurt

Het vertrouwen dat de buurt erop vooruit zal gaan in de komende jaren, nam in 2002 af, na een toename in 2000 en een afname in 1998. Vooral in het Centrum denken de bewoners dat de buurt er de komende jaren op vooruit zal gaan. Het percentage bewoners dat een achteruitgang verwacht is vooral groot in Noordoost.

6. Waardering over de gemeente om bewoners bij verandering in de buurt te betrekken

Bijna een kwart van de Bredanaars geeft in 2002 aan geen mening te hebben over de mate waarin de gemeente de bewoners bij veranderingen in de buurt betreft. Exclusief deze bewoners is 56% tevreden en vindt dat de gemeente hieromtrent voldoende doet. Vooral bewoners van het Centrum zijn positief.

Sinds 1996 is het percentage bewoners dat tevreden is over het betrekken van de bewoners bij veranderingen in de buurt gedaald van 68% naar 56%.

7. Medeverantwoordelijkheidsgevoel voor leefbaarheid eigen buurt, actief om buurt te verbeteren

87% van de Bredanaars voelt zich in 2002 medeverantwoordelijk voor de eigen buurt. In 2000 en 1998 was dit percentage hetzelfde.

Een op de vijf Bredanaars is in 2002 actief geweest om zijn/haar buurt te verbeteren. Sinds 1996 is dit aandeel op een gelijk niveau gebleven.

D Conclusies

De leefbaarheid is sinds 1998 gedaald, met name ten aanzien van overlast en verloedering. Toch is de leefbaarheid in Breda nog steeds goed. Vergeleken met andere gemeenten zijn de schaalscores op het gebied van verloedering en overlast laag en de waardering voor de buurt en de woning hoog. Vergeleken met andere gemeenten zijn de tevredenheidsscores over fysieke buurtvoorzieningen eveneens hoog, met uitzondering van de tevredenheid over jongerenvoorzieningen. In 2002 is driekwart van de Bredanaars tevreden over groenvoorzieningen. Sinds 2000 is dit percentage gestegen.

Het oordeel over schoon, heel en veilig in de eigen buurt is ongeveer gelijk gebleven. De tevredenheid over diverse aspecten van het groen neemt licht toe. Dit betreft omvang, inrichting en onderhoud groen. Ook daalt het aandeel bewoners, dat vindt dat de hoeveelheid onkruid in de eigen buurt toeneemt.

Een vijfde deel van de bewoners is actief bezig geweest met verbeteringen in de buurt waarin hij of zij woont. Sinds 1998 blijft dit aandeel constant.

De tevredenheid over de gemeentelijke inspanningen om de bewoner te betrekken bij veranderingen in de buurt daalt sinds 1998. Mogelijk dat dit verband houdt met de algemene trend van de kritische consument.

Wo3. Duurzaam herstel kwetsbare stadsdelen

A Doel

Duurzaam herstellen van kwetsbare stadsdelen

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Visieontwikkeling en opstellen plan van aanpak Hoge Vucht / Doornbos-Linie en Heuvel (en andere delen van Zuidwest). Dit is uitgewerkt in een prioriteitstelling:				
- Samenwerking en leefbaarheid in Hoge Vucht / Doornbos-Linie	1-4	4/5	4/5	4/5
- Aanpak van een aantal buurten in Zuidwest Breda.	1-4	4/5	4/5	4/5
- Beheersbaarheid problematiek en voorkomen van verdere teruggang leefbaarheid in afwachting van sloop/ nieuwbouw in Noordoost. In het kader van beheer zal een experiment uitgevoerd worden.	1/4	4/5	4/5	4/5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen grotere variëteit aan woonmilieus in kwetsbare buurten/wijken: zie herstructurering Noordoost	1	2/4	2/4	2/4

C Maatschappelijke resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aspecten van leefbaarheid	zie tekst			
2. Vertrouwen in de toekomst	zie tekst			
3. WOZ woningen Geeren-Noord,	78638	77427	77459	
Geeren-Zuid	87686	87639	87661	
Heuvel	82499	82348	82320	

Bronnen: Leefbaarheidsmonitor GSB, O&I / WOZ, afdeling Belastingen Breda / registratie SWB, Breda

Afhankelijk van de beschikbaarheid van gegevens wordt in het navolgende ingezoomd op districts-niveau of op het niveau van 'kwetsbare buurten' zelf.

1. Aspecten leefbaarheid

De prestatieafspraken ten aanzien van leefbaarheid in de 'kwetsbare wijken' hebben betrekking op de districten Zuidwest en Noordoost, waarbij een verbetering van de waarden behaald moest worden ten opzichte van het niveau van 1998. Hierna wordt op beide districten ingegaan.

•Zuidwest

De leefbaarheidsaspecten sociale cohesie, woning- en buurtevaluatie, overlast en verloedering volgen ongeveer de neergaande lijn van het Bredase gemiddelde. Ze wijken hiervan een fractie negatiever af. De eerstgenoemde aspecten stabiliseren zich op het niveau van 2000. Evenals in de rest van Breda nemen de verloedering en overlast toe. De kwetsbare buurten Haagpoort, Heuvel en Tuinzigt wijken daarentegen heel duidelijk af van het Bredase gemiddelde met een heel tot half punt. Vooral Heuvel scoort laag op het gebied van sociale cohesie en buurtevaluatie, en hoog op overlast. De score van Tuinzigt wijkt negatief af met betrekking tot verloedering.

•Noordoost

Vergeleken met het Bredase gemiddelde zijn alle leefbaarheidsaspecten in Noordoost negatiever. Sociale cohesie, evenals de woning- en buurtevaluatie stabiliseren zich op het niveau van 2000, onder het met het rijk afgesproken niveau van 1998. Verloedering en overlast nemen ook hier toe. Vooral Geeren-Noord wijkt, van de kwetsbare buurten in dit district, af van het Bredase gemiddelde. Dit geldt vooral voor de evaluatie van de buurt en overlast, maar ook wat betreft verloedering en sociale cohesie. Van alle kwetsbare buurten van Breda scoort Geeren-Noord het meest negatief. Voor Geeren-Zuid wijken de schaalscores na Geeren-Noord het meest negatief af van het Bredase gemiddelde.

2. Verwachtingen voor de toekomst van de buurten.

Steeds meer bewoners van Geeren-Noord, Station en Fellenoord vinden dat de buurt er in 2002 op vooruit is gegaan. Met name in Haagpoort, maar ook in Heuvel, Belcrum, Tuinzigt en Brabantpark is de onvrede over 2002 gegroeid. Voor deze buurten, echter ook voor Geeren-Noord, geldt bovendien dat de bewoners in de komende 2 jaar geen vooruitgang meer verwachten.

3. Gemiddelde taxatiewaarde WOZ van woningen in Geeren-Noord, Geeren-Zuid en Heuvel

De gemiddelde WOZ waarde van woningen in Geeren-Noord, Geeren-Zuid en Heuvel ligt op een niveau tussen 57% en 64% van de gemiddelde waarde in Breda. Door nieuwbouw, sloop en verbouw kan de gemiddelde waarde wijzigen. Sinds 2000 is de relatieve positie van de drie buurten ten opzichte van Breda nauwelijks gewijzigd. Deze termijn is overigens te kort om conclusies met betrekking tot investeringen te kunnen trekken.

Figuur 7 Ontwikkeling WOZ-waarde woningen, indexcijfer, 2000=100

	2000	2001	2002
Geeren-Noord	78638	-1,54	0,04
Geeren-Zuid	87686	-0,05	0,03
Heuvel	82499	-0,18	-0,03
Breda		136648	-0,03

Bron: BIS,O&I

D Conclusies

De laatste jaren is veel geïnvesteerd in Breda Noordoost en Zuidwest. De laatste leefbaarheidcijfers dateren van 2002. De leefbaarheid in het district Zuidwest volgde in 2002 de Bredase lijn. De kwetsbare buurten in dit district (Haagpoort, Heuvel en Tuinzigt) weken in 2002 duidelijk negatief af, met name wat betreft sociale cohesie, buurtevaluatie, overlast en verloedering. De verwachtingen voor de toekomst van deze kwetsbare buurten zijn positief. Ook over 2002 waren ze relatief weinig negatief.

De leefbaarheid in het district Noordoost lag in 2002 lager dan het Bredase gemiddelde. Dit was vooral het gevolg van de als slecht beoordeelde leefbaarheid in Geeren-Noord en in mindere mate in Geeren-Zuid. Van alle kwetsbare buurten beoordeelden bewoners van Geeren-Noord de leefbaarheid het meest negatief. Velen van hen zagen hierin in 2002 wel een verbetering. De bewoners van Geeren-Noord verwachten in de nabije toekomst geen verbeteringen meer.

Wo4. Duurzaam Breda

A Doel

Het ontwikkelen en instandhouden van een leefbaar en duurzaam Breda, met synergie tussen economie, milieu en ruimte

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Actualisering van gemeentelijk milieubeleidsplan (GMP2)	2	3	5	5
- Maatregelen m.b.t. geluid, luchtverontreiniging, stank, geur, externe veiligheid, milieu en bedrijven:			4	4
* Energie:				
- Energiebesparing per jaar en aandeel duurzaam energie van 10% in 2020	1/4	4	4	4
- Energiebesparing (50%) en duurzame energie (5%) bij het opplussen van jaarlijks 200 woningen.	1/4	1/4	1/4	3
- Energiebesparing (50%) en duurzame energie (5%) uit onderhouds- en renovatieprogramma van de corporaties van jaarlijks tenminste 200 woningen	2/4	2/4	2/4	3
- Adviseren aan jaarlijks tenminste 600 huishoudens over energiebesparende maatregelen in de woning	1/4	1/4	4	4
- Energieprestatie van 7 op locatie bij reconstructie van wijken			4	4
* Water:				
- Het in stand houden en verbeteren van het watersysteem, kwalitatief en kwantitatief : waterplan	1	2	4	4
- Terugdringing verdroging en monitoring door middel van vegetatiekartering			4	4
- Versterken van natuurwaarden in en om de stad			4	4/5
* Geluid:				
- Reduceren van de hinderbeleving door burgers en verminderen wegverkeerslawaaï	1	1	4	4
- Aantal woningen met te hoge geluidbelasting in 2004 verkleinen met 500 woningen			4	4
- Verkeersmaatregelen op de drukke hoofdwegen; monitoring door verkeersmilieukaart			4/5	4/5
- Aanpak railverkeerslawaaï, aanpak industrie- en bedrijfslawaaï			4/5	4/5
* Lucht en geur:				
- Voorkomen overschrijding van de grenswaarde van luchtverontreiniging	1/4	1/4	1/4	1/4
- Halveren van het aantal aan geur blootgestelde woningen in 2015 ten opzichte van 1996			4	4
- Maatregelen ten aanzien van wegen			4	4
- Locatie van in en uitvoer van lucht ten behoeve van de ventilatie van gebouwen			1/2	1/2
- Afspraken maken met het bedrijfsleven over uitstoot van geur	1/2	1/2	1/2	1/2
- Terugdringen geurbelasting in de wijken Tuinzigt, Centrum, Belcrum, Linie en Hoge Vucht als onderdeel van de herstructurering			1/2	1/2
* Bodem:				
- Apart programma m.b.t. bodemsanering in overleg met de provincie	4	4/5	5	5
- In beeld brengen van totaalbeeld van alle ernstige bodemverontreiniging in Breda vóór januari 2004	0	4	4	4
- Afspraken maken tussen provincie en gemeente inzake overdracht bodemtaken; bestuursconvenant	5	5	5	5
- Stimuleren van duurzaam bouwen:				
- Gemeentelijke eis bij nieuwbouw is 10% strenger dan het Bouwbesluit op gebied van energie			4	4
- Milieukwaliteit wordt in de Aanpak van nieuwbouw geïntegreerd			4	4
- Project duurzame stadsontwikkeling is intergraal onderdeel van uitbreiding, vernieuwing en beheer van de stad		3/4	3/4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Duurzaamheidscore		1	1	1
2. Oppervlakte "groen" (natuur, bos, landbouw en recreatie)	8.339 ha			
3. Overlast door geluid en geur (cumulatie 6 bronnen)		53%	62%	59%

Bronnen: Lokale Agenda; NCDO/ CBS / Burgerenquête; Onderzoek en Informatie

1. Duurzaamheid

Bij dit onderzoek van 2000, 2001, 2002 en 2003 is het beleid van 38 gemeenten op het gebied van duurzaamheid doorgelicht. Dit is gedaan aan de hand van diverse aspecten, zoals duurzaam bouwen, gebruik van duurzame energie, ecologisch groenbeheer, voorlichting aan burgers over waterbesparing, voldoende openbaar vervoer en vrijliggende fietspaden. De gegevens werden geleverd door diverse lokale instanties en belangengroepen. Breda werd, evenals in 2000, 2001 en 2002 uitgeroepen tot meest duurzame gemeente van Nederland.

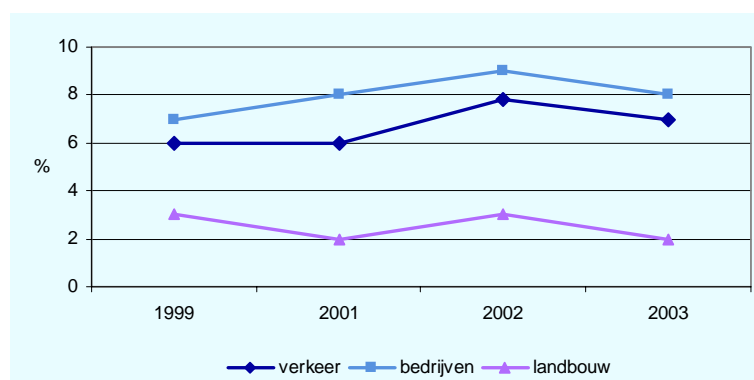
2. Oppervlakte groen

Vergeleken met andere grote steden is het groen en met name het bosoppervlak in Breda aanzienlijk. Het bosoppervlak beslaat circa 13% van het totale grondgebied van Breda. Voor de totale oppervlakte van groen is alleen voor 2000 het aantal hectare bekend. Binnen de bebouwde kom is het groen minder omvangrijk, 63 m² per woning⁴. Breda neemt hiermee de 24^e plaats in van G30.

3. Overlast door geluid en/of geur

De meeste hinder ondervinden Bredanaars van geluidsoverlast door (vracht)auto's. De meeste geurhinder komt van bedrijven. Zowel de geluids- als de geurhinder is tussen 1999 en 2002 gestegen. In 2003 is hierin een kentering gekomen en ligt weer bijna op het niveau van 1999. Vergeleken met landelijke gegevens scoort de geluidshinder van auto's en bedrijven in Breda relatief laag. De geluidshinder in Breda van treinen ligt hoger dan het landelijk gemiddelde. Als indicator is genomen het aandeel burgers wat hinder ondervindt van een van de 6 genoemde geur- en geluidsbronnen. Het aandeel gehinderden is na de hoge score in 2002 weer aan het dalen.

Figuur 8 Bronnen van hinder door geur in %

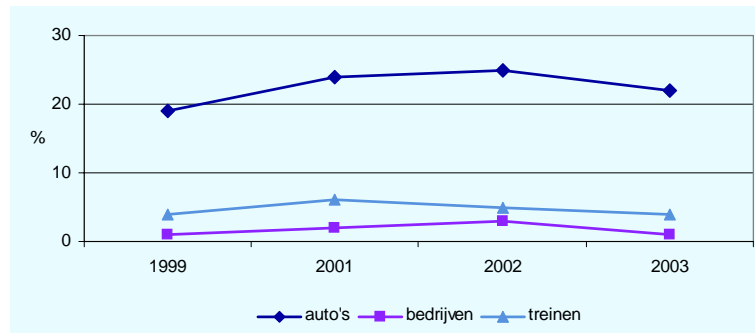

Bron: Burgerenquête, O&I

⁴ Groene meters deel II, Alterra, Wageningen 2004

Figuur 9 Bronnen van hinder door geluid in %

Bron: Burgerenquête, O&I

D Conclusies

De doelstelling omtrent het ontwikkelen en instandhouden van een leefbaar en duurzaam Breda met synergie tussen economie, milieu en ruimte, laat zich op dit moment nog moeilijk vertalen in maatschappelijke resultaten. Hieromtrent wordt overleg gevoerd met de vakdirectie Milieu. Uit de huidige indicatoren blijkt dat Breda de meest duurzame gemeente van Nederland is. Het is een relatief groene gemeente met een hoge tevredenheid onder burgers over dit groen. Hinder is er met name van het geluid van auto's. Deze score is echter laag vergeleken met andere gemeente. Zowel geluidshinder als geurhinder nemen in 2003 af tot het lage niveau van 1999.

Z1. Sociale infrastructuur

A Doel

Versterking van de sociale infrastructuur

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Opstellen van buurttyperingen, waarbij alle kwaliteiten van wijken en buurten aan de orde komen	1/2	3	3	3
- Opstellen van periodieke berekeningen t.b.v. ramingen onderwijscapaciteit		4	4	4
- Realiseren van een ketenaanpak in de maatschappelijke opvang en verslavingszorg:				
-Dagopvang voor mensen met chronische psychosociale of psychiatrische problemen			5	-
-Nachtopvang voor dak- en thuislozen versterken en uitbreiden	2	5	5	5
-Samenvoegen functies dag- en nachtopvang in RWS-gebouw	2	4	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen vierjarenplan onderwijshuisvesting	2	2	3	4
- Verbeteren sportaccommodaties:				
- Achterstallig onderhoud sportaccommodaties randgemeenten	1	4	4	4
- Verplaatsen JEKA-velden	2	2	2	2
- Privatiseren tennisbanen	2	2	2	2
- Bestedingsplan aanpassing openbare toegankelijkheid accommodatie			1/5	4

C Maatschappelijke resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Sociale cohesie van de buurt	6,5		6,4	
2. Sociaal-economische index				
Bronnen: Leefbaarheidsmonitor; O&I / Atlas voor gemeenten, Nyfer				

1. Sociale cohesie van de buurt

Een versterking van de sociale infrastructuur moet vooral zichtbaar worden in het oordeel van bewoners over de sociale cohesie van de buurt, maar is ook uit het oordeel over andere leefbaarheidsaspecten van een buurt herleidbaar, zoals de tevredenheid over speelvoorzieningen, voorzieningen voor jongeren en onderwijsvoorzieningen. Hiervoor wordt verwezen naar Wo2: vergroten fysieke leefomgeving.

Sociale cohesie is de beleving van bewoners over de mate waarin mensen elkaar kennen, op een prettige manier met elkaar omgaan, in een gezellige buurt wonen en zich thuis voelen bij de bewoners van die buurt. Op basis van deze items is de indicator sociale cohesie ontwikkeld. Deze score kan variëren tussen 0 en 10. Een hoge score geeft aan dat bewoners de sociale cohesie als goed beoordelen.

De waardering van de sociale cohesie bedraagt in Breda 6,4 in 2002. Dat is (nagenoeg) gelijk aan vorige metingen van de Leefbaarheidsenquête in 1998 en 2000. In het convenant met het Rijk is afgesproken dat deze score met een heel punt zou toenemen.

Vergeleken met andere steden is de score vrij hoog, maar de verschillen tussen de gemeenten zijn klein.

In de districten van Breda is de sociale cohesie amper veranderd, met uitzondering van het Centrum, waar deze in twee jaar tijd is gedaald van 6,2 naar 5,3. In de overige districten is de sociale cohesie gemiddeld 6,4. Deze varieert van 6,1 in Noordoost tot 6,7 in Zuidoost.

D Conclusie

De sociale cohesie is de afgelopen jaren nauwelijks veranderd en is hoog vergeleken andere grote gemeente. Of de score die met het Rijk is afgesproken in 2004 wordt behaald, is de vraag.

In 2002 ligt deze score nog hieronder. De tevredenheid over speel-, jongeren- en onderwijsvoorzieningen is hoger dan in 1998. De tevredenheid over speelvoorzieningen, maar vooral over jongerenvoorzieningen is vrij laag. Positief is dat de tevredenheid over speelvoorzieningen stijgt.

Z2. Werkloosheid

A Doel

Extra maatregelen nemen om langdurige werklozen aan het werk te helpen

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Inkopen van trajecten in samenwerking met IMK en CWI ten behoeve van potentiële starters uit de bijstand			5	5
- Oprichten Centrum voor Werk en Inkomen	1	5	5	5
- Voeren voorlichtingscampagne ten behoeve van inkomensondersteunende voorzieningen	4	5	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren beleidsplan ABW			5	5
- Ontwikkelen en uitvoeren beleidsplan Abw			2	5
- Oprichten leer-werkbedrijf binnen BSW	2	5	5	
- Uitstroom arbeidsgehandicapten naar werk		4	4	4
- Reïntegratie niet-uitkeringsgerechtigden en gerechtigden algemene nabestaandenwet		3	4	4
- Verhoging bijzonder bijstand voor diverse toepassingen en uitbreiding van de doelgroepcategorie.			5	5
- Dienstverlening langdurig werkloze jongeren		3	4	4

C Maatschappelijke resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Niet-werkende werkzoekenden; werkloosheidspercentage	5155	5020	6130	8535
2. Langdurige werkloosheid (langer dan één of drie jaar naar leeftijd, geslacht, etniciteit en opleiding)	3095 1950	2730 1730	3110 1785	4819 2132
3. Fase-indeling niet-werkende werkzoekenden				
4. Aantal huishoudens met lage inkomens	12,4			
5. Bijstandsafhankelijkheid Breda	3,9	3,6	3,6	3,7
6. Bijstandsafhankelijkheid Nederland	3,4	3,1	3,0	3
7. Langdurige bijstandsafhankelijkheid (> 3 jaar)	2901	2896	2836	2940
8. Gebruik van Bijzondere Bijstand door:				
-Ouderen	755		717	729
-Alleenstaande ouderen	519		540	547
-Alleenstaande ouders	1328		1301	1279

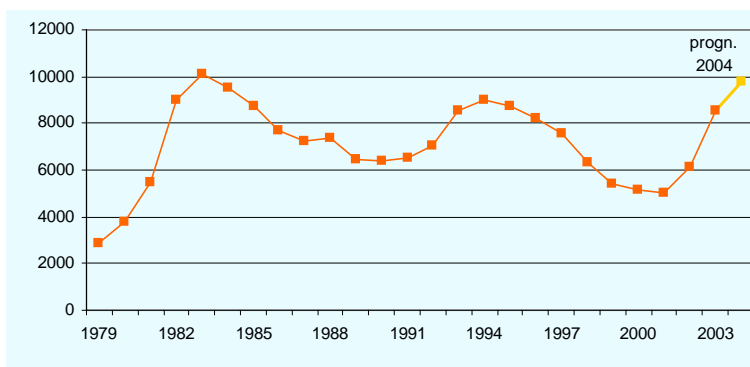
Bronnen: CWI, SoZa Breda en CBS

1. Niet-werkende werkzoekenden; werkloosheidspercentage

De werkgelegenheid laat in 2003 voor de tweede keer op rij een daling van het aantal werkzame personen zien. Tegelijkertijd neemt de Bredase werkloosheid in het afgelopen jaar fors toe (+39%). Het aantal niet werkende werkzoekenden steeg in 2003 tot 8535 personen. Deze stijging was al eind 2001 ingezet en zet zich versneld door vanaf de tweede helft 2002. Kwam de toename van de werkloosheid in 2002 vooral op het conto van de kortdurige werkloosheid (+32%); In 2003 heeft deze zich vertaald in een sterke stijging van de langdurige werkloosheid (+55%)! Parallel aan deze ontwikkeling neemt in 2003 het aantal werklozen met enige tot grotere afstand tot de arbeidsmarkt ook toe (fase 2 en fase 3 werklozen).

Als belangrijkste oorzaak geldt de verslechterde arbeidsmarkt, welke gekenmerkt wordt door een afname van het aantal arbeidsplaatsen, een grote terugloop van het aantal vacatures en een stijging van het arbeidsaanbod.

Figuur 1 Ontwikkeling aantal niet-werkende werkzoekenden 1979-2004 gemeente Breda

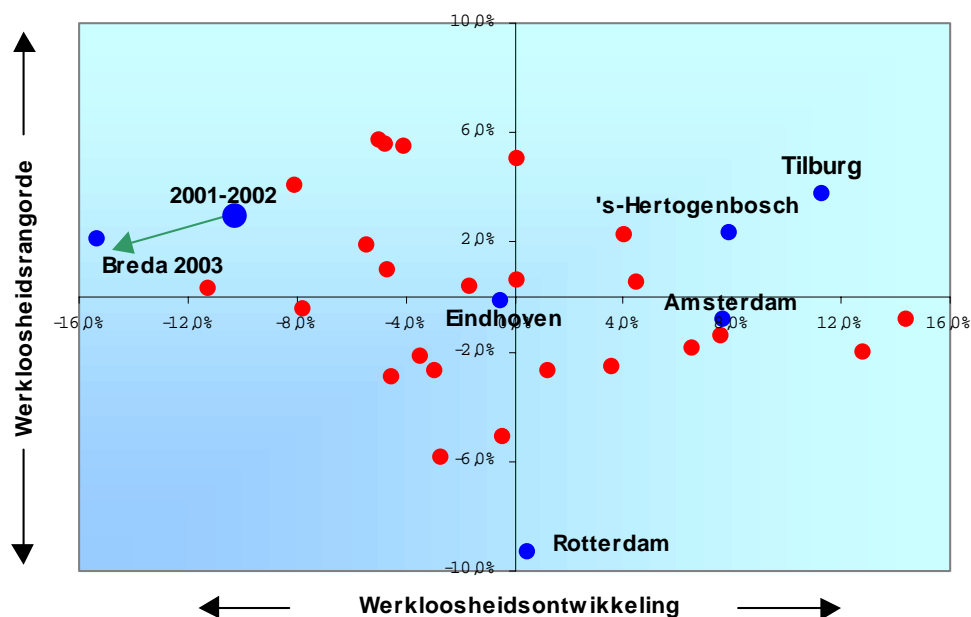
Bron: CWI; bewerking O&I

De werkloosheidsomvang is in 2003 fors toegenomen. Ook voor 2004 wordt een verdere stijging van het aantal werklozen voorzien. De verwachtingen lopen uiteen van +17% (CWI) tot +32% (CPB) stijging en zal resulteren in een werkloosheidsomvang van meer dan 10.000. Dit betekent een verdubbeling van de Bredase werkloosheidsomvang in slechts drie jaar tijd. De voor 2004 voorspelde werkloosheidsomvang is de grootste van de afgelopen 20 jaar en zal volgend jaar naar verwachting het niveau van 1983 gaan overtreffen.

Daalde het werkloosheidspercentage¹ van Breda tussen 1997 en 2000 harder dan landelijk, vanaf eind 2001 is de werkloosheid in Breda sneller gaan stijgen. Het Bredase werkloosheidsniveau komt dan ook vanaf 2001 boven het Nederlandse uit. In 2003 wordt het Bredase werkloosheidsniveau geschat op circa 6%.

De stijging van de Bredase werkloosheid is in december 2003 het hoogste gebleken van de onderscheiden G30 gemeenten. De Bredase werkloosheidstoename is 15% hoger uitgevallen dan het gemiddelde van de G30 gemeenten. Ten opzichte van Tilburg en s'-Hertogenbosch kent zelfs Breda een twee maal zo hoge werkloosheidsgroei.

Figuur 2 Ontwikkeling werkloosheid G30 2002-2003 en rangorde werkloosheidsniveau binnen G30

Bron: CWI, CBS; bewerking O&I

2. Werkloosheid naar doelgroepcategorie, waaronder langdurige werkloosheid

Het beeld van de stijgende werkloosheid geeft voor een aantal onderscheiden doelgroepcategorieën een afwijkend beeld.

De gevolgen van de stagnerende economische groei gaven in 2002 met name een nadelig gevolg voor de 'zwakkere' doelgroepcategorieën. In 2003 is vooral de stijging van ouderen (57½+), jongeren (tot 30 jaar) en langdurig werklozen groter dan de toename van de totale werkloosheid.

Bij jongeren hebben vooral schoolverlaters van het basisonderwijs, het vmbo en het havo/vwo minder gunstige arbeidsmarktperspectieven. Op de arbeidsmarkt hebben schoolverlaters te maken met concurrentie van korte-termijnwerklozen (verdringing). Daarnaast zijn de arbeidsmarktperspectieven voor lageropgeleiden de komende jaren ongunstig.

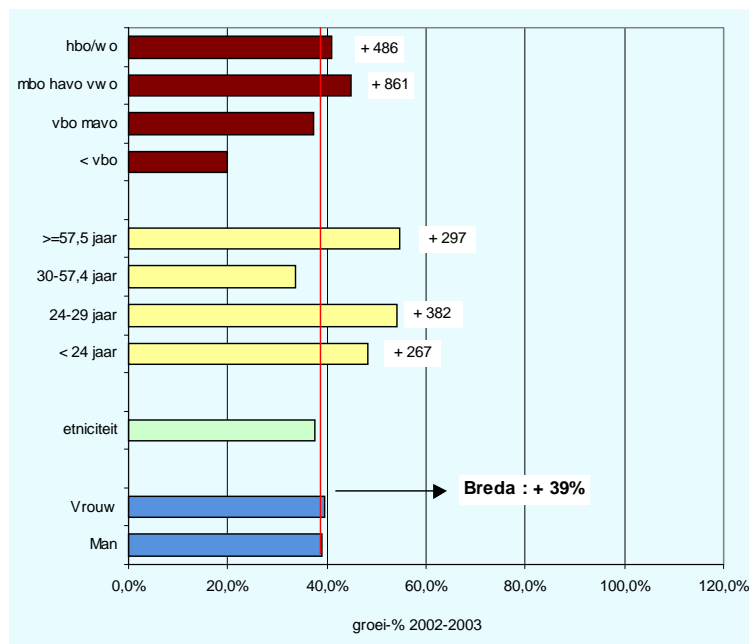
Het relatief grote aandeel allochtonen op de totale werkloosheid blijft vrijwel stabiel op 28%. De stijging van het aantal allochtone werklozen hield in 2003 gelijke tred met de totale werkloosheids-groei.

Overigens behoort inmiddels de helft van de werklozen tot de 40-plussers en een kwart tot de 50-plussers.

¹ Per 1 januari 2003 is het CBS met betrekking tot de maandelijkse berichtgeving werkloosheid overgestapt van de geregistreerde werkloosheid naar de werkloze beroepsbevolking. Hiermee sluit zij aan bij de door het Centraal Plan Bureau gehanteerde definitie in haar macro-economische verkenningen. In afwijking van de stadsmonitor 2002 wordt hier het werkloosheidspercentage gebruikt zoals wordt afgeleid van de werkloze beroepsbevolking. Dit percentage zal circa 1,5% à 2% hoger uitvallen dan de tot nu toe gehanteerde geregistreerde werkloosheid.

Figuur 3 Ontwikkeling werkloosheid Breda 2002-2003 naar kenmerk (groei-%)

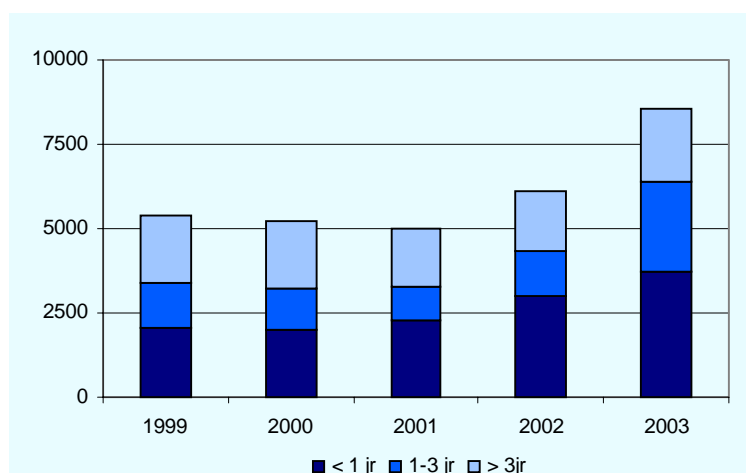

Bron: CWI; bewerking O&I

De krappe arbeidsmarkt in de periode 1999-2001 heeft ook duidelijk effect gehad op de harde kern van langdurig werklozen. Tot en met 2001 is het aantal langdurig werklozen in Breda gedaald. In 2002 is deze dalende trend, als gevolg van een verslechterde arbeidsmarkt, omgeslagen in een lichte stijging en vanaf 2003 stijgt het aantal langdurig werklozen met +55% sterk tot een niveau van ruim 4800 personen. Vooral de categorieën tussen 1 tot 2 jaar en 2 tot 3 jaar werkloos kennen in 2003 een sterke toename; het aantal werklozen is in deze categorieën zelfs verdubbeld ten opzichte van 2002.

Door afnemende uitstroomkansen is een gedeelte van de oorspronkelijk nieuwe instroom uit 2001 langdurig werkloos geworden (doorschuifeffecten). Voor 2004 wordt een verdere toename verwacht, welke ook zichtbaar zal worden bij de zeer langdurige werkloosheid (>= 3 jaar werkloos). Het aandeel langdurige werkloosheid daalde aanvankelijk tot 51% maar is in 2003 weer gestegen tot 55%.

Figuur 4 Niet-werkende werkzoekenden 1999-2003 gemeente Breda naar werkloosheidsduur

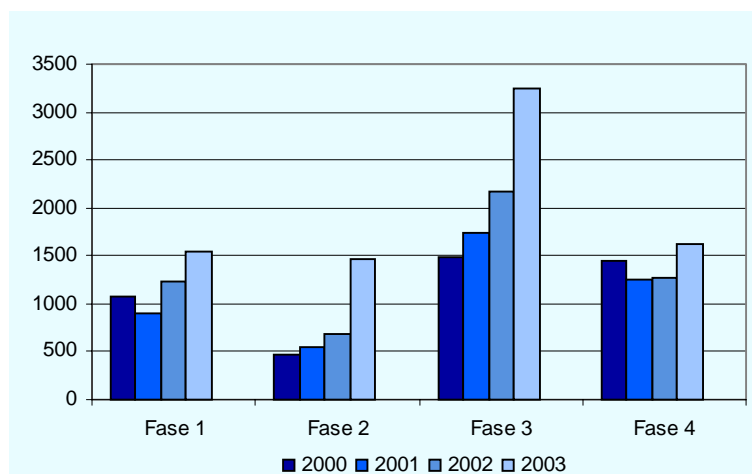

Bron: CWI; bewerking O&I

3. Fase-indeling

Sinds een aantal jaren wordt bij de CWI's voor werkzoekenden de fase-indeling als criterium voor de afstand tot de arbeidsmarkt gehanteerd, waarbij fase 1 de minste afstand heeft tot de arbeidsmarkt en fase 4 de grootste. Binnen afzienbare termijn zal het CWI een andere indeling gaan hanteren met alleen een onderscheid naar een A- en een B-categorie

Figuur 5 Niet-werkende werkzoekenden gemeente Breda naar fase-indeling 2000-2003

Bron: CWI; bewerking O&I

Door de gunstige economie zijn tot eind 2001 vooral direct bemiddelbare werklozen (fase 1) naar de arbeidsmarkt uitgestroomd. Vanaf begin 2002 is een kentering in deze ontwikkeling zichtbaar. De hogere werkloosheid, die vooral door de nieuwe instroom is veroorzaakt, betekent een sterke stijging van het aantal werklozen in fase 1 (+39%).

Door de afgenomen werkgelegenheid en de langere periode van werkloosheid is een groot gedeelte van deze instroom medio 2003 in fase 2 en fase 3 terechtgekomen.

In totaal zijn eind 2003 6.340 personen uit Breda bij het CWI geregistreerd met een (zeer) grote afstand tot de arbeidsmarkt. Dit komt overeen met 74% van de Bredase werklozen. In 1999 bedroeg dit aandeelpercentage 55%.

Door afnemende uitstroomkansen (groter arbeidsaanbod en minder vacatures) en de gefaseerde afschaffing van de loonkostensubsidies voor langdurig werklozen (VLW) en lage lonen (SPAK) zal de reïntegratie van werkzoekenden met een grote afstand op de arbeidsmarkt in 2004 verder onder druk komen te staan.

4. Aantal huishoudens met een laag inkomen

Het armoedebeleid van de gemeente Breda is bedoeld voor huishoudens die in 2000 langdurig, dat wil zeggen drie jaar of langer, op het sociaal minimum zitten. Uit een analyse van gemeentelijke gegevens blijkt dat 12% van de Bredase huishoudens een laag inkomen heeft. Vergeleken met andere grote steden is het percentage huishoudens met een laag inkomen gering.

9% van de huishoudens heeft een inkomen op het sociaal minimum. Geraamd is dat 7% van de Bredase huishoudens al meer dan drie jaar van het sociaal minimum moet rondkomen.

5. Langdurige bijstandsafhankelijkheid

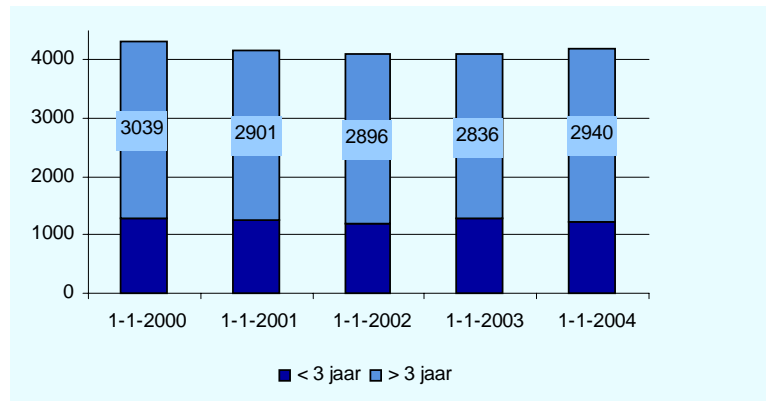
Het aantal bijstandsccliënten neemt in 2003 toe tot bijna 4200 Bredanaars (circa +3,7%); landelijk is eveneens sprake van een toename (circa +2,8%). In het verleden heeft Breda al een actief uitstroombeleid gevoerd, waardoor het cliëntenbestand zo is verhard dat de uitstroom achterbleef. Dit proces wordt nu versterkt door een grote toename van de werkloosheid en de verruiming van het

(goed bemiddelbaar) arbeidsaanbod. Verwacht wordt dat het aantal bijstandsgerechtigden in 2004 verder zal toenemen.

Ruim tweederde deel (70%) van de bijstandsccliënten leefde eind 2002 al drie jaar of langer van een bijstandsuitkering. Alhoewel het aandeel al jaren vrijwel constant is, neemt het aantal cliënten met een langdurige bijstandsuitkering in 2003 weer toe.

Figuur 6 Bijstandsuitkeringgerechtigden naar uitkeringsduur

Bron: SAW, Gemeente Breda

6. Gebruik door ouderen en alleenstaande ouders van Bijzondere Bijstand

Van de Bredanaars van 65 jaar of ouder maakte in 2003 3% gebruik van de bijzondere bijstand. Dit aandeel is vrijwel constant in de periode 2000-2003. Bij de alleenstaande ouderen is vanaf 2000 sprake van een jaarlijkse toename van circa 0,1% tot 6,9% in 2003. Daarnaast heeft bijna één op de zes alleenstaande ouders bijzondere bijstand. Dit aandeel neemt vanaf 2000 jaarlijks met bijna een procentpunt af.

D Conclusies

De arbeidsmarkt heeft zich in 2003 ongunstig ontwikkeld. Zwakkere arbeidsmarktcategoryën, zoals ouderen, lager opgeleiden, maar ook jongeren lijken vooral de dupe te worden van de verslechterde economische omstandigheden. De werkloosheid onder allochtonen blijft hoog. Na een periode van een jaarlijks dalend werkloosheidsniveau is deze vanaf eind 2001 weer stijgende. Het aantal langdurig werklozen loopt vanaf de tweede helft 2002 gestaag op. Deze ontwikkeling is in 2003 met +55% stijging versterkt tot uiting gekomen.

Bij een stijgende werkloosheid blijft het aandeel allochtonen, ouderen en werklozen met een grote tot zeer grote afstand tot de arbeidsmarkt (fase 3 en 4) hoog.

Het aantal werkloze jongeren (+20%) is meer gestegen dan voorzien. Vooral vanaf september 2003 is de toename opvallend.

Het aandeel huishoudens dat in Breda tot de laagste inkomens behoort, is vergeleken met andere grote gemeenten vrij laag. De armoedeontwikkeling in Breda is de afgelopen jaren gunstig geweest. Ruim 12% van de Bredase huishoudens moet in 2000 rondkomen van een inkomen onder de lage-inkomensgrens. Meer dan de helft leeft al langdurig, dat wil zeggen drie jaar of langer, van een inkomen op het sociaal minimum.

Het aantal bijstandsccliënten in Breda is in 2003 weer stijgende. Ook landelijk is inmiddels sprake van een toename. Algemeen wordt verwacht dat in 2004 het aantal bijstandsgerechtigden, zij het met ongeveer een jaar vertraging op de werkloosheidsontwikkeling, ook substantieel zal toenemen. De reïntegratie van werkzoekenden met een grote afstand op de arbeidsmarkt zal in 2004 verder onder druk komen te staan.

Eind 2003 leefde ruim tweederde van de cliënten van Sociale Zaken al drie jaar of langer van een bijstandsuitkering.

Z3. Maatschappelijke participatie

A Doel

Vergroten van de maatschappelijke participatie, mede ter bestrijding van armoede en sociale uitsluiting, maar ook een stap naar arbeidsparticipatie

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Realiseren van 708 plaatsen kinderopvang			5	5
- Uitvoeren stimuleringsmaatregel Breedte Sport voor maatschappelijke participatie	2	4	4	4
- Sportloket: bureau ter ondersteuning (advisering en belangenbehartiging)	4	5	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Stimuleren sportdeelname van jongeren en mindervaliden		5	5	5
- Uitvoeren bestedingsplan basisvoorzieningen voor jongeren	2	3	4	4
- Formuleren van integraal jeugdbeleid			2	2
- Fusering van Sportpunt en Vrijwilligerscentrale			4	4
- Faciliteren van vrijwilligerswerk door gemeente			4	4

C Maatschappelijke Resultaten

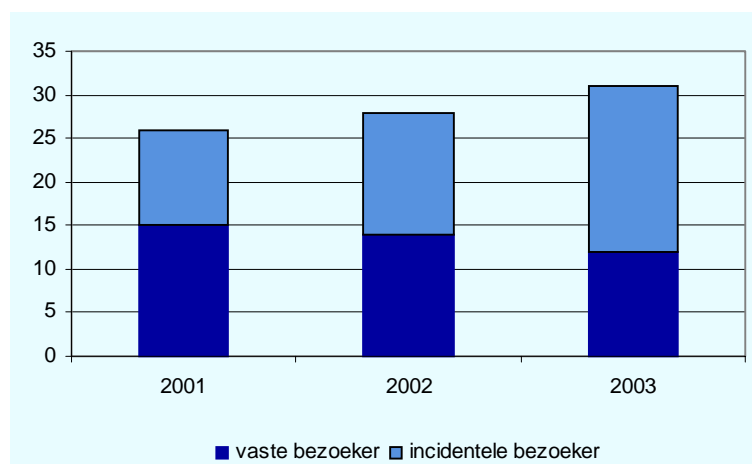
Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Deelname aan sociaal-culturele activiteiten		14%	13%	12%
2. Sociale participatie		zie tekst		
3. Sportdeelname		63%	-	-

Bronnen: Burgerenquête; O&I / Leefbaarheidsmonitor; O&I

1. Deelname aan sociaal-culturele activiteiten

In Breda gaan steeds meer mensen wel eens naar een buurt- of gemeenschapshuis. Vijf jaar geleden ging één op de vijf en nu gaat 30% van de Bredanaars één of meer keer naar één van de ongeveer dertig buurt- en gemeenschapshuizen in Breda. Van hen doet iets meer dan eenderde dat zelfs maandelijks één of meerdere keren. Er is sprake van een lichte daling van het aandeel vaste bezoekers en een sterke stijging van het aandeel incidentele bezoekers.

Figuur 7 Bezoek aan buurt- of gemeenschapshuizen

Bron: Burgerenquête

De buurt- en gemeenschapshuizen worden door mensen uit alle leeftijdsgroepen bezocht. Wel doen jongeren (van 18 tot 30 jaar) dit relatief wat minder vaak en bejaarden relatief wat meer.

Onder de vaste bezoekers van buurt- en gemeenschapshuizen zitten meer vrouwen, 45-plussers, mensen met een lagere opleiding en personen met een lager inkomen. Het bezoek aan buurt- en gemeenschapshuizen is het grootst in het district Noord-Oost, terwijl de bewoners van het Centrum het minst vaak een buurthuis bezoeken.

2. Sociale participatie

Ongeveer 60% van de Bredanaars sport eens per week of vaker. Ruim een derde deel sport nooit. In de kwetsbare buurten is dit percentage hoger. Vooral ouderen, Bredanaars met een lagere opleiding en Bredanaars met een lager inkomen doen minder aan sport.

Bijna 60% van de Bredanaars gaat eens per maand of vaker uit. Een op de vijf Bredanaars (19%) gaat nooit uit. Ook hiervoor geldt dat dit percentage in de kwetsbare buurten hoger ligt.

Vijf procent van de Bredanaars heeft minder dan eens in de maand contact met vrienden of familieleden. Vooral ouderen hebben relatief weinig contacten.

D Conclusies

De maatschappelijke participatie hangt samen met de hoogte van inkomen, opleidingsniveau en leeftijd. De maatschappelijke participatie in de meeste kwetsbare buurten blijft achter ten opzichte van het Bredase gemiddelde. De buurt- en gemeenschapshuizen worden overwegend bezocht door de groepen waarvoor ze bedoeld zijn: bejaarden, mensen met een lagere opleiding en personen met een lager inkomen.

Z4. Gelijke uitgangspositie

A Doel

Het creëren van een gelijke uitgangspositie van allochtonen en autochtonen voor volledige maatschappelijke en economische participatie

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Stimuleren inburgering oud- en nieuwkomers door uitzetten van inburgeringstrajecten:				
- Opzetten en uitvoeren van experiment met taal-ervaringsplaatsen	2	4	4/90	4
- Opzetten en uitvoeren van experiment met duale trajecten:				
- NT2 en werk			4/70	4
- NT2 en opvoedingsondersteuning			4/132	4

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren actieprogramma's van integratienota 'Couscous met appelmoes'	4	4	4	4
- Opzetten digitaal trapveld Digitheek Heuvel		5	5	5
- Inrichten digitale trapveldjes en uitvoeren project Digidöner in andere wijken		1	1/2	1/2

C Maatschappelijke Resultaten

Het aandeel allochtonen onder werklozen is hoog. Positief is dat dit aandeel bij een stijgende werkloosheid gelijk is gebleven. De groei van de allochtone werklozen komt overeen met de groei van de totale werkloosheid.

Uit onderwijsgegevens blijkt dat allochtonen zich qua schoolcarrière (nog) niet kunnen meten met de doorsnee autochtone leerling, de zogenaamde 1.0 leerling. Vergeleken met de autochtone leer-

lingen uit een zwak sociaal milieu (1.25 leerlingen) scoort de allochtone leerling in de afgelopen jaren steeds gunstiger. De leerprestaties van autochtone achterstandsleerlingen blijven achter bij hun allochtone leeftijdsgenoten. Daarentegen is het aantal verzuimmeldingen onder allochtonen relatief hoog.

In 2003 is een evaluatieonderzoek van het integratieproces in Breda uitgevoerd en heeft er een evaluatiedebat plaatsgevonden. Tijdens behandeling in de SAW-commissie is geconcludeerd dat de geformuleerde uitgangspunten van het Bredase integratiebeleid nog steeds overeind staan, dat er resultaten zijn geboekt, dat er nog meer bereikt moet worden en dat het integratieproces op onderdelen bijgestuurd dient te worden. De komende jaren zal het accent van het integratieproces vooral komen te liggen op de economische en sociale participatie. Vanuit deze optiek dient ook de bijsturing plaats te vinden.

D Conclusie

In 2004 zal gestart worden met het monitoren van het beleid dat gericht is op integratie / diversiteit van de Bredase samenleving.

Z5. Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

A Doel

Verbetering van de aansluiting onderwijs – arbeidsmarkt

B Beleid

Prestatieafspraken m.b.t wegwerken onderwijsachterstand:	2000	2001	2002	2003
- Aan het einde van de planperiode van het onderwijskansenbeleid (2006) neemt 50 % van de doelgroepkinderen deel aan effectieve voor- en vroegschoolse programma's			4	4

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen Brede Scholen in Heuvel, Noordoost en Noordwest	2	2	4	4
- Opstarten van schoolontwikkelingsplannen op onderwijskansen scholen primair en voortgezet onderwijs		2	4	4
- Begeleiden allochtone nieuwkomers			4	4
- Bevorderen aansluiting voortgezet onderwijs en ROC	2	4	4	4
- Inkoop volwasseneneducatie	2	4	4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aansluiting opleidingsniveau beroepsbevolking en werkgelegenheid	zie tekst			
2. Aantal 16-23 jarigen dat maximaal over een vbo/mavo-diploma beschikt (norm +/- 20%)		15,4	21,6	17,0
3. Voortijdig ongediplomeerd schoolverlaten (jaarlijks -10%)		5,3	4,0	3,9
4. Aantal geregistreerde verzuimmeldingen bij werkgroep leerplichtzaken (relatief verzuim)	611	729	1.036	1.050
5. Werkloze jongeren en aandeel zonder startkwalificatie	419 81%	361 81%	455 60%	661 54%
6. Aantal werkloze jongeren uit Marokkaanse en Turkse milieus met uitsluitend VMBO	45 21	39 17	20 12	37 14

Bronnen: RMC/LMC; Onderzoek en Informatie / Burgerenquête; Onderzoek en Informatie / CWI / Vestigingenregister Gemeente Breda; Onderzoek en Informatie/ Onderwijsmonitor; Onderzoek en Informatie

1. Opleidingsniveau

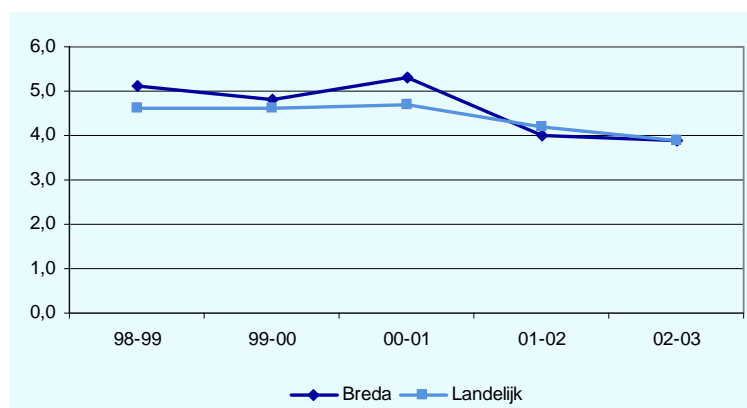
Zoals in het deel Werken is vermeld, sluit de werkgelegenheid in Breda niet aan bij het opleidingsniveau van de Bredase beroepsbevolking. Het aantal hoger opgeleiden is groter dan de werkgelegenheid voor hoger opgeleiden in Breda. Daarnaast is er een ondervetegenwoordiging van lager opgeleiden, waardoor de inkomende pendel vooral uit middelbaar en lager opgeleiden bestaat.

2. Aantal 16-23 jarigen zonder startkwalificatie

Van de 4206 bovenleerplichtige (16-22 jaar) Bredase leerlingen op Bredase scholen stroomde in het vorig schooljaar (2002/2003) 17% uit zonder startkwalificatie. Dit percentage is gezakt ten opzichte van het voorgaande jaar toen nog 22% van de leerlingen uitstroomden zonder startkwalificatie. Deze leerlingen stroomden evenmin door naar een vervolgopleiding die opleidt tot een startkwalificatie. Vooral leerlingen uit het vmbo verlaten relatief vaak het onderwijs. In het vorig schooljaar stroomde 39% van hen niet door naar een vervolgopleiding of verliet het onderwijs zonder diploma. Het jaar daarvoor was dat 32%.

3. Ongediplomeerde schoolverlaters

Figuur 8 Aandeel niet-bevorderde schoolverlaters

Bron: Inspectie Onderwijs

Verbetering van de effectiviteit van het voortgezet onderwijs is onder andere af te meten aan een afname van het aandeel niet-bevorderde schoolverlaters. Hiermee worden leerlingen bedoeld, die aan het eind van het schooljaar de school verlaten, zonder toelaatbaar te zijn tot het naast hogere leerjaar van dezelfde schoolsoort. Het is evenwel niet bekend in hoeverre deze jongeren bij een andere onderwijsinstelling alsnog hun diploma halen. Vanaf 1997 daalt het aandeel leerlingen dat

niet-bevorderd de school verlaat (1999 uitgezonderd) in zowel Breda als landelijk. Het aandeel niet-bevorderde schoolverlaters was in Breda vanaf 1997 tot 2000 steeds hoger dan het landelijk gemiddelde. Dit betrof met name het havo. Vanaf 2000 ligt de score voor Breda rondom het landelijk gemiddelde, waarbij het vmbo het hoogste en het vwo het laagste aandeel heeft.

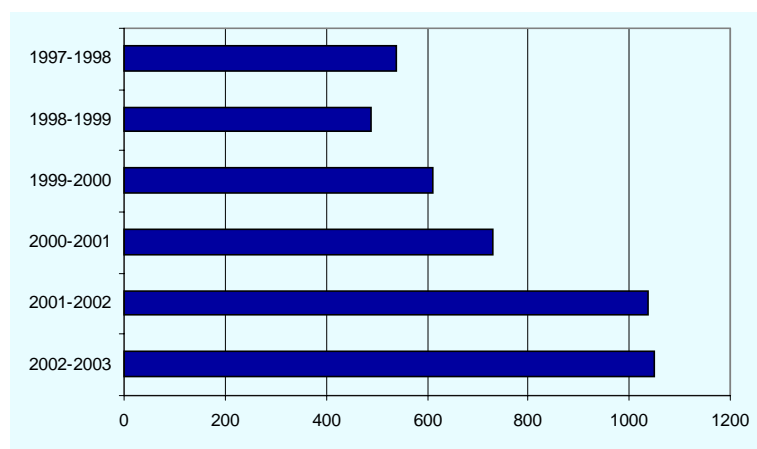
4. Schoolverzuim

Bij verzuim wordt onderscheid gemaakt tussen absoluut verzuim en relatief verzuim.

Het absoluut verzuim betreft het aantal leerplichtigen dat zonder legale reden niet staat ingeschreven bij een onderwijsinstelling. Vergeleken met landelijke cijfers is het absoluut schoolverzuim in Breda door de jaren heen steeds vrij laag.

Het relatief verzuim heeft betrekking op het aantal geregistreerde schoolverzuimmeldingen. Het aantal verzuimmeldingen is in 2002-2003 ongeveer gelijk aan dat van 2001-2002. Op het totaal aantal leerlingen is 4,3% van de leerlingen gemeld.

Figuur 9 Aantal geregistreerde verzuimmeldingen bij de werkgroep leerplichtzaken

Bron: werkgroep leerplichtzaken

In 2002-2003 werden jongens en meisjes gemiddeld even vaak gemeld. Het aantal gemelde leerlingen was voor het merendeel afkomstig van het voortgezet onderwijs, met name het vmbo. Het meldingspercentage is bij autochtonen relatief laag en bij allochtonen relatief hoog. Gedragsproblemen en gebrek aan motivatie en inzet zijn de belangrijkste oorzaken waarom een leerling dreigt te stoppen met school. In de meeste gevallen is er sprake van meervoudige problematiek.

5. Werkzoekende jongeren zonder startkwalificatie

Door de hoogconjunctuur in de periode 1998-2001 is het aantal werklozen in de leeftijd van 16 tot 23 jaar tot begin 2002 sterk gedaald. In de loop van 2002 is deze dalende tendens omgeslagen in een stijging. In 2003 zet deze stijging zich versneld door (het aantal jongeren is ongeveer 1,5 keer sneller gestegen dan het Bredase gemiddelde) en komt in december uit op 661 personen.

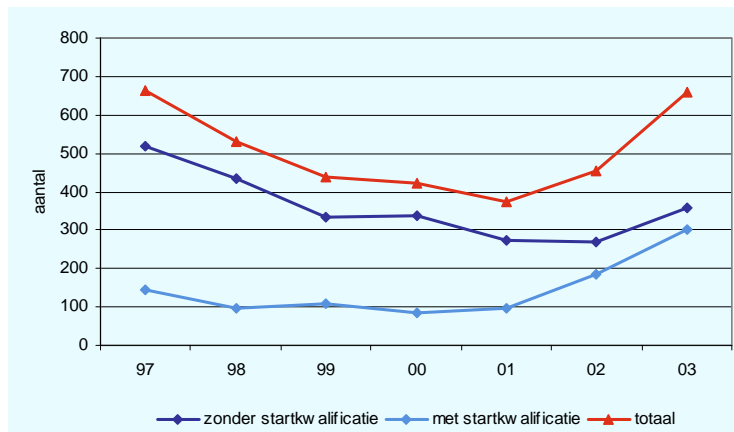
De stijging van werkloze jongeren zonder en met een startkwalificatie is ongeveer hetzelfde. Het aandeel werkloze jongeren zonder startkwalificatie ligt in 2003 met 54% nauwelijks hoger dan dat van de jongeren met een startkwalificatie.

In 2000 waren 45 Marokkaanse en 21 Turkse werkloze jongeren zonder startkwalificatie bij het toenmalige RBA geregistreerd. Voor 2004 geldt de taakstelling 5% minder werklozen jongeren dan in 2000. Door de gunstige arbeidsmarktsituatie in de afgelopen 2 jaar was dit resultaat al in 2001 behaald. Hoewel door de verslechterde arbeidsmarktsituatie het aantal werkzoekende Marokkaanse en Turkse jongeren zonder startkwalificatie weer stijgende is ligt het aantal (van respectievelijk 37 Marokkaanse jongeren en 14 Turkse jongeren) nog altijd onder de voorgenomen taakstelling.

Ook voor 2004 wordt een verdere toename van het aantal werkloze jongeren zonder startkwalificatie uit deze bevolkingscategorieën verwacht. Gezien het stijgingstempo van de (jeugd)werkloosheid in het afgelopen jaar en de te verwachten verdere stijging in 2004 zal de taakstelling van -5% mogelijk onder druk komen te staan.

Figuur 10 Ontwikkeling aantal werkloze jongeren

Bron: CWI

D Conclusies

De Bredase beroepsbevolking heeft een relatief hoog opleidingsniveau. Het aantal banen voor hoger opgeleiden is beperkter. Mede hierdoor pendelen veel hoger opgeleide Bredanaars naar elders. Breda kent daarnaast een inkomende pendel van middelbaar en lager opgeleiden.

De gemeente Breda streeft naar een groei van het aantal startgekwalificeerden onder schoolverlaters. In het vorig schooljaar is 17% van de Bredase leerlingen tussen 16 en 21 jaar gestopt met hun opleiding zonder een startkwalificatie te behalen. Dit betekent een daling van 5,5% ten opzichte van het jaar daarvoor. Veel vmbo-ers stromen niet door naar vervolgonderwijs.

Het aandeel niet-bevorderde schoolverlaters is voor Breda gelijk aan het landelijk gemiddelde. Dit is een verbetering ten opzichte van voorgaande jaren waar het Bredase cijfer hoger lag. Het aandeel vmbo-ers is relatief hoog.

Door de huidige economische laagconjunctuur is het aantal jeugdige werkzoekenden weer stijgende. Deze ontwikkeling is zichtbaar bij zowel jongeren met - als zonder een startkwalificatie. In 2000 hadden acht van de tien werkzoekende jongeren geen startkwalificatie. In 2003 is dit aandeel verder afgenomen tot 54%. Dit wordt vooral veroorzaakt door de grotere instroom van werkloze jongeren met een startkwalificatie. Vooralsnog is dus het hebben van een startkwalificatie nog geen garantie voor het krijgen van een baan.

Voor 2004 is de verwachting dat met name jongeren zonder startkwalificatie minder kansen hebben op het vinden van een baan dan andere goed bemiddelbare aanbodcategorieën. Deze categorie ondervindt bij een hoog werkloosheidsniveau met name concurrentie van korte-termijnwerklozen met relevante werkervaring en/of opleidingsachtergrond (verdringingseffecten).

Z6. Veiligheid en overlast

A Doel

Verbetering van de veiligheid en het tegengaan van overlast

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Realiseren nieuwe 30 km zones in het stedelijk gebied op basis van nieuw vast te stellen verkeersstructuur (verkeersplan)	2/4	2/4	2/5	2/5
- Opwaarderen van alle fietsvoorzieningen	2/4	2/4	1/5	1/5
- Uitvoeren maatregelen externe veiligheid			?	

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Aanpak uitgaans- en voelalgeweld				5
- Terugdringen huiselijk geweld				1
- Tegengaan van geweld tegen vrouwen en vrouwenhandel				4
- Continuering aanpak drugsgerelateerde overlast				4
- Toepassen keurmerk veilig wonen				1
- Toepassen keurmerk veilig ondernemen				4
- Verbetering beschikbaarheid medewerkers + informatie over rampenbestrijding				4
- Formuleren handhavingsbeleid + programma				4
- Organiseren en aansturen van de keten Jeugd en Veiligheid				1
- Dadergerichte aanpak (overleg Risico Jongeren, Halt, Stelselmatige daderaanpak-Jeugd)				4
- Tegengaan jongerenoverlast (SFT)				4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Slachtofferschap van:				
a. Woninginbraak	10%	-	9%	
b. Fietsendiefstal	11%		10%	
c. Autodelict	24%		24%	
d. Vernieling	8%		8%	
e. Geweld	4%		4%	
2. Onveiligheidsgevoelens in:				
a. Het algemeen	39%		41%	
b. De eigen buurt	25%		25%	
3. Veiligheidswaardering bedrijven			5,5	
4. Aantal jongeren dat met de politie in aanraking komt (-30%)	250	258	330	
5. Taakstraffen en afdoeningen door Buro Halt Breda e.o. (jaarlijks +10%)	199	217	228	
6. Verkeersongevallen	0,33	0,32	0,30	
7. Gevoel verkeersveiligheid		65%	66%	63%

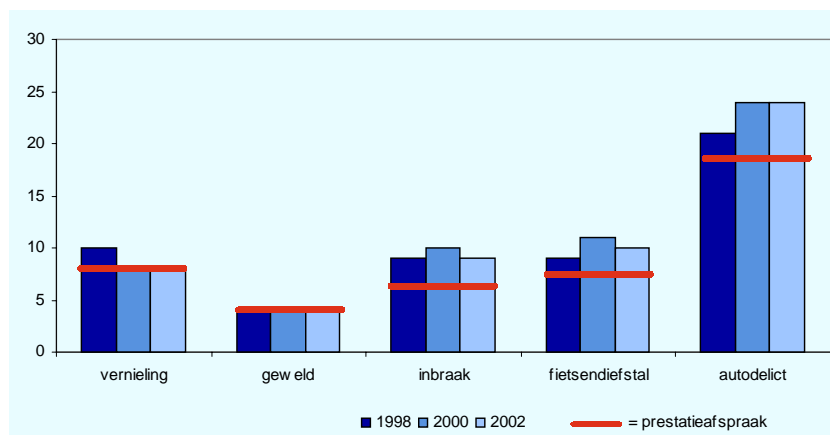
Bronnen: Leefbaarheidsmonitor; Onderzoek en Informatie / Bedrijvenenquête; Onderzoek en Informatie / Benchmark EZ; Research voor Beleid / Piekanalyse; Politie MWB

1. Slachtofferschap

Met het Rijk is afgesproken dat het percentage huishoudens en personen dat in 2004 slachtoffer is geworden van een woninginbraak, een fietsendiefstal, een autodelict, van vernieling of geweld, lager is dan in 1998. Voor Noordoost en de binnenstad zijn daarnaast nog specifieke streefpercentages afgesproken met het Rijk. Voor alle slachtofferspercentage geldt dat ze in 2002 op of boven het niveau van 1998 liggen.

Figuur 11 Slachtofferschap in %

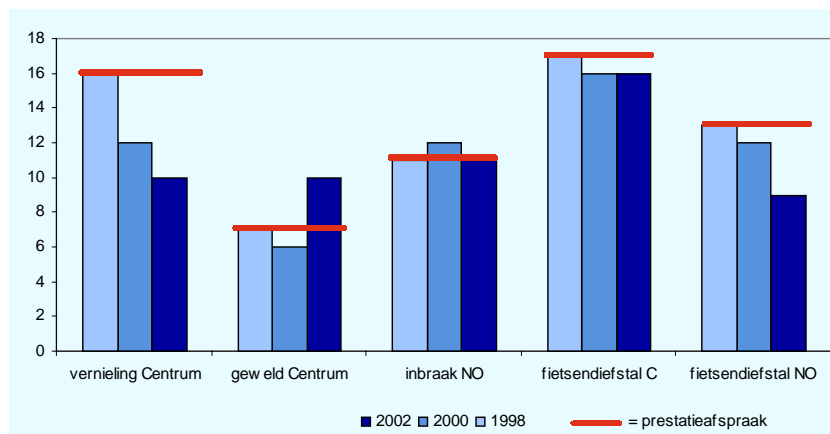

Bron: Leefbaarheidsenquête, Onderzoek & Informatie

Samen met het slachtofferschap van geweld, ligt dit van vernielingen op het niveau van de conventantafspraken met het Rijk. Voor de overige delicten, autodelict, fietsendiefstal en inbraak, geldt dat het slachtofferschap nog (ver) boven dat van de conventantafspraken ligt.

Over Noordoost zijn prestatieafspraken gemaakt ter vermindering van het percentage slachtoffers van fietsendiefstal en (poging tot) inbraak. Voor het Centrum zijn afspraken gemaakt over fietsendiefstal, geweld en vernieling. Alle percentages zouden in 2004 gedaald moeten zijn ten opzichte van 1998. In de volgende tabel is te zien dat het slachtofferschap op of onder het niveau van de prestatieafpraak ligt. Het slachtofferschap van geweldsmisdrijven in het Centrum is hierop een uitzondering. Lag het percentage in 2000 nog wel onder het niveau van de prestatieafpraak, in 2002 is het percentage hierboven gestegen.

Figuur 12 Slachtofferschap district Centrum en Noordoost

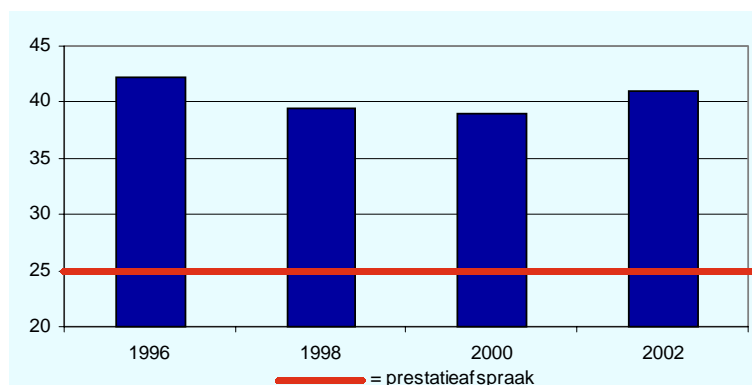
Bron: Leefbaarheidsenquête, Onderzoek & Informatie

2. Onveiligheidsgevoelens in:

Het algemeen

Twee op de vijf Bredanaars voelt zich wel eens onveilig. Dit aandeel burgers dat zich wel eens onveilig voelt, is sinds 1998 vrij constant. In 2002 stijgt het percentage tot iets boven de 40%. Het streefcijfer voor 2004 dat met het Rijk is afgesproken bedraagt 25%. Dit lijkt achteraf geen realistisch/haalbaar streefcijfer te zijn.

Figuur 13 Sociale onveiligheidsgevoelens in %

Bron: Leefbaarheidsenquête, Onderzoek & Informatie

De eigen buurt

Breda behoort tot de middenmoot vergeleken met andere grote steden waar het gaat om het gevoel van sociale onveiligheid in de eigen buurt. Het percentage Bredanaars dat zich wel eens onveilig voelt in de eigen buurt, is sinds 1998 constant gebleven rond 23%. Volgens de convenantafspraken zou dit percentage naar 20% moeten dalen.

Voor de districten Centrum, Noordoost en Zuidwest zijn prestatieafspraken gemaakt. In deze districten moet de sociale onveiligheid die de bewoners in de eigen buurt ervaren verminderen. Voor het Centrum is hieraan een norm gekoppeld: het percentage moet terug naar 25%. Voor het Centrum geldt echter dat het percentage steeds verder stijgt sinds 1998. In 2002 ligt het 15% boven de norm. De toename van geweld in het Centrum zal daar mede debet aan zijn.

In Noordoost is het onveiligheidsgevoel enigszins afgenomen, maar ligt nog boven het niveau van 1998. In Zuidwest blijven deze gevoelens constant tussen de norm en het niveau van 1998 in.

3. Veiligheid bedrijven

Zoals in Werken, doelstelling 3 is aangegeven ervaart eenderde van de bedrijven de veiligheid / criminaliteit als ongunstige vestigingsplaatsfactor. De veiligheid wordt door de bedrijven gezien als een van de meest belangrijke aspecten van de directe bedrijfsomgeving. Vergeleken met 2000 waarden de bedrijven het handhaven van de veiligheid in 2002 negatiever. De veiligheidssituatie (wat betreft criminaliteit) in de directe omgeving wordt door de ondernemers beoordeeld met een 5,5.

De Benchmark gemeentelijk ondernemersklimaat van 2002 toont dat de veiligheidswaardering van de Bredase bedrijven gelijk is aan het gemiddelde van de G30.

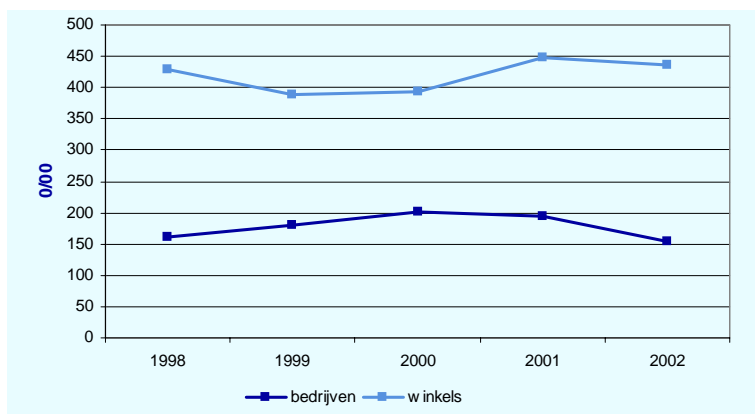
Bij 430 op de 1000 winkels werd in 2002 aangifte gedaan van een winkeldiefstal. Deze aangiffteratio lag in 1999 en 2000 wat lager, maar in 2001 en 2002 ligt zij op het hoge niveau van 1998.

De aangiffteratio van diefstal uit of inbraak in bedrijven of instellingen, ligt beduidend lager dan van de winkeldiefstallen, maar is hoog vergeleken met de voorgaande aangiffteratio's.

Na een groei tot en met 2000 van het aantal aangiften van bedrijfsdiefstal of –inbraak is in 2001 hierin een kentering gekomen. Aanvankelijk licht, maar in 2002 heeft de daling zich sterker doorgezet tot het niveau van 1998. Deze daling komt niet overeen met de beleving van de bedrijven over de veiligheidsontwikkeling, zoals hiervoor is vermeld.

Figuur 14 Aangiften diefstal/inbraak per 1000 bedrijven en winkels 1998-2002

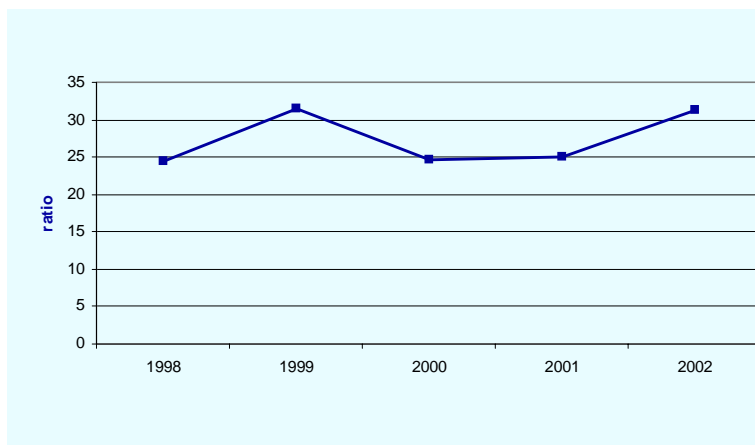
Bron: Piekanalyse Politie MWB, Bedrijvenregister, Onderzoek & Informatie

4. Aandeel jongeren dat met de politie in aanraking komt

Bleef het aantal verdachten bij het Openbaar Ministerie in 2001 constant ten opzichte van 2000, in 2002 is dit aantal gegroeid met ruim 30%. In 1999 is een vergelijkbare stijging ten opzichte van 1998 geconstateerd. Het aantal jeugdige verdachten is in 2002 hoger dan in 1999. De stijgingen tussen 1998 en 1999 en tussen 2001 en 2002 kunnen te maken hebben met een toename van crimineel gedrag van jongeren, maar ook met extra inzet van politie of Openbaar Ministerie op jeugdcriminaliteit.

De volgende figuur drukt het aantal verdachten per 1000 jongeren uit.

Figuur 15 Verdachtenratio 12-17 jarigen bij OM 1998-2002

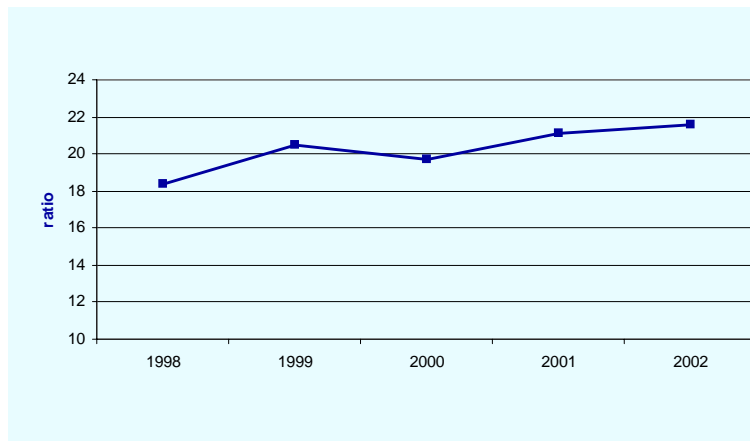
Bron: Piekanalyse Politie MWB

5. Taakstraffen en afdoeningen door Buro Halt Breda e.o.

Voor een aantal lichte delicten kunnen jongeren tussen de 12 en 18 jaar verwezen worden naar Buro HALT Breda. Het gaat vooral om winkeldiefstal, vernieling en baldadigheid en het voortijdig afsteken van vuurwerk in de decembermaand.

In de volgende figuur is het aantal verwijzingen naar HALT afgezet tegen het aantal 12-17 jarigen. Per 1000 12-17 jarigen werden in 2002 bijna 22 jongeren doorverwezen. Sinds 1998 is het aantal verwijzingen door de politie naar Buro HALT toegenomen. Deze stijging bedraagt ruim 27%. Hiermee is de prestatieafspraken met het Rijk (+30%) ongeveer behaald.

Figuur 18 Ratio verwijzingen naar HALT door politie

Bron: Piekenanalyse, Politie MWB

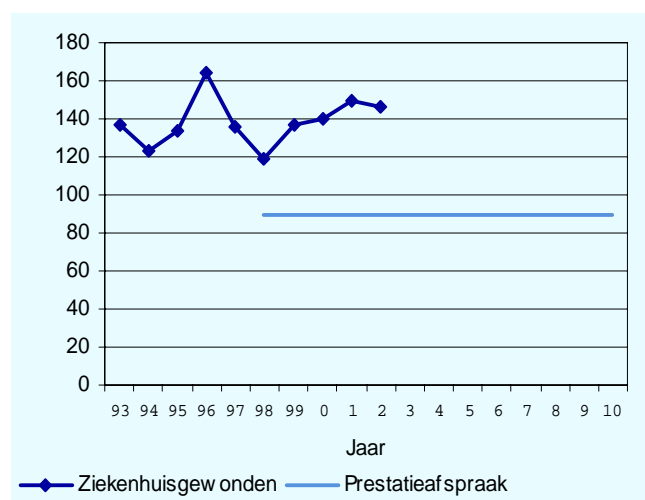
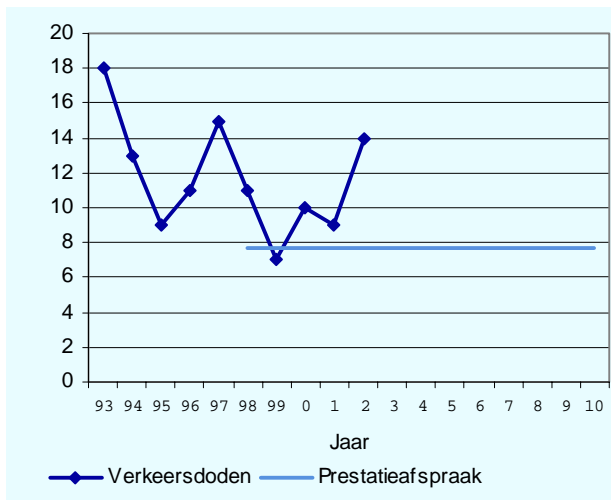
Een stijging van het aantal verwijzingen hoeft geenszins een aanwijzing voor de stijging van het aantal jeugdige criminelen te betekenen, maar kan ook samenhangen met een consequenter optreden van de politie. Mogelijk is de invoering van de gebiedsgebonden politiezorg hierop van invloed.

6. Verkeersongevallen

Afgesproken is dat het aantal verkeersdoden voor 2010 is afgenomen met 30% ten opzichte van 1998. Het aantal ziekenhuisgewonden zal in die tijd moeten afnemen met 25%. Onderstaande grafieken geven een beeld van de ontwikkeling en de afstand tot deze waarde volgens de prestatieafspraken.

Figuur 16 Aantal verkeersdoden per jaar in Breda

Aantal ziekenhuisgewonden per jaar in Breda

Bron: AVV

Zowel het aantal verkeersdoden als ziekenhuisgewonden ligt ver boven de prestatieafspraken. Beide aspecten vertonen nog geen duidelijke trendlijn richting de waarde van de prestatieafspraken.

Breda neemt binnen de G30 een middenpositie in wat betreft het aantal verkeersslachtoffers gerelateerd aan het aantal inwoners. Breda staat op de 12^e plaats van hoogste aantal slachtoffers. Bezien we alleen het aandeel dodelijke verkeersslachtoffers en gewonden met ziekenhuisopname, dan scoort Breda hoog met een 4^e plaats. Voor een deel is dit te verklaren door het grote aantal kilometers rijkswegen binnen de gemeentegrenzen, maar dit is geen afdoende verklaring.

7. Gevoel verkeersveiligheid

Net als in 2001 en 2002 vindt tweederde van de Bredanaars in 2003 de verkeersveiligheid in de eigen woonbuurt goed. Wel is er een lichte daling te zien van het percentage dat de verkeersveiligheid als goed beoordeeld in de stad. Was in 2002 nog 60% positief over de verkeersveiligheid in heel Breda, in 2003 is dit percentage gedaald tot 52%, vergelijkbaar met dat van 2001. Het aandeel inwoners dat zich in 2003 veiliger voelde in het verkeer dan in 2002 is dan ook gezakt van 21 (2002) naar 12%.

D Conclusies

De prestatieafspraken omtrent het terugdringen van het slachtofferschap van geweld en vernieling zijn gerealiseerd. Het slachtofferschap van een autodelicict, een fietsendiefstal of een inbraak is ongeveer gelijk aan het slachtofferschap in 2000. In 2000 was sprake van een toename van het slachtofferschap ten opzichte van 1998. De prestatieafspraken voor 2004 houden een lager slachtofferpercentage in dan het niveau van 1998. In 2002 is er met name een groot verschil tussen het slachtofferpercentage van een autodelicict en de streefwaarde voor 2004.

Het slachtofferschap van fietsendiefstal, inbraak en vernieling in Noordoost en in het Centrum, waarvoor eveneens prestatieafspraken met het Rijk zijn gemaakt, neemt af. Alle uitvoerende maatregelen in de binnenstad ter bevordering van de veiligheid ten spijt, neemt het slachtofferschap van geweldsmisdrijven in het Centrum nog steeds toe. Waarschijnlijk mede hierdoor nemen de gevoelens van sociale onveiligheid in het Centrum eveneens toe.

Over het algemeen blijft het onveiligheidsgevoel in Breda vrij constant. Breda behoort wat dit betreft tot de middenmoot van de G30. Het percentage Bredanaars dat zich wel eens onveilig voelt (in de eigen buurt) ligt (ver) boven het niveau van de prestatieafspraken met het Rijk.

Op dit moment hebben dus de uitvoerende maatregelen nog geen positieve consequenties voor de veiligheidsgevoelens. Wel zijn positieve ontwikkelingen geconstateerd op het gebied van slachtofferschap.

Hoewel ondernemers de veiligheid als een van de belangrijkste omgevingsaspecten beoordelen, is de waardering hiervan laag vergeleken andere omgevingsaspecten. Deze waardering ligt overigens op het gemiddelde van de G30.

Waar het gaat om het aantal verkeersslachtoffers naar rato van het aantal inwoners, neemt Breda binnen de G30 een middenpositie in. Vergeleken met deze andere gemeenten is het aandeel dodelijke verkeersslachtoffers en gewonden met ziekenhuisopname echter hoog. Het aantal dodelijke verkeersslachtoffers en gewonden met ziekenhuisopname ligt boven het afgesproken aantal van 2010.

Minder dan tweederde van de Bredanaars beoordeelt in 2003 de veiligheid in de eigen woonbuurt als goed. Dit aandeel is wat minder dan dat van vorig jaar. Dit komt overeen met het onveiligheidsgevoel voor heel Breda.

C1. Historisch karakter (binnen)stad

A Doel

Versterking van het historisch karakter van de (binnen)stad met een bijzondere aandacht voor monumenten, architectuur en inrichting van het openbaar gebied.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Verbeteren en uitvoeren nota Kwaliteit Gebouwen Binnenstad, zorg voor het historisch stadshart Breda: toeleidende winkelstraten, monumenten, wonen-bovenwinkels, open rolluiken			2/4	4
- Toenemend cultuurhistorisch bewustzijn bij stedenbouwkundige ontwikkelingen: uitvoeren nota Gekoesterd Karakter	1	3/4	4/5	4/5
- Uitbreiden van monumentenzorg tot een actief beleid Vitaal Monumentenbeleid: uitvoeren nota Monumentenbeleid	2	4	4	4
- Aangaan van cultuurhistorische samenwerking met andere gemeenten	1	1/2	1/2	1/2
- Heropenen van de haven en het terugbrengen van het water in de stad	2	2	2	2
- Creëren van woonmilieus langs het water	2	2/4	2/4	2/4

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Restaureren panden NV Stadsherstel	2	2/4	2/5	2/5
- Uitvoeren plan sierende elementen	2	3/4	4	4
- Uitvoeren nota Kunst in de binnenstad (kunstwerken en projecten)	2/4	2/4	2/4	4
- Ontwikkelen archeologische basiskaart	4	2/4	4	4
- Ontwikkelen landschapshistorische kaart		1	1	1
- Verbeteren beheer natuurhistorische monumenten		4	4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Aandeel toeristisch-recreatieve bezoekers binnenstad	42%			
2. Aantrekkelijkheidsindex				
3. Aandeel rijksmonumenten per 1000 inwoners	2,5	2,5	2,5	

bronnen: Locatus / NYFER / NCM

1. Bezoekers binnenstad

Voor het aantal bezoekers van de binnenstad, de herkomst van deze bezoekers en hun waardering voor de binnenstad wordt verwezen naar doel W4 van het thema werken in deze rapportage. Hieruit blijkt dat de binnenstad vooral bezocht wordt om te winkelen. Breda scoort laag wat betreft de waardering voor de culturele voorzieningen.

2. Aantrekkelijkheidsindex

Onderzoeksbureau NYFER heeft een score ontwikkeld die aangeeft in welke mate een gemeente aantrekkelijk is voor bewoners en bedrijven. Daarbij worden onder andere ook culturele voorzienin-

gen betrokken. Breda blijkt een gemiddeld aantrekkelijke stad te zijn (zie doel W2 van het thema Werken). Het Bredase cijfer wordt onder andere naar beneden getrokken door het cultureel aanbod van Breda.

3. Rijksmonumenten

Breda telt zo'n 400 rijksmonumenten. Binnen de 25 grote steden van Nederland neemt Breda daarmee een middenpositie in.

D Conclusies

Toeristisch-recreatieve bezoekers komen vooral om te winkelen en voor de sfeer en gezelligheid naar Breda. Aantrekkelijkheid van winkelen en sfeer worden in grote mate bepaald door het fraaie historische Stadshart.

C2. Culturele voorzieningen en evenementen

A Doel

Verbreding van het aanbod van culturele voorzieningen en evenementen op bovenlokaal niveau.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Realiseren evenementenhal	1	-	-	1
- Realiseren van een centrum voor popmuziek	3/4	4	5	5
- Realiseren van een museum voor Grafische vormgeving	2	2	2/3	3
- Toegankelijk maken van voorzieningen voor iedere bewoner	4	4	4	4/5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Ontwikkelen van meer leisureactiviteiten (Casino)	2	2	4	5
- Uitvoeren Actieplan ateliers			4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Theatercapaciteit				
2. Herkomst bezoekers culturele instellingen				

Bronnen: Theater Instituut Nederland / Chassé Theater

1. Theatercapaciteit

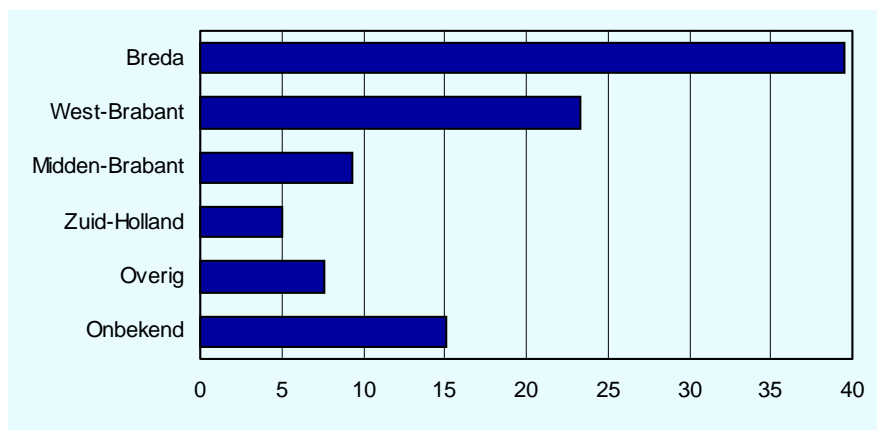
Van de G25 bezet Breda de 8e plaats wat betreft het aantal theaterstoelen per 1000 inwoners. Breda stijgt hiermee uit boven de vier andere grote Brabantse gemeenten.

2. Herkomst bezoekers culturele instellingen

Naast de overwegend Bredase herkomst van de bibliotheekbezoekers, is ook van de bezoekers van het Chassé Theater de herkomst bekend. Het Theater heeft naast een stedelijke ook een regionale functie. Ongeveer 45% van de bezoekers komt van buiten Breda (exclusief onbekend). Vooral uit West-Brabant trekt het Chassé relatief veel bezoekers, maar ook uit Midden-Brabant.

Figuur 1 Herkomst bezoekers Chassé Theater in 2001 in %

Bron: registratie Chassé Theater, 2001

D Conclusie

De investeringen in de culturele voorzieningen in Breda, zoals MEZZ, het Casino, de mogelijke komst van een museum voor grafische vormgeving en een megabioscoop, betekenen een kwantitatieve en kwalitatieve verbreding van het culturele aanbod in Breda. Van het Chassé Theater is bekend dat het een bovenlokale functie heeft. Hiermee zet Breda zich goed op de bovenlokale kaart. Het relatief grote theater trekt bezoekers uit heel West-Brabant en daar buiten.

C3. Vergroten cultuurparticipatie

A Doel

Vergroten van de cultuurparticipatie.

B Beleid

Geen prestatieafspraken.

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Uitvoeren Actieplan Cultuurbereik	-	4	4	4
- Ontwikkelen en uitvoeren Cultuurpunt	4	4	4	5
- Voortzetten en uitbreiden cultuureducatie in basis- en voortgezet onderwijs	4	4	4	4
- Ontwikkelen en invoeren beleidsplan bibliotheek			5	5
- Stimuleren cultureel ondernemerschap		3	4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Indicatoren:	2000	2001	2002	2003
1. Cultuurparticipatie Bredanaars: +10%			75%	-
2. Bezoekers culturele voorzieningen		zie tekst		
3. Bezoekers (Website) Cultuurpunt Breda	2200	5900	7000	

Bronnen: Burgerenquête, Onderzoek en Informatie / Jaarverslagen culturele instellingen / registratie Cultuurpunt Breda

1. Cultuurparticipatie

In de navolgende figuur wordt de cultuurparticipatie van Bredanaars vergeleken met die van inwoners uit Tilburg. Over het algemeen is de cultuurparticipatie van Tilburgers hoger dan die van Bredanaars. De Bredanaar is relatief het vaakst cultureel actief via een bezoek aan een culturele voorstelling, zoals toneel, cabaret, (pop)concert, musical en vooral een film in de bioscoop. Bijna een kwart van de Bredanaars heeft in 2002 geen enkele culturele voorstelling bezocht.

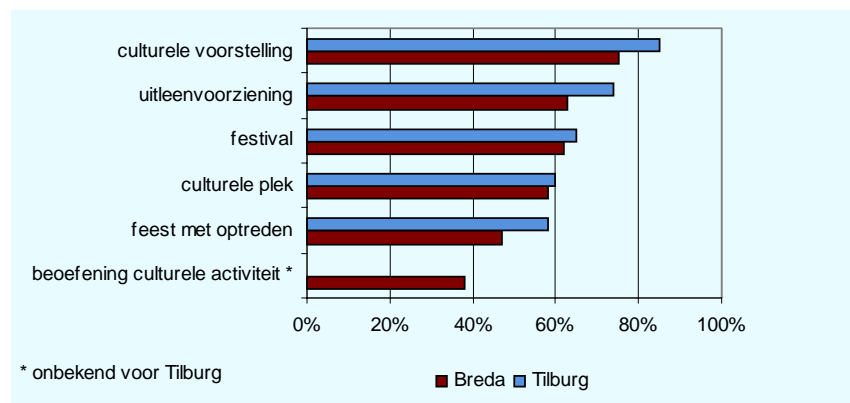
Bij de uitleenvoorzieningen zijn het vooral de bibliotheek en de videotheek waar Bredanaars gebruik van maken. Rond de 5% van de 18 jarigen of ouder maakt gebruik van de artotheek of fonothek.

Ruim 60% van de Bredanaars van 18 jaar of ouder heeft in 2002 een cultureel festival bezocht. Vooral het Jazzfestival trekt veel Bredanaars; bijna de helft is er geweest. Maar ook het Valkenbergfestival en de Valkenbergconcerten waren in 2002 populair; ruim een kwart van de Bredanaars heeft dit festival en/of de concerten bezocht.

Iets minder dan 40% van de Bredanaars van 18 jaar of ouder beoefent een culturele activiteit, zoals het bespelen van een muziekinstrument, tekenen, schilderen, beeldhouwen, toneelspelen, verhalen schrijven of een website ontwerpen.

Voor al deze voorzieningen geldt dat de frequentie van bezoek of de beoefening van een culturele activiteit hoger is naarmate het opleidingsniveau stijgt. Het opleidingsniveau is minder van belang bij feesten met optredens en festivals. Als prestatieafspraken met het Rijk is geformuleerd dat de cultuurparticipatie met gemiddeld 10% moet stijgen en in de aandachtsbuurten zelfs met 12% zou moeten toenemen. De cultuurparticipatie in de aandachtsbuurten blijft echter lager dan het Bredase gemiddelde.

Figuur 2 Bezoek Bredanaars en Tilburgers aan culturele voorzieningen / cultuurbeoefening

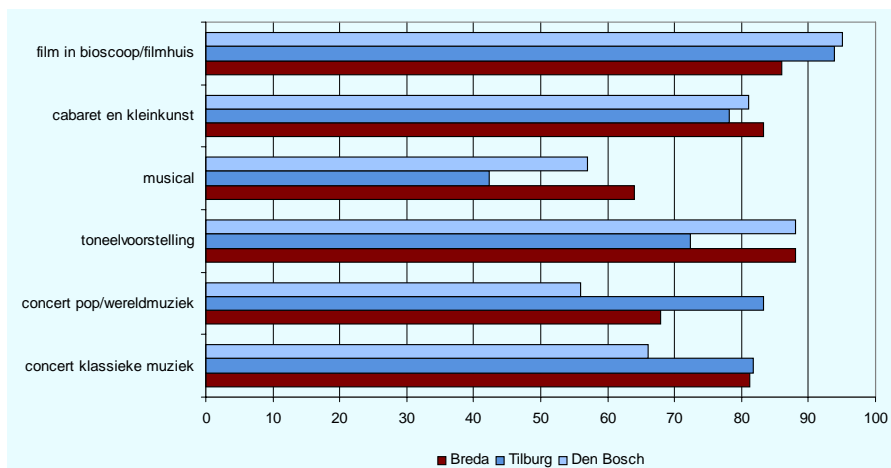
bron: Burgerenquête, RCO, 2002

Voor de onderstaande grafiek is de cultuurparticipatie van Den Bosch en Tilburg met die van Breda vergeleken. Het gaat hierbij om het bezoek aan een culturele voorstelling in de eigen gemeente. De meeste van deze voorstellingen worden in Breda bezocht, maar Bredanaars bezoeken ook buiten Breda culturele voorstellingen. Bezien we het aandeel van de culturele voorstellingen dat in Breda wordt bezocht, dan blijken de voorstellingen die in het Chassétheater kunnen worden bezocht in Breda relatief hoog te scoren.

Vergeleken met Den Bosch en Tilburg bezoeken relatief veel Bredanaars een popconcert buiten de eigen gemeente. Met de komst van MEZZ eind 2002, wordt verwacht dat meer Bredanaars een popconcert in de eigen gemeente zullen gaan bezoeken.

Figuur 3 Aandeel bezoek in eigen gemeente aan meest bezochte culturele voorstellingen

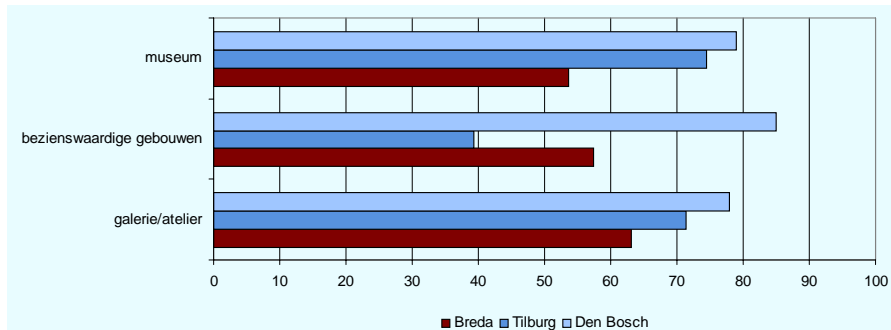

bron: Burgerenquête, RCO, 2002

Bijna 60% van de Bredanaars heeft in 2002 een culturele plek bezocht, zoals een museum, een bezienswaardig gebouw of een galerie. Vaak echter worden deze plaatsen in andere steden bezocht, want minder dan 40% heeft een dergelijke plek in Breda bezocht.

Bezien we het aandeel bezoeken aan culturele plekken in de eigen gemeente in de onderstaande figuur, dan blijkt Breda wat slechter te scoren dan Tilburg of Den Bosch. Dit geldt vooral voor het museumbezoek, dat de Bredanaar blijkbaar vaak in andere steden doet. Waarschijnlijk komt hierin verandering na de opening van het Grafisch Museum.

Figuur 4 Aandeel bezoek in eigen gemeente aan meest bezochte culturele plekken

bron: Burgerenquête, RCO, 2002

2. Bezoekers culturele voorzieningen

Van de culturele voorzieningen trekt in 2003 het Chassé Theater met 394.000 de meeste bezoekers. Dit is een groei met bijna 30% ten opzichte van 1999.

De Grote Kerk in Breda trekt gemiddeld genomen 30.000 bezoekers per jaar. Vanwege de tentoonstelling over Dali in 1999, zagen we in dat jaar een bijzonder grote toeloop. Bij de musea is het Breda's Museum met bijna 25.000 bezoekers in 2003 het meest populair. Het bezoekersaantal verloopt grillig, maar 2003 was een vrij goed bezoekersjaar. Het bezoek aan de Beyerd neemt na een aanvankelijke daling, vanaf 2002 wat toe.

Figuur 5 Ontwikkeling bezoekersaantallen / leden / cursisten van Bredase instellingen, 1999=100 (indexcijfers)

Culturele voorzieningen	1999	2000	2001	2002	2003
Breda's Museum	26334	82	94	78	93
Stadsarchief *	9300	107	115	127	103
De Nieuwe Veste	3588	100	104	105	109
Bibliotheek Breda	44919	101	102	98	95
De Beyerd	18655	75	67	80	95
Chassé Theater	305000	109	115	114	129
Grote kerk		29645	110	103	93
Bioscoop	247000	117	136	130	124

* Open Monumentendag was in 2003 op locatie, dus niet op het Stadsarchief, zoals in 2002. De teruggang is daarnaast te verklaren door een beperkte openingstijd vanaf 1 september 2003.

Bron: registratie instellingen

18% van de volwassen Bredanaars is in 2003 lid van de bibliotheek. Bij de jeugd is 51% lid van de bibliotheek. Sinds 2000 is met name het aantal jeugdleden gedaald.

In 2003 werden de Bredase bioscopen 306.000 keer bezocht. Vergeleken met de andere G30 gemeenten behoort Breda hiermee tot de laagste 10, ver achter Eindhoven en Den Bosch, maar op vergelijkbaar niveau met Tilburg. Tussen 1999 en 2001 steeg het bioscoopbezoek in Breda met 36%. Daarna is het met 12% gedaald. Het bezoek ligt wel met een kwart boven dat van 1999.

3. Bezoekers (Website) Cultuurpunt Breda

Het Cultuurpunt raakt steeds beter bekend. In 2002 waren er gemiddeld 850 contacten per maand, (via balie, e-mail, fax of telefoon). Het gemiddeld aantal bezoekers per jaar van de website van het Cultuurpunt steeg van 5900 in 2001 naar 7000 in 2002.

D Conclusies

Cultuurparticipatie betreft in Breda vooral het bezoeken van een culturele voorstelling. Vergeleken met Den Bosch, maar vooral met Tilburg is de cultuurparticipatie in Breda niet hoog. Pas als we Breda met de overige grote steden van Nederland kunnen vergelijken ontstaat een duidelijker beeld over de Bredase cultuurparticipatie.

Breda scoort vergelijkbaar met de twee Brabantse gemeenten waar het uitvoeringen in het Chassé Theater betreft. Het theater trok in 2003 meer bezoekers dan de voorgaande jaren.

Met name op het gebied van bioscoopbezoek, maar ook qua bezoek aan popconcerten scoort Breda beduidend lager dan Tilburg. De komst van MEZZ in 2002 kan, wat dit laatste betreft, hierin wat verandering brengen.

Bezoek aan culturele plekken in Breda, blijft wat achter bij Tilburg en Den Bosch. De komst van het Grafisch Museum kan hierin mogelijk verandering brengen. Het bezoek aan de Bredase musea is in 2003 gegroeid. Daarentegen daalde het bezoek aan de Grote Kerk.

Het aandeel Bredanaars dat een culturele activiteit bezoekt moet in 2004 zijn toegenomen, vooral in de kwetsbare buurten. Dit blijft echter tot op heden nog steeds achter bij de rest van Breda. Aandacht voor participatie achterstandsgroepen is een serieus punt. Het Actieplan Cultuurbereik beoogt de cultuurparticipatie onder met name jongeren en allochtonen te verhogen. Het plan is in uitvoering en de effecten daarvan zijn nog niet in beeld.

C4. Imago Breda

A Doel

Verstevigen van het imago van Breda.

B Beleid

Prestatieafspraken:	2000	2001	2002	2003
- Regionale en nationale promotie merkidentiteit en imago (Breda stad met karakter)				
Promotieactiviteiten gekoppeld aan de viering van het 750-jarig bestaan	1/-	1/4	5	5

Aanvullende beleidsactiviteiten:	2000	2001	2002	2003
- Promotieactiviteiten in het kader van Brabantstad		1	2	
- Kunst op vuilniswagens en in garages en fietsenstallingen		4	4/5	
- Ontwikkelen evenementenvisie				1/2
- Jaar van de Grafische Vormgeving				1
- Ontwikkelen cultuurcomponent Spoorzone				1/2
- Activiteiten MEC en Natuurtuin	4	4	4	4

C Maatschappelijke Resultaten

Voor deze doelstelling is nog geen geschikte indicator gevonden.

D Conclusies

Deze doelstelling is nog in ontwikkeling.

